

АРХИТЕКТУРА

БАНКОВИ
СГРАДИ

ИЗДАНИЕ
НА СЪЮЗА НА АРХИТЕКТИТЕ
В БЪЛГАРИЯ
СПИСАНИЕ
ЗА АРХИТЕКТУРНО ТВОРЧЕСТВО,
АРХИТЕКТУРНА ТЕОРИЯ
И КРИТИКА

1993

CHICAGO '93

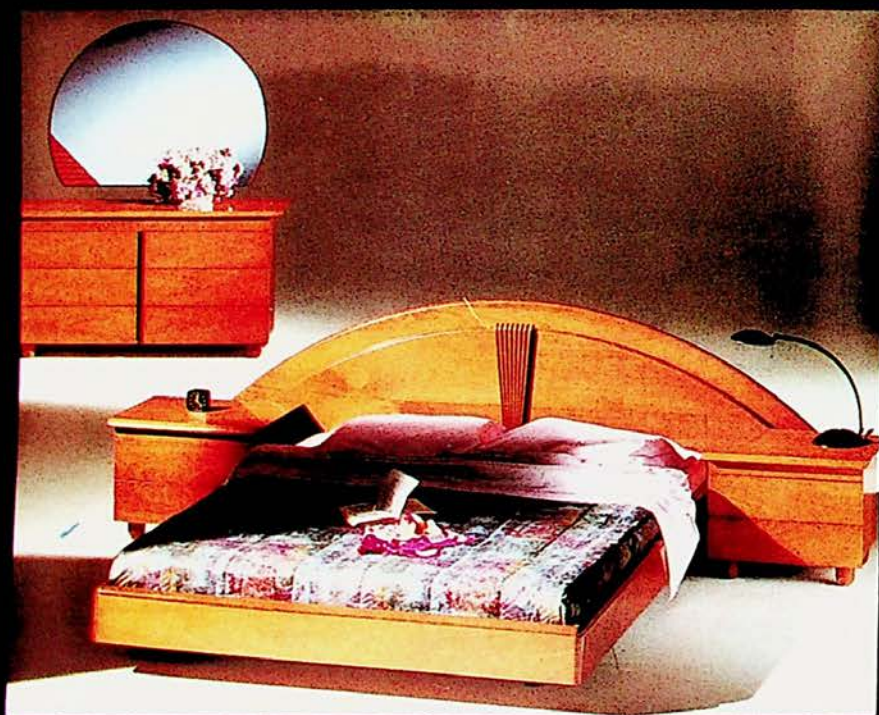

ЛИНИЯ, ИФОРТ

ГРЪЦКИ МЕБЕЛИ ЗА ВАШИЯ ДОМ И ОФИС

- холни гарнитури
- луксозни спални
- хотелско обзавеждане
- кухненско обзавеждане по индивидуални размери

ГРЪЦ

*Спални - изработени от
мебелно дърво, два
пласта лаково покритие
и различни видове
естествени фурнири -
дъб, птичи явор и др.
Възможности за
вграждане на механизъм
за отваряне и
използване на
пространството под
матрака като ракла -
при някои от моделите.*

За контакти :

София, ул. "Гороцвет" 6, тел. 65-12-41, факс 68-94-09

Варна, ул. "Софрони Врачански" 30 вх.В, тел. (052) 22-42-34, факс (052) 25-20-48

Пловдив, ул. "Тракия" 16, тел. (032) 22-75-01

2

ЧИКАГО '93
 Матей МАТЕЕВ
 Моето послание
 до Чикаго

4

Веселина ПЕНЕВСКА
 Архитектура в буря

6

Георги ГЕОРГИЕВ
 Кръстопът ли?
 Какъв шанс!

8

Лило ПОПОВ
 На кръстопът ли е
 българската
 архитектура?

10

проф. Иван ИВАНЧЕВ
 Банкови сгради

12

Константин
 БОЯДЖИЕВ
 Банката – символ
 на промяната

14

Добринна ЖЕЛЕВА - МАТИНС
 Банкова символика

16

Конкурс за сграда
 на БНБ

29

Таньо БЕЛЕВ
 Някои бележки...

АРХИТЕКТУРА

1-1993

ГОДИНА ЧЕТИРИДЕСЕТА
 СЪДЪРЖАНИЕ

30

Йордан ТАНГЪРОВ
 Безгънният Бермудски
 триъгълник на София

31

Миряна ЙОРДАНОВА
 До Все пак възможния
 празник

Издание на Съюза на архитектите
 в България.

Адрес на редакцията: 1504 София,
 ул. „Кракра“ №11; тел.: 46-31-03

A Journal of architectural design,
 architectural theory and criticism. Published
 by the Union of Architects
 in Bulgaria.

Address: Bulgaria, 1504 Sofia,
 11 Krakra st. Phones: 46 31 03

Издава: ЕФ „ВЪЛКОВ – АРТ“

Редакционен съвет:
 доц. Матей Матеев - председател,
 Веселина Троева, проф. Стефан
 Попов, доц. Марта Петрова,
 Константин Бояджиев, проф. Илия
 Калайджиев, Петър Диков, Георги
 Станишев, Росица Гъева,
 Ленко Петков

И. г. главен редактор Росен Вълков,
 зам.-главен редактор Лило Попов

© Графична идея: Иван Газдов,
 Димитър Трендафилов

Редактор Мариана Русинова.
 Оформяне на компютър Анна Георгиева.
 Компютърна графика:
 Константин Иванов, Мартин Вълков.
 Технически редактор Кирил Настрадаинов.
 Коректор Анна Стаменова.
 Снимките в броя са на
 Иван Чехларов

Печат: ЕАД „Наука и образование“,
 София. Формат 1/8 - 60/90.

Печатни коли - 7,5;
 Подписана за печат на 04.05.1993 г.
 Излязла от печат на 10.07.1993 г.
 Периодичност - 4 книжки в годината.
 Годишен абонамент - 280 лв.
 Цена на броя - 80 лв.

Ръкописи не се връщат.

32

БЪЛГАРСКА АРХИТЕКТУРА
 Явор БАНКОВ
 Метаморфози и
 противоречия

36

Международна банка
 за инвестиции
 и развитие

40

Клон
 на "Туристспортбанк"
 във Варна

42

Небостъргачът – бебе

45

КОНКУРСИ
 Петър КИРЯКОВ
 Комплекс на банка
 и музей в Стара Загора

46

Валентина БЕЛОЕВА - САВОВА
 Първа частна банка АД
 в Търговище

49

СВЕТОВНА АРХИТЕКТУРА
 Лило ПОПОВ
 Лендесцентралбанк
 Хесен във Франкфурт

52

От страната на банките

54

Кредитна банка
 в Лима, Перу

МОЕТО ПОСЛАНИЕ

ДО ЧИЖКАТО

Архитектурата на кръстопът.

Архитектурата пред избор.

Архитектурата като път към избрано бъдеще.

Дали това са днес нейните истински отношения с цивилизацията или това е словесен параван на нейната безпомощност, фалшификат на чувства, които не могат да избликуват от сърце, лишено от възможността да ги роди и още по-малко да ги подари на човешката цивилизация?

Архитектура на осъзната духовна сила или на неосъзната безпомощност?

Архитектура на духовен героизъм или на духовно поражение?

Архитектура, която гордо носи в тялото си човешкото нещастие или която безразсъдно проституира с общественото богатство?

Архитектура за рицарите на индустриалната цивилизация или за нещо по-общочовешко, световно?

Архитекти от целия свят!

Правото ви на избор се състои в дълга да отговорите!

Днес светът чака от вас верния отговор.

Дали идващият век ще понесе нашата днешна шафета или ще изостави като безнадеждни идеите на нашия век, века, в който се родихме, живяхме, работихме и творихме.

Беше Двадесетият век. Лунното столетие на Земята.

Векът на фашизма и комунизма, векът на две световни войни, векът на Обединена Европа, векът на свръхнациите на Китай и Индия, векът на великата роля на Съединените американски щати.

Очаква ни Двадесет и първият век. Марсианското столетие на Земята. Векът на Велика Сибирия, на Велика Бразилия, на Велика Нигерия, на Велика Канада, на Австралийските съединени щати, на Великата демокрация на Изгрева.

Векът на приказната изкуствена космическа планета, която бих нарекъл с най-човешкото име - Надежда.

На кръстопът и пред избор на път към избрано бъдеще!

Бъдеще за кого?

За човешката цивилизация изобщо, за цивилизацията на нищетата и милионите бездомни или за саморазвитието на самата архитектура като продукт на световното богатство и човешкия дух?

Няма еднозначен отговор!

Като своеобразен трибунал краят на Нашия век е призовал творците на архитектурата да отговорят пред съда на времето с благородство и откровение или с вина и признание за нерешените глобални проблеми на века или за сътвореното зад лъжливи символи и постулати на Заблудата.

А присъдата?

Пред прага на Двадесет и първия век архитектурата се нуждае от една нова религия, чийто Месия е обърнал очи не към Небето, както във всичките хилядолетия до днес, а към Земята - към милионите бездомни, родени като хора и умиращи като животни или родени като животни, но имащи естествено право поне да умрат като хора.

Архитекти от целия свят! Днес отново сте пред избор!

Изберете Небето или Земята!

Архитектура на Сатаната или архитектура на Човека.

Архитектура за мрака на демоничния Хаос, който не познава Разума, или архитектура за светлината на Божествения Порядък, който е влюбен в Свободата.

Аз казвам:

ДА БЪДЕ АРХИТЕКТУРА НА ЧОВЕШКОТО ДОСТОЙНСТВО!

Като творчество - не съблазнено от дворцовото великолепие на супербогатството, а вдъхновено от брилянтните идеали на хуманизма.

Като образование - не заблудено от фалша на академичния историзъм, а възможност за осъзнаване на великата истина, че архитектурата е пространствено-тектонична структура, одухотворена за човешко съществуване и развитие.

Като сфера на присъствие в културата - изправена пред вековните бариери на обществената неграмот-

ност за нейната специфика, роля и възможности, застава от времето да вразумява държавници, финансови и духовни власти за цялостно преобразяване на гражданското общество и промишлената цивилизация.

Като реалност - способна да си върне самочувствието на "творец на света", като го тласка към повече пространство, комфорт и щастие, в пространството, аромата и красотата на защитената от унищожение природа.

В новия век архитектурата ще съзижда преди всичко една нова категория на човешкия дух, от която ще струи повече хуманизъм, повече надежда, повече увереност и повече човешко достойнство - заради достойнството и на самата архитектура.

За всичко това днес Архитектурата е разпната на кръст върху Голготата на Съвременето. Човешката цивилизация очаква нейното истинско Възкресение.

За мен то означава: адекватно съществуване спрямо човешкото съществуване и развитие на индивида, семейството, обществените институции, нациите и расите.

Това ще я приобщи към общия поток на Истинския Прогрес на човешката цивилизация, който ще ѝ даде от своя страна сила, власт и вдъхновение, за да твори **БЪДЕЩИЯ СВЯТ НА ЧОВЕЧЕСТВОТО.**

Матей МАТЕЕВ,

Пловдив, България, един от хилядите архитекти в света, роден и творил в Европа, с почти 40-годишна практика на творец и учен.

MY
MESSAGE
TO
CHICAGO

**ARCHITECTURE AT THE CROSSROADS.
ARCHITECTURE ON THE VERGE OF CHOICE.
ARCHITECTURE AS A WAY TO SELECTED
FUTURE**

Are those its true relations with civilization or it's a flow of words covering its helplessness, false feelings which cannot spring forth from a heart incapable of delivering them still less giving them as a gift to the human civilization? Architecture of the realized power of spirits or of unconscious defenselessness? Architecture of spiritual heroism or of defeated soul? Architecture proudly bearing in

its entire substance the sorrow of man, or rashly prostituting with the public wealth? Architecture of the knights of the industrial civilization or of something more human, universal? Architects from the whole World! Your right to choose is your duty to answer! Today the world is waiting for your correct answer: Whether the next century will carry our baton or will leave off the ideas of our time considering them as of no use, the time we were born, we worked and created. It was the Twentieth Century. The Moon century of Earth. The age of fascism and communism, of two World Wars, of United Europe, of overpopulated nations of China and India, of the great role of United States of America. The Twenty First century is waiting for us. The Martian century of Earth. The age of Great Siberia, of Great Brazil, of Great Nigeria, of Great Canada, of United States of Australia, of Great Democracy of Sunrise. The age of the dreamed, constructed cosmic planet, which I shall ever call with the most human name "HOPE". At crossroads and before choosing a way to selected future! A future for whom? For the human civilization in general, for the civilization of misery and of millions homeless people, or for the self-improvement of architecture itself as a product of universal wealth and human soul? There is not a single answer! The End of our century, as a peculiar tribunal summons the creators of Architecture to answer before the court of Time either gently and sincerely or guiltily and confessing the unsolved global problems of the century and the matter created behind the false symbols and postulates of Delusion. And the verdict? At the door of Twenty First century Architecture needs a new religion with a Messiah whose eyes are not turned to Heaven as in all millennium up to now, but to Earth - to the millions homeless people, born as human creatures and dying like animals or born as animals, having the natural right at least to die as humans. Architects from the whole World! You have to choose today again! Choose Heaven or Earth! Architecture of Satan or architecture of Man. Architecture of Darkness and chaos or architecture of Light, of God's Order, in love with Freedom. I say: **TO BE ARCHITECTURE OF HUMAN DIGNITY!**

As a creation - not tempted by palace magnificence of superwealth, but inspired by the brilliant ideas of humanism. As an education - not misled by the hypocrisy of Academic historical approach, but a chance to realize the great truth of architecture as a Space - Tectonic Structure, vivid for human existence and development. As a sphere of presence in culture - facing the century old limits of public ignorance concerning its specific character, role and possibilities, compelled by time to bring statesmen, financiers and clergymen to their senses for entire change of civil society and industrial civilization. As a reality - capable of regaining its self-confidence as a "Creator of the Universe" pushing it to more space, comfort and happiness, to a space of fragrance and beauty, of protected from destruction and created by man nature. In the new century, first of all, Architecture shall build up a new Cathedral of human soul, streaming with more humanism, more expectation, more confidence, more human dignity - for the dignity of Architecture itself. For the sake of all Architecture is crucified on Golgotha of Modern Times. The human civilization is waiting for its true Resurrection. For me it means: respectful knowledge of human existence and progress of individual, family, public institutions, nations, races.

This will join it to the common stream of True Progress of human civilization which will grand it with strength, power and inspiration for the creation of **FUTURE WORLD OF HUMANITY.**

Matey MATEEV,

Plovdiv, Bulgaria, one of the thousands architects in the world, has been born and has been designing in Europe having almost forty years experience as a designer and a man of science, has been working for seven years in Africa.

АРХИТЕКТУРАТА В БУРЯ

от проблемната ситуация и да се гарантира, че взетите мерки ще доведат до желания резултат, е почти невъзможно.

Факторите, които предопределят движението на архитектурата, са много, взаимно влияещи си, зле изучени и трудно предсказуеми. Всеки път, когато съществено се промени един от тях, архитектурата застава на кръстопът. С началото на промишлената революция интервалите между тези промени стават все по-малки и по-малки. Днес понятието "обичаен ход на събитията" не е нищо повече от теоретична абстракция, защото при интензивната динамика на обществото той се нарушава още преди да бъде установен. Докато в обкръжаващото променливостта си фактори едно решение бъде взето, то става излишно - да се реагира на измененията недостатъчно бързо или недостатъчно ефективно е все едно да не се реагира въобще. Това задъхване пред лавината от критични ситуации, изискващи решение, Тофлър нарече още преди двадесет години "шок от бъдещето". Архитектурата е в шок от десетилетия.

"Вятърът на промените" е с такава скорост, че архитектурата е на кръстопът във всяка точка от развитието си. Тя навлиза в нов още преди да е напуснала предишния. Много често (възбужданост почти винаги) когато осъзнаем, че архитектурата е на кръстопът, тя отдавна вече е поела по едно - или няколко - от възможните разклонения. И архитектурата отбелязва това с книга и/или конгрес.

Ако все пак състоянието на архитектурата трябва да бъде нагледно илюстрирано, то е много по-близко до неустойчивото динамично равновесие на балансиращ в турбулентен поток обект. Равновесие, подобно на това, което постига летящият през буря самолет - а не това на поспрелия на прилеп пътник, който, дремвайки следобед, премисля дали като захлади да сръга с шпори коня си отявло или отгясно. Или пък да изчака още стотина конници, та всички заедно да обсъдят кой път да поемат.

Архитектът като че ли отказва да приеме, че е само един от факторите, предопределящи движението на архитектурата - при това не архитектурният. Той не е и пилотът на самолета, още по-малко - собственикът му. И все пак архитектурата все още е склонен да избере бъдещето ѝ и да я поведе - сръзвайки я отвреме навреме - към него. В същата заблуда бяха попаднали и преди петдесет

години плуващи на кораб архитекти от цял свят, разработвайки погробен пътеводител за излизането от кръстопътя (бурята).

Но дори и тази нова метафора не изчерпва проблема. Състоянието и задачите на излитач в пръвечерния бриз "Боинг" са доста по-различни от тези на попаднал в торнадо безмоторен самолет. Решенията "по принцип" проблеми на архитектурата са точно толкова далеч от истината, колкото и обобщаващият термин "архитектура" - от конкретната сграда, градски фрагмент, проектен процес. Типовото решение, пък било то взето и от конгрес, няма да избере архитектурата нито от кръстопът, нито от буря.

Кръстопътят на Иванушка, на който пише: "Ако тръгнеш на запад, ще станеш богат и ще живееш в демократична държава! Ако тръгнеш на изток, те чакат тежки изпитания, но вечна слава! Ако тръгнеш напред, те чака сигурна смърт!" изисква съвсем различен подход и умения от този на Големия Джо, който се чуудва дали наляво или надясно да завие като светно зелено, или пък да си кара все напред по Седмо Авеню.

Всички тези разсъждения са излишни, ако на предстоящия конгрес се гледа като на празник, където можеш да докоснеш ръкава на Айзенман, да чуеш гласа на Фостър или да срещнеш отново колега, отпращил за Канада преди три години. Те може да се приемат като досадно рожкане в детайлите, ако целта е да стъпиш на чикагска земя, да поплачеш на нечие западно рамо колко тежък е животът на архитекта отсам бившата завеса или да побърбиш с компетентен вид за опасностите, очакващи летящ през буря самолет.

Всички тези разсъждения не са излишни, ако от предстоящия конгрес наистина се очаква прецизно "да изследва сложния баланс на взаиморъзката между естествена и изкуствена среда и да формулира новата роля на архитекта в това взаимодействие" (както се казва в рекламната брошура). Те не биха били дребнавото разчепкване на терминологията, ако "да се изработи нова архитектура за XXI век - "загрижена" архитектура, поддържаща живота архитектура, архитектура на оцеляването" е реална цел, а не само горещо желание, подкрепено от всички. Кой от двата варианта ще се осъществи ще разберем след конгреса.

Архитектурата на кръстопът е темата (?), мотото (?), хипотезата (?) на XVIII конгрес на МСА. Кратко, категорично и с елемент на изненада. Архитектурата беше на кръстопът и преди десетина години, когато покълваше нашият "Интерарх" - една от конференциите носеше същото заглавие. Архитектурата беше на кръстопът и десетина години преди това, когато Дженкс е замислял "Езикът...". Архитектурата е била на кръстопът и десетина години още по преди това, когато пък Вентури е започвал да се досеща за сложността и противоречията. Тя е била на кръстопът и десетина години преди това, когато футуристичният "бум" набира скорост и се заговаря за антиархитектура. Тя е била на кръстопът и десетина години преди това, когато - за да побутне твореца в правия път - бива създадена Атинската харта...

Човек остава в печатлението, че архитектурата се е запънала на едно място и - ни напред, ни назад. Кое то очевидно не е вярно. Архитектурата се движи. Да речеш, че, движейки се, тя попада приблизително всеки десет години на кръстопът, който архитектурите отбелязват с книга и/или конгрес - също не звучи особено убедително.

Съществува ли реално кръстопътят или го има само в съзнанието на архитекта? Тази скъпа на архитектурното сърце, но доста поизтъркана метафора замества една типична житейска ситуация - когато някой трябва да вземе решение, твърде съществено, ако не и фатално за собственото му бъдеще. Нещо, което се налага винаги, когато се наруши равновесието в обичайния ход на събитията.

Да се разсъждава върху тази символична проекция на реалната ситуация и на реалните действащи лица, да се прилагат изводите от подобна интерпретация "по принцип" върху действителната тъкан на събитията, е подвещащо и небезопасно. В метафората стоящият на кръстопът и вземащият решение са едно и също лице - в действителност не архитектурата е тази, която взема решенията. В метафората разклоненията са две или три, добре видими, с ясен край - в действителност да се преценят възможните изходи

Веселина ПЕНЕВСКА

ARCHITECTURE IN TEMPEST

"Architecture at cross-roads" is the theme(?), the motto(?), the hypothesis(?) of the 18th Congress of the International Union of Architects. Brief, definite and suggestive. Architecture was at cross-roads ten years ago as well as at the time our INTERARCH was launched. One of its conferences had the same title. Architecture had come upon a cross-road ten or so years earlier when Jencks contemplated "The Language..." Architecture was at cross-roads a decade before when Venturi in his turn began to be aware of complexity and contradictions. Another ten years back architecture was at cross-roads again at the time when the futuristic "boom" was dashing forward and people began speaking about antiarchitecture. Architecture had come upon cross-roads another ten years earlier when the Charter of Athens was conceived...

One gets the impression that architecture has been trapped in a deadlock which, most obviously, is not true. Architecture is in progress. And to say that on its way forward every ten or so years it comes upon cross-roads, acknowledged by architects with a book and/or a congress, would not sound convincing either. Do these cross-roads really exist or they are a stretch of imagination in the architect's mind? This worn out metaphor, rather dear to the architectural heart, comes to substitute a typical life situation when someone has to make a decision of substantial and even crucial importance to his own future. This happens always when the balance in the usual current of events has been violated. It is misleading and hazardous to argue on this symbolic projection of real situation and real characters and to apply the conclusions of similar interpretations "in principle" onto the actual texture of events. In the metaphor the one who is standing at the cross-road and the individual making the decisions are one and the same person. In real life architecture is not the one making decisions. In the metaphor there are two or three quite obvious and explicit branchings. In real life it is almost impossible to estimate the feasible issues of the knotty situation and to guarantee that the measures taken would lead to the desired result. The factors which predetermine the progress of architecture are numerous, correlative, illstudied and difficult to predict. Each time one of these factors is subjected to a substantial change architecture comes to a cross-road. With the beginning of industrial revolution the intervals between these changes tend to grow smaller and smaller. Today the notion "usual current of events" is nothing but a theoretical abstraction since within the intensive dynamics of society it is often violated before even being able to be established. Before a decision has been taken in the surroundings of constantly changing factors, it becomes worthless. To react to changes inexpediently or inefficiently is the same as not to react at all. This breathless frustration caused by the heaps of critical situations demanding decisions was termed by Toffler twenty years ago as "The future shock". Architecture has been living in shock for several decades now. "The wind of change" is blowing so fast that architecture is at cross-roads at each point of its development. It stumbles into a new cross-road before even getting rid of the precedent one. Very often (in fact almost always) when we become aware of the fact that architecture is at a cross-road it has already taken the path of one or several branchings. Architects acknowledge this fact by a book and/or a congress. The state of architecture could be illustrated as very close to the unsteady dynamic equilibrium of an object balancing in a turbulent flow. This balance is like the one of an airplane flying storms. It has nothing to do with the kind of balance that teases the easy-going rider taking an afternoon nap in the sun and meditating what to do when the heat gives in to coolness - to dig his spurs into the horse left or right. Or better wait for about a hundred horsemen and all together decide which road to take.

Apparently the architect refuses to agree that he is actually only one of the factors influencing the progress of architecture. And in any case he is not the architect either. He is by no means the pilot of the airplane and not in the least its owner. All the same, the architect still feels willing to choose the future of architecture and make headway spurring it on once in a while. Fifty years ago architects from all over the world travelling on a ship were taken in the same ambush composing a detailed guide how to walk out of the cross-road (the tempest). However, this new metaphor did not succeed in exhausting the problem. The position of a BOEING taking off in the twilight breeze couldn't possibly be compared to the impasse of a glider caught in a tornado. The problems of architecture, solved "in principle", are so far removed from the truth as the

generalizing term "architecture" is away from the particular building, urban fragment, project process. A "model" solution, even resulting from a congress, could not in any way rescue architecture either from cross-roads or from tempests.

The cross-road of Ivanushka bears the inscription: "If you go west you'll become a rich man and you'll live in a democratic country! If you go east it's going to be hard but there's eternal glory at the end! If you go forward you'll meet your death!" This position demands an approach and incentives quite different from those of Big John who wonders whether to turn left or right at the green light or go

straight ahead the Seventh Avenue. All this reasoning would be of no use should we view the forthcoming congress as a celebration where you can touch the sleeve of Eisenman, hear the voice of Foster or meet a colleague who left for Canada three years ago. These thoughts could even be classified as a boring quest in details provided your case is to set foot on the soil of Chicago, shed a tear on someone's western shoulder uttering words on the hard times for architects beyond the former curtain or to have a smart and clever chat on the dangers likely to threaten an aircraft in stormy weather.

All these arguments would not be out of place provided the forthcoming congress is expected "to study in detail the sophisticated balance of the interrelation between natural and artificial environment and formulate the new mission of the architect in this interaction" (as the congress brochure reads). They wouldn't be a fiddling scrutiny of terminology provided "to effectuate a new architecture supporting life, the architecture of survival" is a real goal and not a warmest wish shared by everyone. Which of these alternatives will be fulfilled will become clear after the congress.

Vesselina PENEVSKA

A CROSS-ROAD? WHAT A CHANCE!

The cross-road as a threat appears always in crucial moments and inevitably excites confusion often raising to panic. People become obsessed with a disturbing feeling of intricacy and the blind alley seems to be the only prospect for the future. Which way now? People have no answer and the unknown frightens them, naturally.

The time we are destined to live in is really crucial judging not only by the calendar: on the margin between the 20th and the 21st century. Here, on "no man's land", bordering two centuries, is only architecture at cross-roads? Isn't all Europe facing a cross-road, shattered by doubts before taking fateful decisions? Would it be far-fetched to say that the whole world is seized with the thrill of change. Isn't Bulgaria itself at a cross-road? Together with many other European kinsfolk it is called upon the ordeal of living through two antipodal economic systems. This headlong jump could by no means be retrograde - *pente rhei* and nobody could dive twice in the same waters. History does not allow mechanical repetitions - changes have to yield a new and unheard of form. But what exactly will this new form be and which is the road that leads there? This is a unique historic moment when architecture, art and culture have been forgotten for the time being while the life of thousands has been dramatically wasted. History, like nature calamities, is indifferent. It does not care for the isolated event but rather watches for the general movement which we believe would follow the right direction. So today we are living together with all the arts at the border of two centuries, and, which is even more exciting, at the transition between two ages. History teaches us (it would have been a useless recorder of facts did we not accept its lessons) that at the very moment of their collision the friction gives rise to the brightest sparkles lighting the everlasting fires of mankind - the big ideas, the great discoveries, the genius artists. The examples are self-speaking. Dante Alighieri, between the 13th and 14th century, rooted deeply in the Middle Ages, made the first decisive step to Renaissance; Michaelangelo, between the 15th and 16th century, lived through and performed by himself the transition from Renaissance to Baroque; Ludwig van Beethoven, between the 18th and 19th century was the peak reached by Classics and the starting point of Romanticism. And so on and so forth... Probably the sparkles of new ideas are shining somewhere around us now and we simply haven't given them a name. The thought of them being among us is thrilling - we are eager and proud to witness their birth, we are flattered to share their progress even though we are just lookers-on. We don't have enough arguments to claim that these ideas will be lighted by architecture as it happened in the past. Wherever they come from they will certainly sweep architecture along in their uplift.

Mankind at cross-road. Architecture at cross-roads. One couldn't expect a more favourable environment for creative thinking. The cross-road is a space: it is not an empty abandoned place, a meeting point of chaotic jams without order. It is a carefully mastered and structured space following the laws of harmony and it only needs strong creative energy. The cross-road is freedom: it presents the most valuable fortune - the right to choose; every choice is right if it is not after a vain challenge. Every road is right if it leads to the Temple. Cross-roads do not frighten anymore but they make us face the most important question: have we reached the "critical mass" of energy for the expected creative explosion, and, provided the quantity is enough, is the quality of belief in the civilizing mission of architecture alive enough to maintain the flame for future generations? How could we name the two ages we are now witnessing in utmost stress? The time that passes on demanded respect for the hierarchy, it justified one ideology, one school, one style imposed as official art or fashion. It allowed to choose one road only - "the right one" - and it became an obligation for all. I would call the time we leave behind an age

of linear thinking. Now there are wide horizons in front - the age of three-dimensional thinking comes forth and the cross-road is three-dimensional space, isn't it? This age will be marked by multiformity - pluralism in politics, diversity in art and no hierarchy. The French writer Henri de Montherlant said that the beauty of the world lies in its diversity. If he was right, and I do believe him, then we could hope that in the future architects - masters of buildings or foremen of communities (as statesmen are often called) will give the world this new beauty, the fruit of new and rich thinking in terms of space. The new perspective open to the future does not bear threat to architecture anymore. Only the critics would be in a difficult position: the vital modernism, the mature post-modernism, the pressing deconstructivism or something quite different, if it happens, will gain equal right to exist. Only the quality of creative thought will be subjected to judgement neglecting the particular label. Being at cross-roads architecture has nothing to fear.

George GEORGIEV

НА КРЪСТОПЪТ ЛИ Е БЪЛГАРСКАТА АРХИТЕКТУРА?

Отговорът е "да", ако под това се разбира промяна в начина на мислене, отказ от привични, но остарели постулати. Променените обществено-икономически, културни, екологични, и пр. условия налагат и промени в архитектурно-градоустройствения идеен арсенал. Но "не", ако кръстопътят се схваща като пълно обръкване и неизвестност за посоката, която трябва да се поеме. Съвременните идеи в градоустройството (нека тук се ограничим само с него) няма да възникнат днес или утре внезапно от нищото. Те се зараждат и започват да се развиват още през 70-те и дори през 60-те години като реакция на неудовлетворителните резултати от прилагането, може би догматично, на някои принципи на Модерното движение. Ако преди тези идеи се възприемат като дискуссионни и носят полемичен заряд, през 80-те години те окончателно се утвърждават в общественото и професионалното съзнание. Символът на прелома за мен е конкурсът за 3 и 4 част на "Зона Б" в София, който "взриви" концепцията, въвлечена от съседната "Зона Б-5", замислена и обявена за "еталон".

Осъзната беше архитектурно-градоустройствената, социалната и културната ценност на заварената градска среда; към нея вече се подхожда по-деликатно, съхраняващо, "еволюционно", "на парче", а не "революционно", радикално, "с размах". Възраждат се традиционната градска тъкан, архетипичните градски пространства - улицата, кварталът, дворот. Предпочитат се умерената етажност, дори с цената на повишена плътност, по-простата геометрия на плана и по-простите технологични решения. Отричат се като стерилни строгата йерархия и разделянето на функциите в полза на тяхното смесване и напластяване.

Разширява се интересът към архитектурното наследство, съхраняването като обемно-пространствена структура и като носител на значения. Приоритетно място в йерархията на градоустройствените ценности заемат екологичните аспекти.

Всички тези идеи не съществуват и не се появяват изолирано; те се преплитат, взаимно обуславят и се вписват в една обща тенденция, обхващат една повече или по-малко цялостна представа, която определям като постмодернистична парадигма. В обозримото бъдеще ще се запази утвърдената през 80-те години ориентация, тъй като такива са световните тенденции.

Провалът на плановете икономика във вида, в който съществуваше в Източна Европа, подхранва съмнения относно бъдещето на градското планиране - че то изобщо е необходимо. Нищо не би могло да бъде по-далече от истината. Напротив, всички експерти, всички световни организации изтъкват растящата важност на градското планиране и необходимостта от разширяване на неговия обхват в пространството и времето.

Друг е въпросът, че при общественоекономическите промени у нас трябва да се очакват промени в конкретния инструментариум за провеждане на плановете решения. Вместо администрирането ще нарасне ролята на фиска, на финансовите лостове, които ще регулират инициативите (частни и обществени), като ги насочват в полза на обществения интерес, без да се пренебрегва частният. Ще нарасне ролята на самоуправляващите се общности, на различните неправителствени организации на гражданите. Решенията ще се вземат в режим на диалог, на сблъсък и примиряване на различни интереси и социални групи.

Проблемите на градовете днес са едни от най-сериозните глобални

проблеми. Вследствие на урбанизацията и на демографския взрив в тях ще живеят повечето от хората на земята, а качеството на градската среда и условия за живот се влошават. Самите градове са един от най-съществените фактори за разрушаване на глобалната екосистема. Експертите предвиждат криза на градовете и вследствие на икономически срутване, увеличаване на бедността, растеж, морално и физическо износване на техническата инфраструктура. Анализът на най-остри проблеми на градовете в света и препоръчаните начини за тяхното решаване показва, че и в проблемите, и в решенията нищо необикновено и нечувано за нашето градоустройство всъщност няма.

Трудността в бъдеще ще се състои в това, че решенията трябва да бъдат осъществявани в една обстановка по-сложна и непривична по отношение на досегашните управленски навици.

По всичко изглежда, че концепцията, която ще определя бъдещите градоустройствени процеси, е концепцията за "устойчивото развитие". Императивността на тази концепция произтича от осъзнаването на устойчивостта, че досегашните модели на развитие, досегашните технологии в крайна сметка застрашават глобалното равновесие. Промяната през 80-те и началото на 90-те години всъщност е свързана с утвърждаването на тази концепция.

Анатолий ПОПОВ

IS BULGARIAN ARCHITECTURE AT CROSS-ROADS?

The answer would be "yes" if this means a change in the way of thinking and a denial of habitual and somewhat obsolete postulates. Social, economic, cultural, ecological, etc. change imposes changes in the instrument depot of architecture and urban planning. The answer would be "no" if the cross-road is viewed as a complete confusion and uncertainty of the direction to follow. Contemporary ideas in urban planning (let's keep within this framework here) could not come out of the blue today or tomorrow. They originated and evolved back in the 70s and even 60s as a reaction to the unsatisfactory result of applying, probably dogmatically, some principles of the Modern Movement. These ideas, viewed as controversial and disputable at the time, came to be finally acknowledged in social and professional thought in the 80s. The turning point was the competition for the 3rd and 4th part of Zone B in Sofia which "blew up" the conception supported by the neighbouring Zone B-5, conceived as and declared to be "The Model". The architectural, urban, social and cultural value of existing environment came to be appreciated. It is now approached in a more delicate and preserving manner. "evolutionally", "piecemeal" rather than "revolutionary", radically, dashingly. We witness the revival of traditional urban texture, of archetypal urban spaces - the street, the quartier, the yard. Moderate heights (even at the expense of stronger density), simpler geometry of the plan and less sophisticated technical solutions are preferred. Severe hierarchy and separation of functions are denied as sterile in favour of their infiltration and layering. There is a growing interest in architectural heritage treasured as a spatial structure bearing meaning. Ecologic aspects have become a priority in the hierarchy of urban values.

All these ideas could not exist and appear isolated; they are interweaved, mutually influenced and form a general tendency. They shape a more or less integral notion: the postmodern paradigm. The near future will keep the orientation of the 80s since it corresponds to world tendencies. The failure of planned economy dominant in Eastern Europe feeds doubts on the future of urban planning - is it really worth the effort? Nothing of the kind. On the contrary, all experts and world institutions point out the growing importance of urban planning and underline that to widen its scope in time and space is a must. No question that social and economic changes in this country involve changes in the particular instrumentarium of planned decisions performance. Administrating would give in to fiscal and taxing mechanisms and they will be the ones to regulate initiatives (private and public) to the benefit of social interest not neglecting the private one. Self-regulated communities, non-governmental organizations and freelance social formations will gain ground. Decisions will be taken interactively, opposing and matching different interests and social groups.

Today problems of cities account as some of the most capital and global ones. Urbanization and demographic explosion will soon make most of the people on earth live in cities. At the same time, the quality of urban environment and life conditions tend to deteriorate. Cities themselves are one of the most substantial factors for the destruction of the global ecosystem. Experts predict a crisis of cities due to economic break-downs, poverty rise, growth, moral and physical fatigue of the technical infrastructure. Analysis of the most acute problems of cities in the world and the recommended ways to solve them shows that both the problems and the solutions related to our urban planning could not be classified as extraordinary and unheard-of. The knotty point will be the very performance of these

solutions in rather complicated and unusual circumstances compared to our former management skills and habits.

Presumably the concept which will support future urban planning processes will be the one of "sustainable development". This is due to the appreciation of the fact that the prevailing patterns of development and existing technologies threaten global balance after all. The change in the 80s and the beginning of 90s is actually a step towards the recognition and approval of this concept.

LILIO POPOV

БАНКОВИ СГРАДИ

проф. Иван ИВАНЧЕВ

Между многото видове обществени сгради банката заема специално място, определяно от нейните сложни функции и разнообразно съдържание. Да се даде опростена функционална схема за решения е невъзможно поради значителни разлики в отведените случаи в самото съдържание или конкретно - до каква степен се предлага развитието на деловия и финансовия център, взаимоотношенията им, като тук може да отбележим и влиянието на стопанското състояние на страната. Това е донякъде и причината банковата сграда да отсъства в литературата и в учебниците по обществени сгради.

Изложението дотук не е пречка да се изградят общи изисквания за всички варианти, съдържащи главно откъсната и несмущавано работеща административна част и открити пространства за обслужване на клиентите. Така на площите се възлагат четири основни задачи - достъп и услуга на посетители, служители, свързани с клиентите, независима административна част и строго охраняван сектор с пазени ценности. Добре е основните изисквания и проблеми, а това е валидно и за всеки архитектурен проект, да се свържат правилно с конкретната ситуация и с градоустройственото решение от гледна точка на престижа на обекта и всекидневното обслужване на значителен брой посетители. Ясно е, че изборът не трябва да пада

върху затворен и откъснат от по-оживени комуникации квартал, нито върху претоварени градски части без свободни пространства - недостатък на бързо развитите се градове.

В стремежа да бъде постигната представителност съвсем не бива да се търси ефектът на студена монументалност и на отблъскващата извънмашабна композиция на отделни реализации на тоталитарната архитектура.

Сложността на вътрешната функционална организация е безспорна - обслужването на посетители, работата на служители без контакт с тях, секторът с ценности, достъпен за малка част и от чиновниците. Разделянето може да се провежда и на едно ниво, и по етажи, като се има предвид, че по-голямата етажност не благоприятства функциите, а разполагането в отделни обеми с добри вътрешни връзки не може да избегне един постоянен риск, типичен за обществените сгради - периодично настъпващите промени в самото съдържание, диктувани от бързото развитие.

Оттук възниква следващият въпрос - до каква степен едно разнообразно съдържание води до логично изграден приемлив оригинален образ? Съобразяването с мащаба - на самата сграда и във връзка с околната среда, често е конфликтна точка в реализациите, но не винаги по вина на проектанта, а поради исканите

обеми и недостатъчния по площ терен.

И още нещо по отношение на изразността на постигнатия образ - аналогично на богатия с възгледи, проблеми и процеси наш живот не може лесно да избегнем споровете между увеличени брой различни течения - неслучайно темата на световния конгрес на архитектите тази година в САЩ е "Архитектурата на кръстопът". Но краят на столетието не ни освобождава от тежкото задължение да направим строга равносметка на реалните постижения и допуснатите грешки.

Накрая ще господства най-важният принцип на архитектурните търсения - отношението към човека. Както в проведения конкурс, така изобщо в практиката много често сме изправени пред сложни противоречия - сполучливо функционално устройство и неефектен образ, или пък пред точно обратното - разпределение с дефекти и оригинална външна форма на архитектурата. Принципно кое от двете да доминира обикновено се възприема с известни колебания. Поради тези противоречия и сложната и тежка програма на кои от многобройните участници споменатия конкурс, предложиха отделни ценни идеи, не можах да бъдат възнаградени. Процесът на решаване на проблемите на банковите сгради обаче безспорно ще доведе до положителни резултати.

БАТЕНКАТА

СИМВОЛ

Читателят вероятно сам си дава сметка, че това не е онази промяна, в която архитектурата според теорията на отражението следваше и "отразяваше" промяната в икономическата и политическата система. Световният архитектурен процес не само че не се влияе от източно-европейските "промени на системата", но верен на относителната си автономност, малко държи сметка и за политикономическото развитие на напредналите страни, както би било по Маркс. Подобно на много други изкуства архитектурата от известно време се занимава със самата себе си.

От друга страна българският архитект не е живял в някакво гето, стремил се е да следва "измите" и се е упражнил, макар и с известно закъснение, и в късния модернизъм, и в "пост" и т.н. За каква промяна следователно може да се говори? Политическата и икономическата система съвсем не са били безопасни за развитието на архитектурата, без да го определят стилистично. Промяната в жилищното строителство - сключеното застрояване и идващата от там промяна в плановата композиция на самото жилище, са достатъчно показателни. В продължение примерно на почти половин век банката загуби мястото си в градския пейзаж. А то е било значително и затова може би е нужно да се обрнем най-напред към собственото си наследство.

Още през 1895 г. от арх. Херман Майер е построена първата сграда на Българската национална банка, на ул. "Княз Ал. Батенберг" (доскоро Министерство на външната търговия). Следват Българската земеделска банка на арх. Я. Ставрев (1910) на ъгъла на "Раковски" и "Ив. Вазов" (управление на БДЖ), Централната кооперативна банка на Н. Лазаров (същата година) на ул. "Иван Вазов", между "Раковски" и "Бенковски", надстроена по-късно (1920) от Г. Фингов.

Фингов строи и една от първите частни банки - Търговската банка на днешния площад "Гарибалди", появяват се и чуждестранните банки - Балканска банка на ул. "Левски" (днес част от Министерството на транспорта). Г. Овчаров изгражда (1925),

впоследствие преустройва значително (1930) Популярната банка на ъгъла на пл. "Славейков" и "Раковски". Към това трябва да добавим сградите на застрахователни дружества като "Орел" и "Феникс", на Учителската каса на пл. "Славейков" (над кино "Култура") на Й. Йорданов и С. Овчаров. Изградени са банки в много извънстолични градове. Последните банки от предвоенния период са Земеделската кооперативна банка на Г. Овчаров на ул. "Шести септември" и сегашната сграда на БНБ на Цолов и Васильов.

Ако се ограничим в София като най-представителен пример, ще се убедим, че банките заедно с големите хотели са формирали втория особено важен пласт на предвоенната архитектура. На първо място естествено са големите национални архитектурни паметници: храмът "Ал. Невски", университетът "Св. Климент Охридски", Националният театър "Ив. Вазов", княжеският дворец. Нито един град обаче не може да бъде "съставен" само от паметници на архитектурата. На фона на жилищното застрояване на главните улици и на някои отделни сгради от него, хотелите, министерствата и банките, в по-малка степен магазините, определят облика на града. От това участие банковите сгради бяха почти напълно отстранени през последните десетилетия. Въпреки това старите сгради, трансформирани за други нужди, продължиха като пространствени реперни, архитектурни маси и детайл да определят духа на софийската архитектура, архитектурата в най-ценната ѝ част, принадлежаща на XIX и началото на XX век.

Въпреки че обикновено за първа банка се смята тази на Медичите във Флоренция или че операции с "финансовите знаци" са правени още в храмовете на древността, за архитектурата на банковите сгради би трябвало да се говори от времето на разцвета на капитала, на капиталистическия град, от XIX век насам. Това е архитектурата на еkleктиката. В нея банката не намира своето специфично и трайно място по ред причини.

Една от основните теми, при най-официалните и представителни

сгради, е неокласичната интерпретация на образа на гръцкия храм. Затова Христос изгонил търговците от Храма, коитоменявали там патой нанесъл тежък удар на бъдещата банкова архитектура, като я извадил вън от най-официалната сфера. И действително сградата на гатъра, която се утвърждава по това време, е "храмът на Мелпоме" поне като образ, независимо че собственото типологично развитие на плуралистичните търсения на еkleктиката бързо разширяват кръговете в полза на "двореца" в САЩ, Париж, Виена или Прага. Линията "храма" е достигнала и до нас с колоните и фронтоната на Националния театър в София.

Музеят, въпреки многобройните изключения, като че ли в своето развитие още по-тясно е свързан с идеята за "храм на изкуството", на културата не само в масовото, но и професионалното съзнание на архитекта. Може би затова никога не се увери на българския архитект да построи нова сграда за Национален исторически музей, а беше преустроена Съдебната палата, самата "храм на правосъдието" с "храмовата" си архитектура.

В подкрепа на горното може да се отбележат и няколко специално изградени по света сгради на академии като "храмовете на науката" (Египет, бург, Атина и др.) и сгради на библиотеки, предимно в САЩ, нещо като "храмовете на знанието".

Очевидно е, че в сферата, символизираща духовните ценности, сградата на банката никога не е намираща място, затова се сетих и в началото на текста за Христос.

По-сложен е въпросът с общественото значение на банката. Възникнала като частна инициатива, тя продължава да е в големата си част такава и остава демонстрация на индивидуалната и груповата икономическа мощ, каквато спестовните банки примерно никога не са били въпреки многото си пари, но и на много древни спестители. Обществото като цяло не може да се идентифицира с която и да е банка. Реална власт на банките, колкото и да е голяма, се реализира по неявен, дажтаен път и това важи дори и за националните банки, независими от с

НА ПРОМЯНАТА

Константин БОЯДЖИЕВ

мата изпълнителна власт. Чувството на американския данъкоплатец (най-силно проявено именно там), че е собственик на някаква идеална част от националния, щатския, градския експозиционен, културен и прочее център, Агора и т.н. която той е платил, е неприложимо към банките. Иерархията, ограниченият достъп до общи събрания, управителни съвети и т.н. за акционерите на една банка не създават дори и малко общество, на което тя е центърът, а по-скоро тайно обединение.

Влиянието на капитала, възплащавано от банките върху всички власти, включително и на царете и диктаторите, е предизвикателство срещу общественото чувство на гражданите. Нито една обществена сила не желае и не е склонна да официализира тази власт архитектурно. Такова е и отношението на някои архитекти. Един Филип Джонсън винаги е съжалявал, че не е строил за "Принца" (по книгата на Н. Макиавели), т.е. за Белия дом, за официалната власт. Човекът, прочул се с престижни сгради на могъщи компании, но и известен с особеното си чувство за историчност, не намира удовлетворение в "екзалтирането на властта на парите".

И в масовото съзнание, в "народното" съзнание съществува трайна отчужденост от тази власт, може би по-опасна и от политическата. На политическия си противник може да се предадеш, да се примолши, заради него да измениш на своите. Коя банка е опростила дълг след горещи молби или е спасила от фалит и разорение след горчиви сълзи? В известен смисъл може да се твърди, че почти до наши дни банката не е била напълно обществена сграда.

От известно време насам ситуацията като че ли се променя. Не мога да цитирам точно, но в средата на 80-те години по повод на някои проучвания френският печат отдели значително място на твърдението, че едва по това време французинът вече е склонен да приеме, че много-много пари не са непременно резултат на непочтеност и дори на престъпление, както е у Балзак. Това би трябвало да е признание и в Европа на новия "капитализъм с човешко лице" след затихването на младежки-

те левичарски движения. Новият икономически възход на капитализма придоби и някаква културна окраска. При анализа на изключителните икономически успехи на Япония след войната, които никога не е прогнозиран, последвани от също така изненадващите успехи на "малките дракони" и южнокорейците, изследователите трябваше да предположат, че след като това става и се повтаря в регион с общи културни характеристики, има някаква връзка между тези характеристики, отношението към парите и постигнатите резултати. В тази светлина след като не можеше да бъде построен "храм на парите", банката е на път да се превърне в "нещо обществено".

Развивам тази идея, защото тя присъства и в западното общество в скрит вид, отчетена е от архитектите. В началото на 70-те години Кевин Рош ще стане неин изразител със следните думи по повод на проектираната от него Уорчестър Каунти Нейшънъл Бенк:

Кевин Рош - ... тя стана кулата на катедралата в Уорчестър.

Джон Кук - Това ще рече, че сега символ на Уорчестър е банката.

К.Р. - Това е частна, частна сграда, да! Но въпреки всичко едно от най-големите неща на града.

Д.К. - Може би все пак това е символ по-присъщ на града в съвременното общество.

К.Р. - Не зная, може би.

Откъсът от това интервю е открито свидетелство на възгледа за превръщане на банковата сграда в символ на гордостта на града, подменящ катедралата и общинския дом. Подобен особен, дори грастичен пример в Европа е Франкфурт на Майн, където големите разрушения през войната отварят простор за нови концепции. В този най-американизиран градски силует от десетината небостъргачи само два не са на банки. Банката е вече интернационална, световна институция не само в САЩ, но и в Европа и Азия. "Знамената", "емблемите" на световните банки се развяват по-високо, по-дръзко, по-нагло от тези на отделните нации.

Излиза, че интернационализацията на банките и на международните

БАНКОВИ СИМВОЛИ ЗНАЦИ СИМВОЛ НА КАПИТАЛИЗМА

икономически групировки ги превръща в донякъде неутрални и приемливи продукти на цивилизацията – като кока-колата примерно. Банката на Н. Фостър в Хонконг, "Лойдс" в Лондон може да доминират или не градския силует, да заместват или не катедралата и общинския дом, но в променената и прагматична символика на "световното село" на Маклуън те се домогват до собствената емблематичност на една реална власт, превърнала се в институция. Осъзнала вече и обществената си роля, Банката би желала да се социализира и в архитектурен аспект. До към 60-те години банковите сгради са обикновени небостъргачи като останалите административни и дори жилищни кули, в някои случаи по-солидни и "затворени" в рамките на познатите идеи за внушаване на сигурност и солидност. През 70-те се развиват идеите за достъпност, "отвореност", които се проявяват в първите две-три нива, включително и чрез прекарване на "пешеходни улици" през партера на банката, засягат и откритите пространства около сградата.

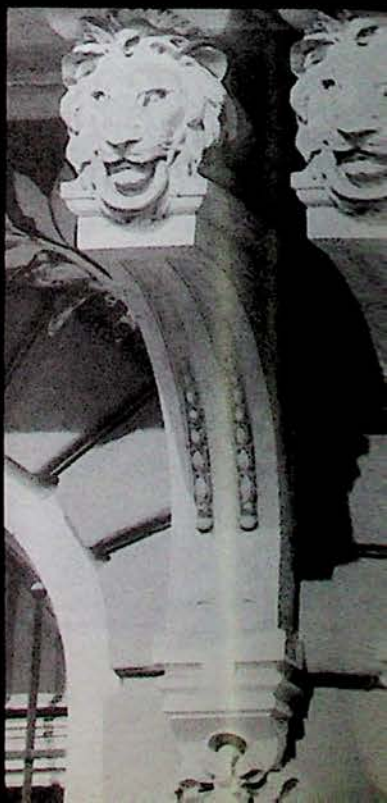
През същите години авторите на банкови сгради обсебват постепенно почти целия архитектурен речник и в духа на нов еkleктизъм и маниеризъм, както се казва тогава, използват едновременно по няколко формални "стилови" системи. Двадесет години по-късно универсалността на света на парите позволява на архитектурата да надхвърли дори и задължителната или изглеждаща такава колекция от значения, смятани за характерни за банковата сграда, и да се отгаде на свободен полет на фантазията. Най-после в потока на постмодернистичния радикален еkleктизъм се промъква и "храмът", било като оранжевочервените колони на традиционния японски храм, било като тези на Партеона. Историята на банковото строителство у нас след Втората световна война е повече от скромна. Що се отнася до "социалистическата" банка, може да се каже, че тя не съществува не само като архитектура. От времето на Сталин тя е технически инструмент на политическата власт. Нещастният Хитлер е трябвало да се консултира с видни индус-

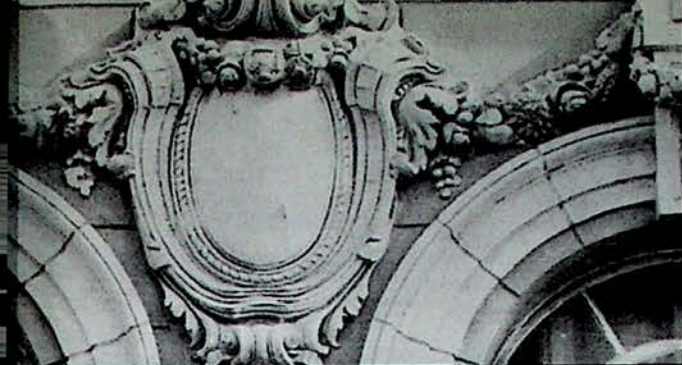
триалци и банкери и не е могъл и да мечтае за подобна власт над парите. Доколкото самите пари при социализма не са съвсем истински пари, то и властта им не е съвсем истинска. Така че не е само идеологията, която обезличи ролята на банките.

Източноевропейският град претърпя едно интересно развитие след 50-те години, когато модернизмът търсеше сграда – символ на тогавашната промяна, а едновременно с това – и инвеститор с много пари. В България за определен период това се оказа хотелът на "Балкантурист". Той се разположи на най-важните места в Бургас, Русе, Сливен, редом с паметника на Христо Ботев във Враца. Когато беше свързан с второстепенно пространство на градския център, пак оставаше най-високата сграда в него (Ямбол, В.Търново).

В София особено добре се вижда, че там, където би могло да има банка, се появяваше хотел (бившият хотел "Рила", "Родина", "Плиска"). Заговор се тогава за "балкантуристка архитектура" и дойде ред на културните и партийните домове да възстановяват равновесието и да налагат нова йерархия в градското пространство. Хотелът изигра ролята си на демократизиращ и геологизиращ фактор и трябваше да се оттегли по-късно в името на новата идеологизация.

Изглежда очевидно, че в следващите години сградите на банките, на застрахователните дружества ще възстановят по нов начин мястото и значението си от предвоенните години. От тогава остава поуката, че те не са били допускани на най-представителните обществени пространства: пл. "Ал. Невски", пл. "Народно събрание", около Университета. Единственото изключение е БНБ на Васильов и Цолов, ориентирана към преходното пространство между двореца и тогавашната търговско-делова част на София. Консервативният дух на българина едва ли ще се съгласи банката да подмени Храма. От друга страна дори вече застроени части трудно ще удържат натиска на многото пари (около хотел "Плиска", хотел "Хемус", бившата сграда на "ПРОНО" и др.) Днес банката не е символ на демократизъм, а на реализъм. Архитектурната мисъл у нас логично е предвидила възможностите за банковото строителство около продължението на Ларгото и гзровия площад, там, където и проблемите с мащаба биха били решени най-безболезнено. Особено би трябвало да се държи на "отвореността" на банковите сгради, обществената им роля и благоустройството от самите тях (инвеститорите) на прилежащите им пространства, което задължително да залегне в плановете и конкурсните програми. В този дух банките действително може много да променят.

ХЕРМЕС-МЕРКУРИЙ - неговата фигура или някой от атрибутите му използват най-често архитекти, художници и скулптори в емблематиката, декорацията и орнаментата на банковите сгради и всички други сгради, свързани с богатствата, парите, капитала.

Хермес (гр.) - Меркурий (рим.) е един от най-старите богове, вероятно с малоазиатски произход. Освен множеството божествени характеристики, функции, умения и роли, той носи на хората и богатствата и умножава приплода от стадата им. Никой не може да го надмине по ловкост, хитрина и бързина на мисълта и действията му. С развитието на търговията "добрият пастир" се превръща в бог и патрон на търговците, а след завоюването на Персия от Александър Македонски той е въздъждествяван с египетския бог на науката и магията. Хермес-Меркурий може да осигури печалба, да подкаже скрити съкровища, да покровителства изкуствата и занаятите, да краде, да извърта и маму, да гяволува и омагьосва, да разплита всякакви възли, да умиротворява враждувачи, да предсказва... Затова го наричат трижди велик.

Негови атрибути са "амброзийните" (безсмъртни) златни крилати сандали - символ на пържавината му, както и крилатата му шапка-шлем. Като бог на печалбата и забогатяването често се изобразява с кесия. В ръцете си непременно държи вълшебния златен жезъл - кадуцей, представляващ пръчка с обвити около нея змии и с криле на върха. Този жезъл той е получил от Аполон заедно с магически познания за пророчеството (1, 2, 3, 4).

ФОРТУНА (рим.) - **ТЮХЕ** (гр.) е друидият знак-образ, разкрасяващ и подказващ значението на сградите на капитала. Фортуна-Тюхе е богинята на съдбата, на щастието, късмета и богатството. Първоначално тя е била богиня на плодородието, а по-късно придобива нови лица, става съдбата на днешния ден, на това място, на личните дела, на обществените дела и прочее. Става ипокровителка на занаятчийски колегии, на легиони, на отделни фамилии и лица. Изобразяват я върху монетите, сечени от почти всички римски императори.

Богиня на благоденствието, Фортуна е изобразена с рога на изобилието, т. е. онзи рог от божествената коза Амалетия, с чието мляко е от-

кърмен самият Зевс. От него тя си е божествените си дарове за хората. Други нейни атрибути са кормило-гребло и жезъл, символизиращи силата ѝ да управлява човешкия живот. Както Хермес-Меркурий, и тя е крилата, стъпила е върху кълбо или колело - символи на изменчивостта на щастието и превратностите на съдбата. В ръцете си понякога държи детето Плуто - бога на богатствата. Често тя има превръзка на очите, което означава слепотата при разпределянето на богатствата, слепота, която не знае справедливост (1, 2, 3, 4).

Големите майстори на българската архитектура, оставили ни в наследство банки, застрахователни компании и дружества, търговски камари и други сгради на капитала, отлично са познавали тази символика. Достатъчно е да се разгледа централната сграда на Българската народна банка (1934-1939 г.), проектирана от архитектурното бюро на Ив. Васильов и Д. Цолов, призната за най-високо постижение на банковото строителство в страната ни. Още входните врати ни посрещат със символи - бронзови касети с медалони-монети, сечени от българските царе в течение на вековната ни история. Вътре в сградата стъклописите покрай стълбите интерпретират същата тема. А на южната фасада, горе над корниза на ризалита, са скулптирани боговете - покровители на богатството.

Днес, когато "културната рекомбинация" по израза на американския критик Тод Гътлин замества единството в постмодернистичното изкуство (5), когато се чувства силна носталгия по дълбоките пластове на историята, символите с тяхната магическа социална сила отново навлизат в архитектурата. Съвременните архитекти се връщат към символичния език на пластичната украса, на орнаментата и детайла, към митологичните сюжети и образи, за да ги включат в системата на една нова архитектурна поетика.

Това става с паралелното развитие на традиционния абстрактен архитектурен език, езика на условните знаци и символи, произтичащи от формата, материала, конструкцията, функцията, типологията, пространствения и времеви контекст. В този смисъл може да се констати-

ра, че в съвременните западни сгради сащите банки, например, са суперзнаци на капитала. Нещо повече, по своята оригиналност и неочакваност на формите, висока технологичия, мащабност, величественост, великолепието на декора, богатство на материалите, блясък и разкош, сградите на капитала нямат равни на себе си в рамките на световната архитектура. Само един пример - наричаната "небостъргач-град", "банка-машина", "банка-компютър", "банка-индустрия" сграда на "Хонгконг и Шанхай Банкинг Корпорейшън", проект на арх. Норман Фостър и компанията, е достатъчен, за да убеди всеки скептик в знаковите функции на банковата архитектура.

Що се отнася до конкретната сграда, колкото по-мощна е банковата корпорация, толкова по-убедително именно това значение и този смисъл се внушават чрез различни изобразителни или условни архитектурни знаци и символи. Богатството, мощта, сигурността, просперитетът, социалният статут и прочее и прочее характеристиките на собствениците и на потребителите на сградата се кодират чрез вида и стойността на строителните материали, които в този смисъл варират в широки диапазони - до мрамори и полускъпоценни каменни облицовки, до благородни метали и сплави - алюзия за златото и среброто, за скъпоценностите в презорите и сейфовете; чрез цвета и блясъка на златото; чрез респектиращите пространствени решения; чрез надеждните технологични системи и инсталации; чрез сигурността на съоръжаването...

Жанровите характеристики, предопределени от смисъла и значението на сградите на капитала, диктуват и вида на архитектурните знаци и символи. А те са гаранция за сигурност, добро съхраняване, охрана, стабилност, богатство и преуспяване. Превърнете ги в архитектурни слова!

Добринна ЖЕЛЕВА-МАРТИНС

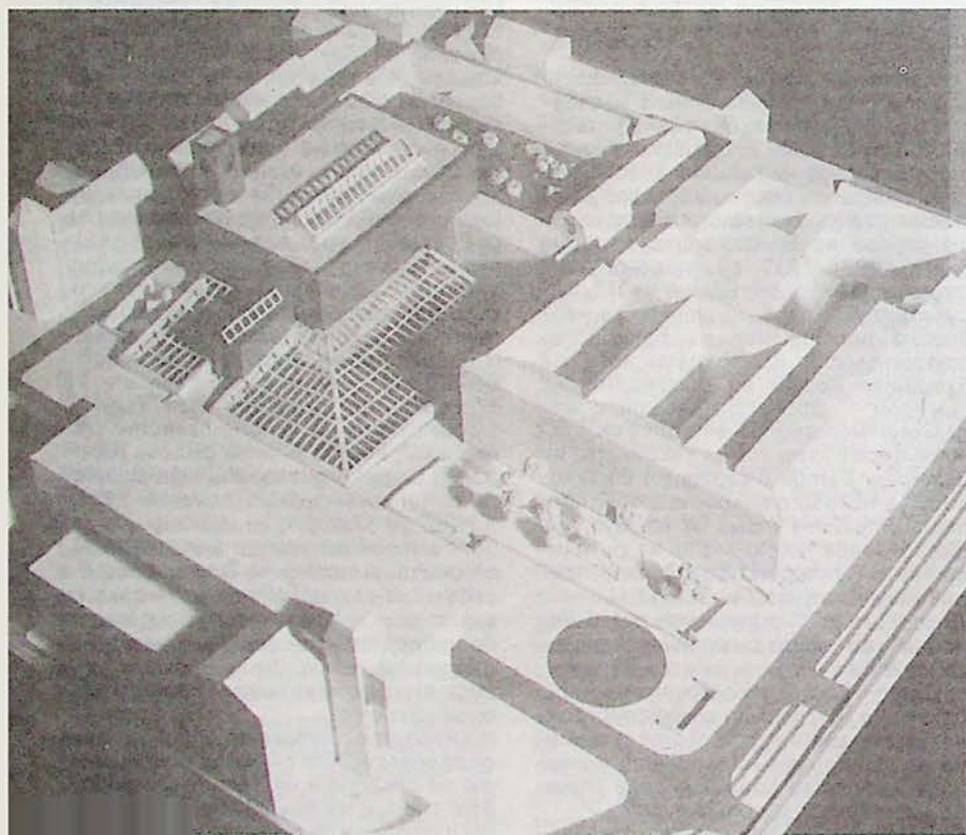
Бележки:

1. Мифи народов мира. Т. 1, 2. Москва, 1980, 1982 г.
2. Мифологический словарь. Москва, 1990 г.
3. Батяклев, Г. Антична митология. Справочник. София, 1985 г.
4. Кун, Н. А. Старогръцки легенди и митове. София, 1967 г.
5. Гътлин, Тод. "Животът в постмодерния свят" - в: Спектър, САЩ, 1991 г., брой 72, стр. 12-18

**ПЪРВА НАГРАДА
С ПРЕМИЯ**

Проект №14

Любомир Панчев – ръководител, Атанас Кардалийски, Вяра Панчева

Проектът предлага градоустройствена композиция, съобразена с конкурсната програма, и обемно-пространствено решение, отговарящо на изискването на инвеститора за създаване на комплекс от банка, институт и археологически резерват, работещи самостоятелно, но пространствени и функционално свързани на подходящи нива. Умело интегриране на банковия институт към прилежащото застрояване регулира обемното въздействие на композицията, без да намали нейната представителност.

Комуникационно - транспортното решение предлага достъп до паркингите в сутерена и стопанско здание от ул. "Княз Борис I". Проектът би спечелил във функционално отношение, ако бе осигурена и връзка за автомобили откъм ул. "Георги Вашингтон".

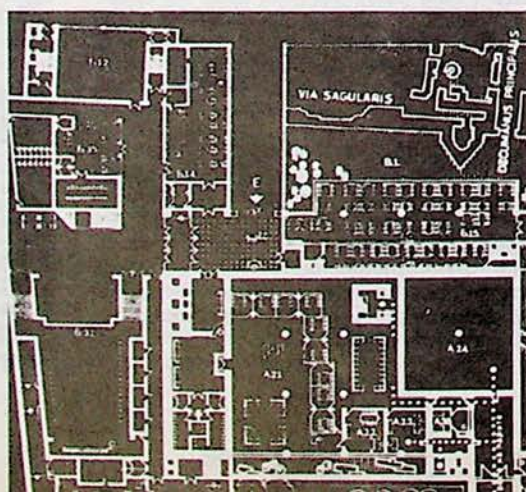
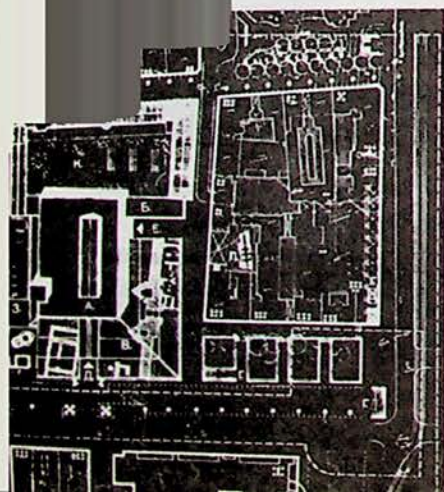
Подходът за посетителите на банката е добре определен от ул. "Никола Йонковски" и подчертан с колонада, подхваща централното пространство на сградата, като е използван бароковият принцип за градиция на пространствата. Входът към банковия институт и служебният вход за банката са намерени на подходящо място, но не са достатъчно разкрити към Ларгото.

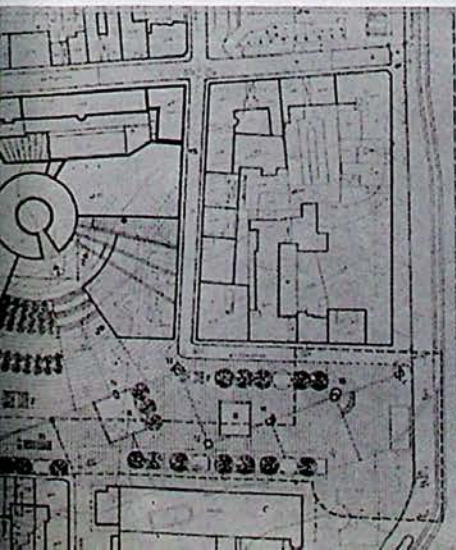
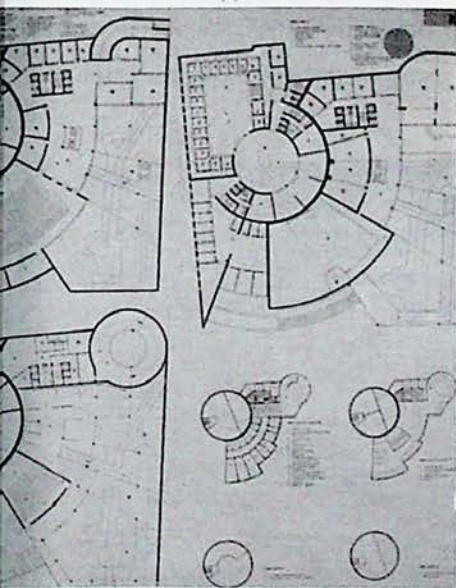
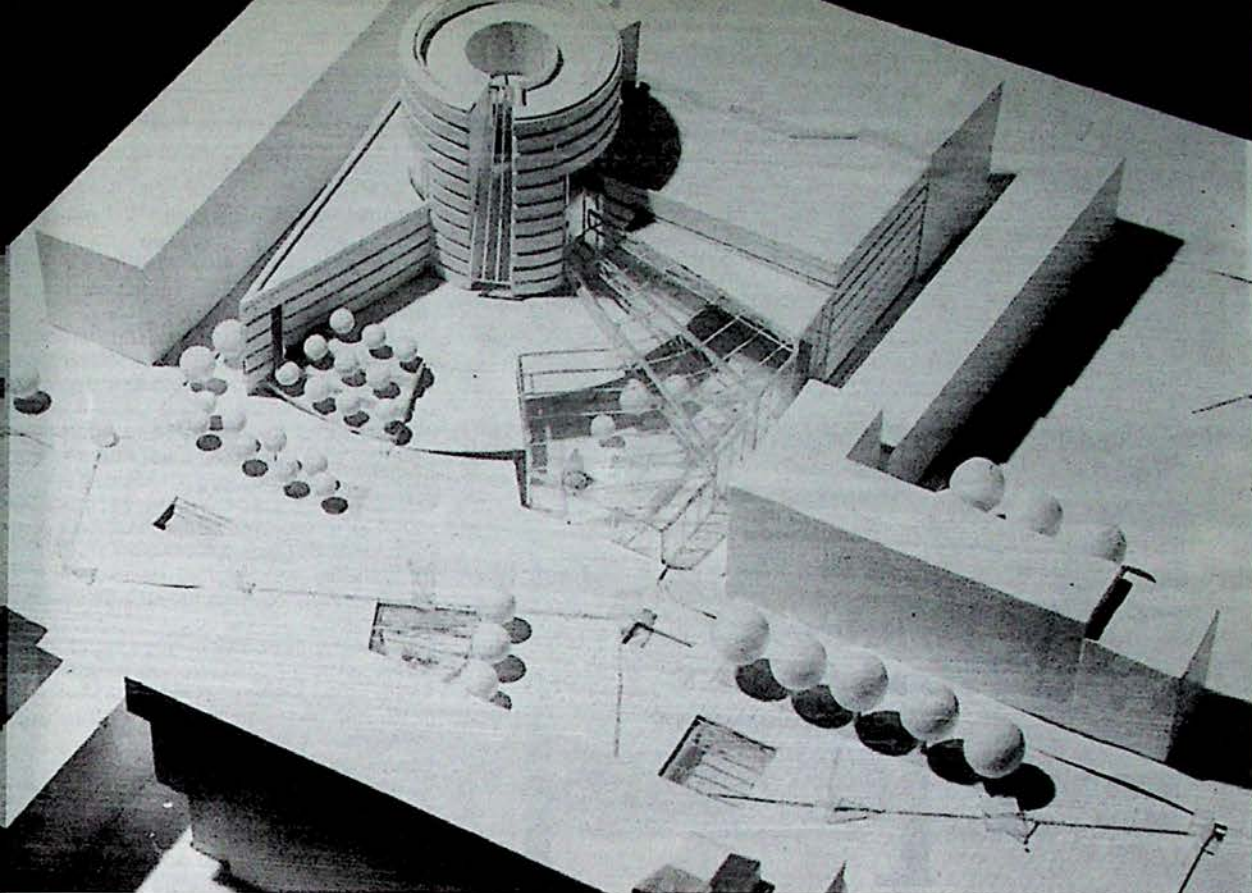
Зоната за посетители на БНБ и казалищния вестибул на ниво влизане са с добро функционално и пространствено решение. Едно по-категорично проникване на касовия вестибул към археологическия резерват по стъкленото му покритие би подобрило пространството му въздействие. Функционалните звена на банката са на подходящи нива и осигуряват както възможност за въвеждане на съвременна техника, така и гъвкавост при използването им. Технологичните пътища за движение на пари и ценности са решени много добре.

Банковият институт е разработен задълбочено, с правилно разположени функционални групи. Необходимо е да се обърне по-голямо внимание на входния вестибул и да се подобрият вертикалните връзки.

Проектът предлага интересно решение за остъклено покритие над археологическия резерват. Едно редуциране и по-прецизно изследване на формата на покритието би подобрило общото архитектурно-пространствено решение.

Технико-икономическите показатели се покриват с изискването на конкурсната програма.

ПЪРВА НАГРАДА

Проект № 23

Стефан Добрев, Емануил
Марков, Пролет Попова,
Красимира Райнова

Обемно-градоустройственото решение въвежда в централната градска част на столицата един нов, елегантен и динамичен обем, със съвременен стил и форма, които отразяват едновременно както едно добро бъдеще на София и България, така и еволюцията на банката като необходима финансова институция на XXI век. И в същото време сградата се свързва добре с мащаба на заобикалящата среда.

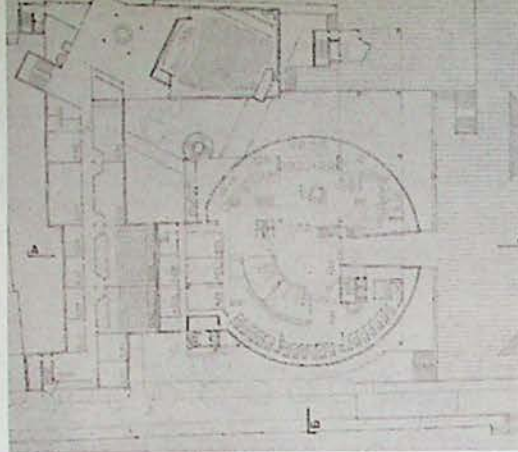
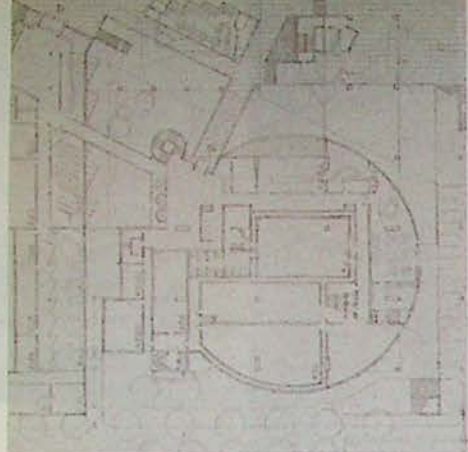
Проектът интегрира успешно банката и банковия институт, както и археологическите и градоустройствените изисквания в една добре балансирана композиция от обеми, удовлетворяваща функционалните потребности на банката, като предлага иновационни и интелигентни пространствени и функционални връзки.

Архитектурният образ на комплек-

са би привличал посетителите чрез внушително издигащия се вход, без да ги потиска. Този образ ефективно подсказва "задълженията" на сградата като централна банка на страната.

Радиалната спираловидна насоченост на масата на сградата завършва в главния цилиндричен елемент, който изпълнява фокусираща и обединяваща функция.

КО
Н
К
У
Р
С

Градоустройственото решение предлага оформяне на площад пространство с ограничен автомобилен достъп, като се затварят на речните на Ларгото улици и то превръща в пешеходна зона. Достъпът на автомобили е правилно помислен, с добре разположен паркинг. Банковият комплекс е решен лаконично, като са използвани чисти геометрични форми. Създава се усещане за стабилност. Мащабът на сградата е съобразен със застроителството на околните квартали, но е постигната висока плътност на застроителството за сметка на експонирането на археологическия резерват "Сердика."

Банката и институтът са обособени в отделни обемни, но не е изяснена връзката между тях. Усложнен е главният подход към банковия институт.

Разпределенията са решени рационално и задоволяват специфичните банкови функции. Подсказани са измеренията на авторите да предложат ясен достъп до археологическите разкопки, но не е изяснена връзката между тях и интериора на сградата.

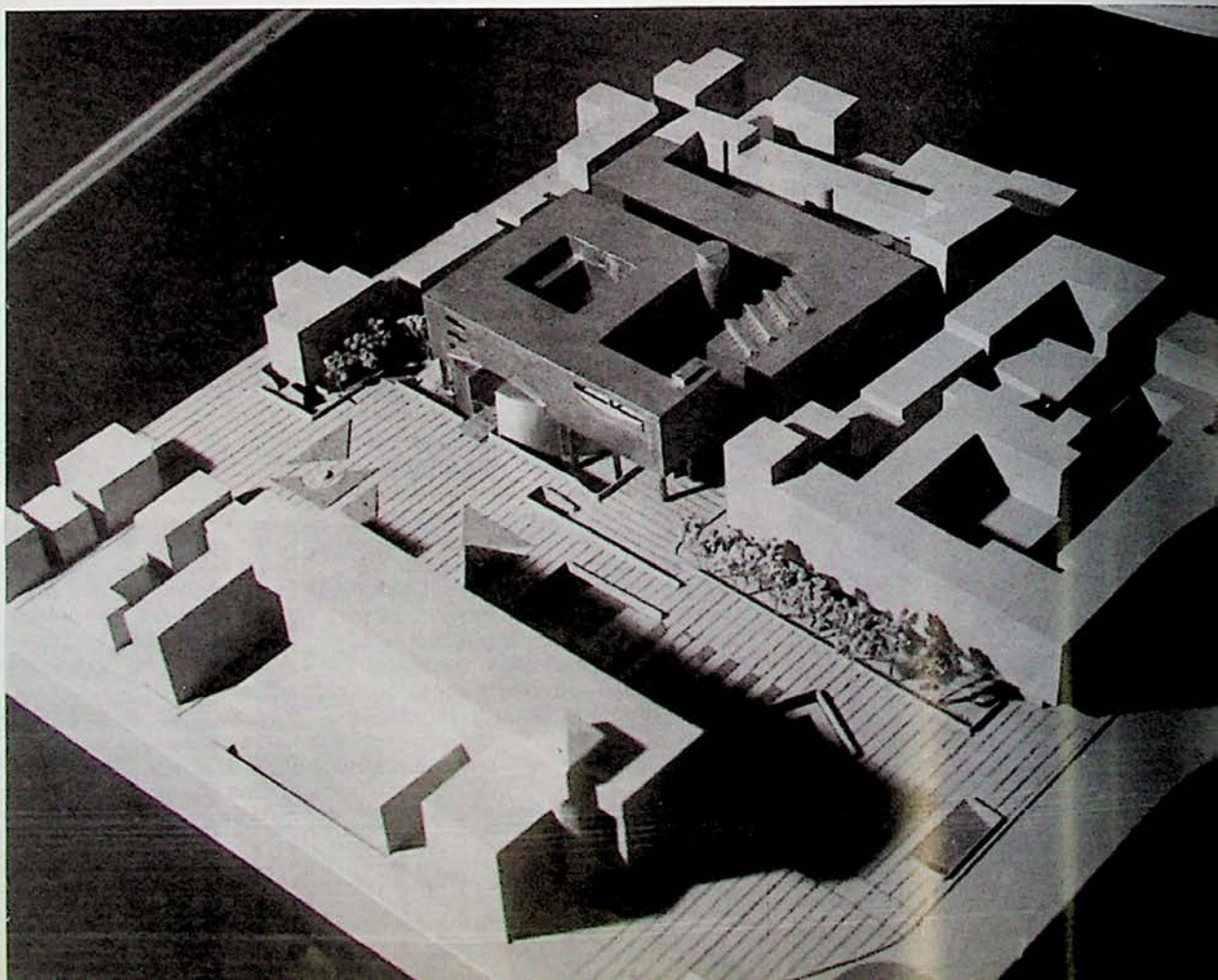
Предложените застроени площи и обекти са в границата на изискванията на конкурсната програма.

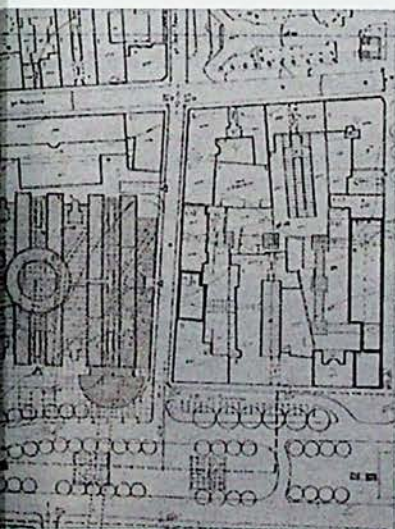
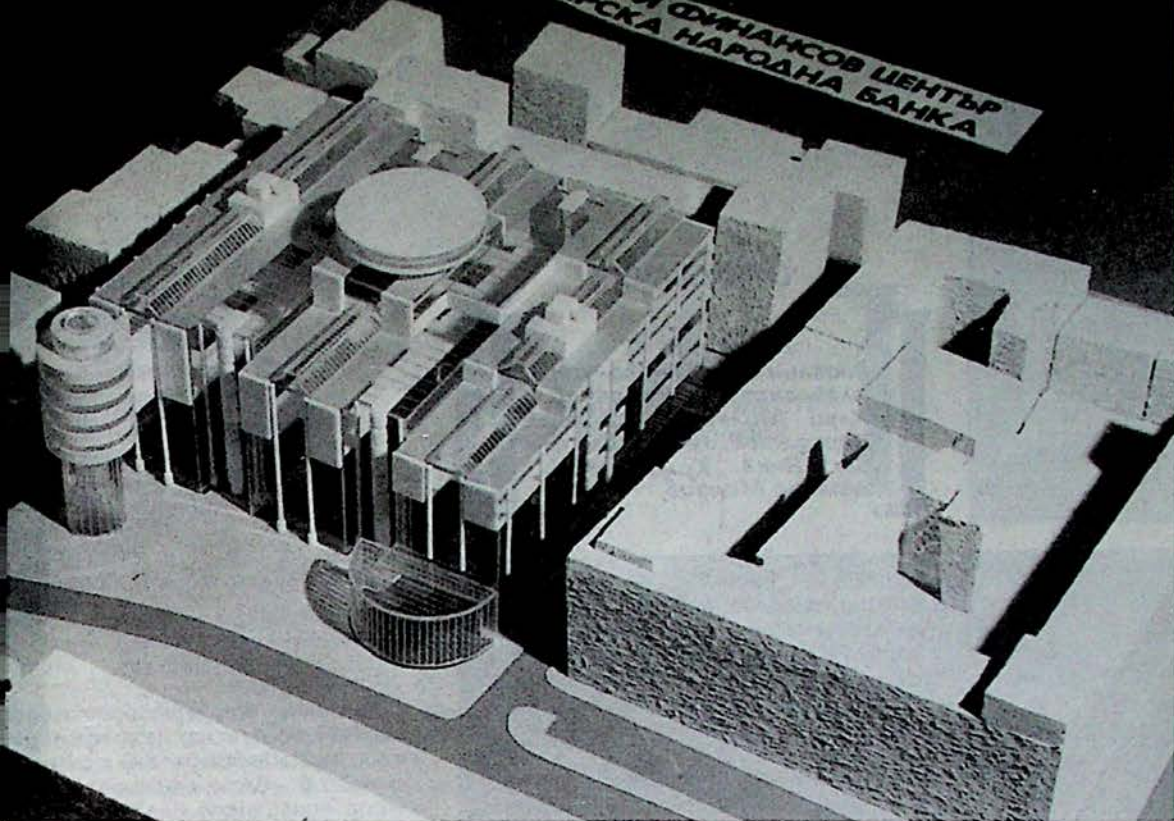
СПЕЦИАЛНА НАГРАДА

Проект № 6

*Цанко Хаджистойчев,
Борис Камиларов, Бойка
Камиларова, Мира Попова*

К
О
Н
К
У
Р
С

ОТКУПКА

Проект №16
Тодор Обрешков, Дамян
Томалевски, Боян Венов,
Светла Тумангелова, Ре-
гина Алкалай, Донка Кос-
това, Любомир Агамов,
Бисер Хантов

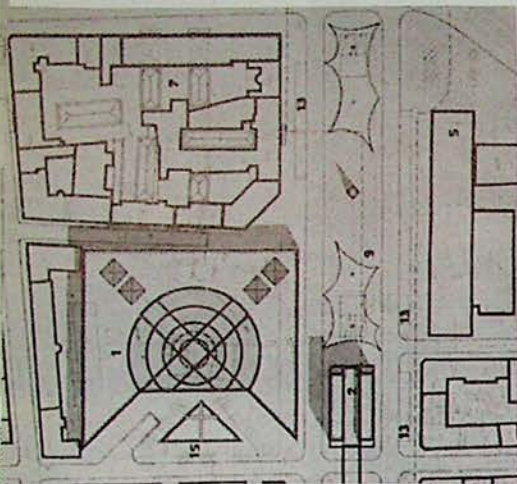
Обемно-градоустройственото решение запълва изцяло предоставения терен, оставяйки много малко място за открита пешеходна зона. Достъпът до комплекса и паркингът са ясно определени.

Обемно-функционалното решение предлага чисти пространства, характерни за сграда тип "административна". Но архитектурното решение не е подходящо за банка, тъй като не осигурява гъвкавост при експлоатацията и не отговаря на новите технологични изисквания. Проектът не предлага достатъчно пространство, свързано с функциите на банковия институт. Функциите на банката и банковия институт не са добре интегрирани.

Не е ясно решено експонирането на археологическите разкопки.

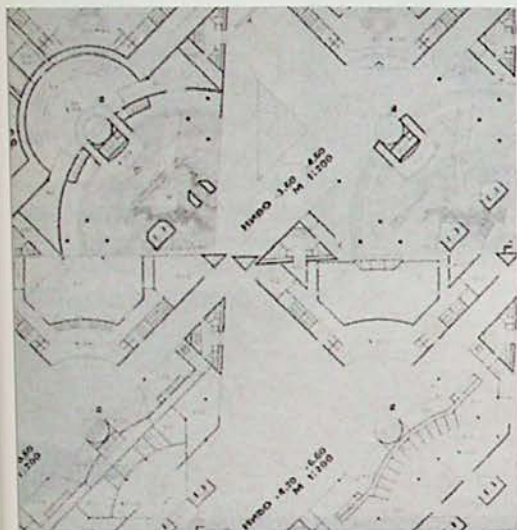
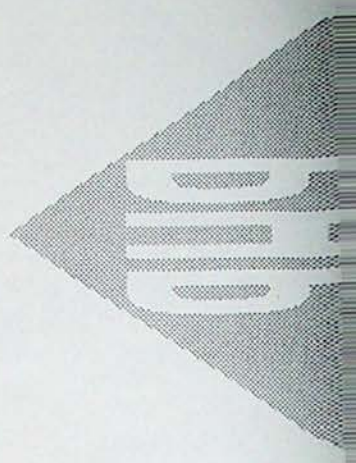
Архитектурата на комплекса е нова, елегантна, съвременна, но не отговаря на вътрешните функции.

Технико-икономическите показатели са в рамките на зададените в конкурсната програма.

ОТКУПКА

Проект № 17
 Веселин Петканчин,
 Александър Найденов,
 Илчо Милев Владимир
 Дереджиев, Любка Цокова,
 Янка Кръстилова,
 Атанас Минков

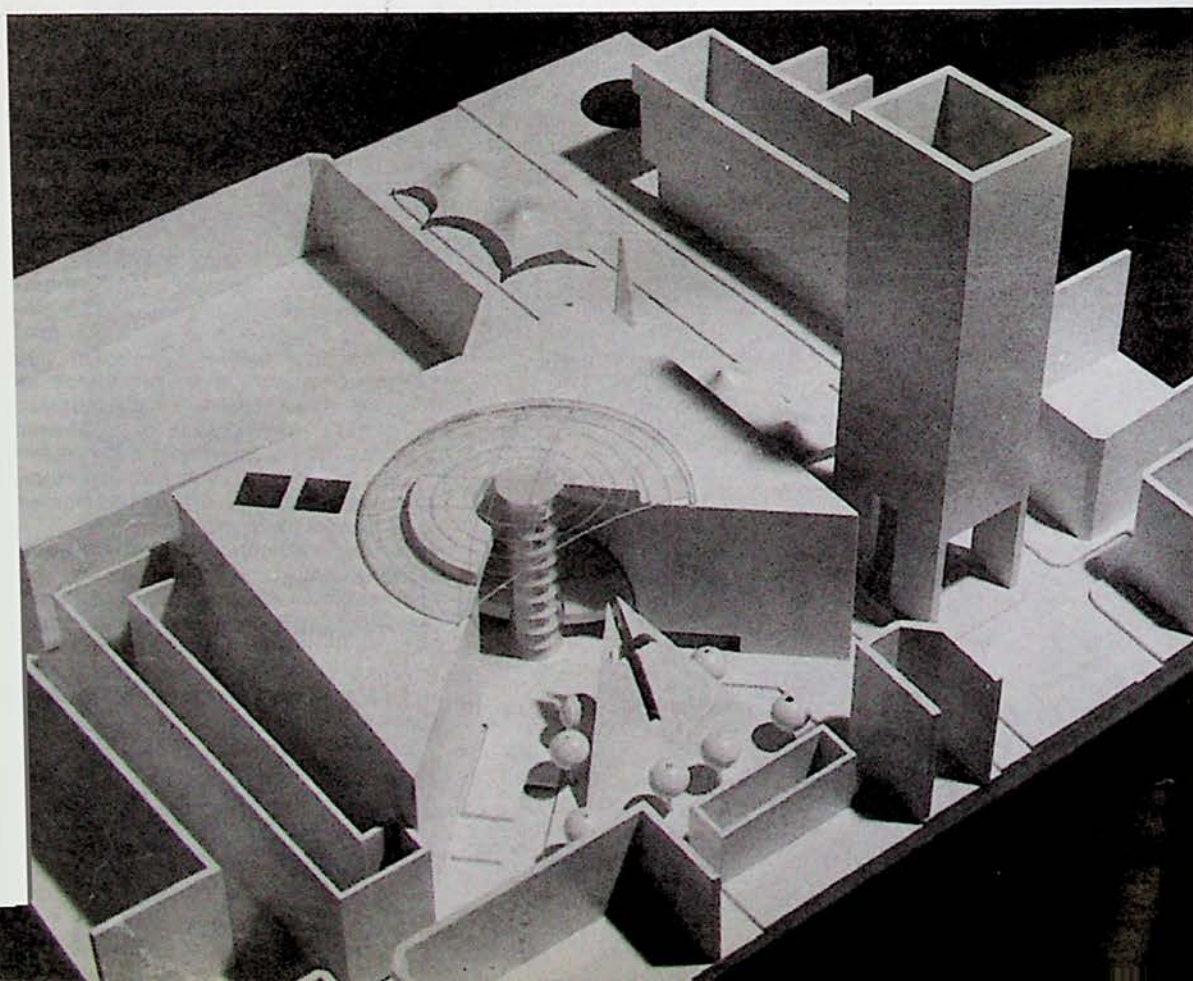

Проектът предлага градоустройствено решение, което прави опит да прекъсне и обогати пространството на Ларгото в западна посока чрез ситуирането на висока сграда. Сградата маркира подхода към банковия комплекс, но входът му е необедителен.

В обемно-пространствено отношение проектът е интересен, предлага добри качества на интериора, но плановете решение има редица слабости, които биха затруднили функционирането на комплекса.

Фундирането на двете стълбищни кули при главния вход на банката ще засегне археологическия резерват "Сердика".

Технико-икономическите показатели са в съответствие с конкурсната програма.

ОТКУПКА

Проект № 25
 Михаил Манев, Иво Попов,
 Красен Христов

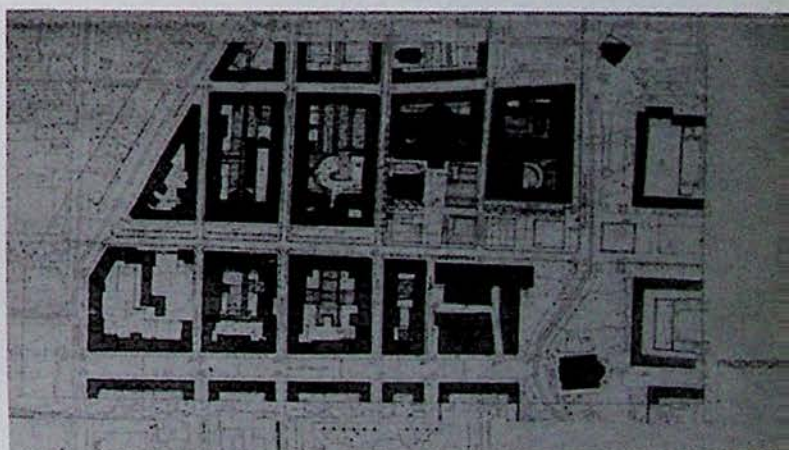
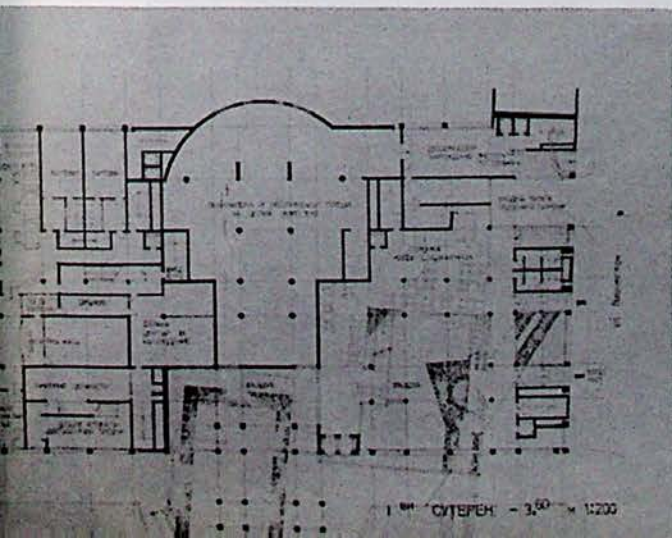
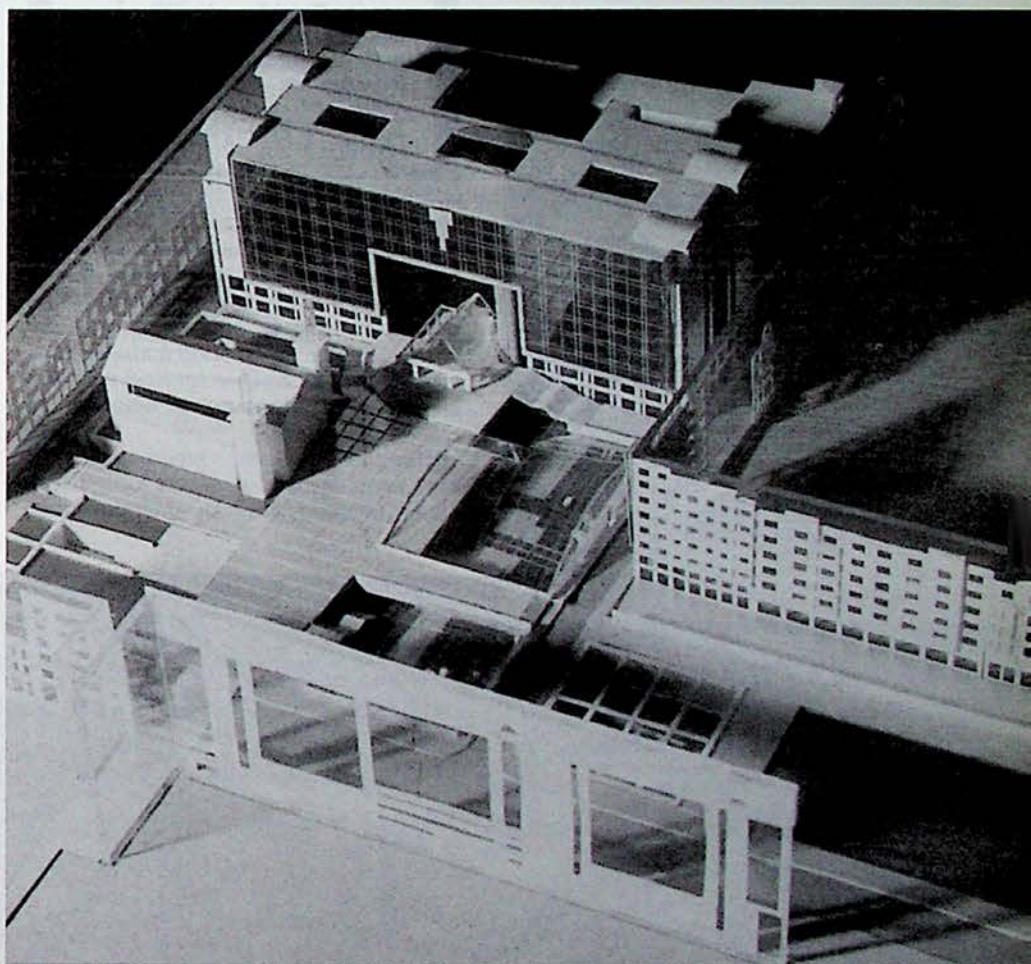
Градоустройственото решение предвижда ясен достъп до банковия комплекс и възстановяване на обема на католическата черква. В обемно-пространствено отношение проектът не подсказва ясно разграничаване между банката и банковия комплекс. Неубедително и необосновано е появяването на атриумните пространства, чрез които се въвежда естествено осветление.

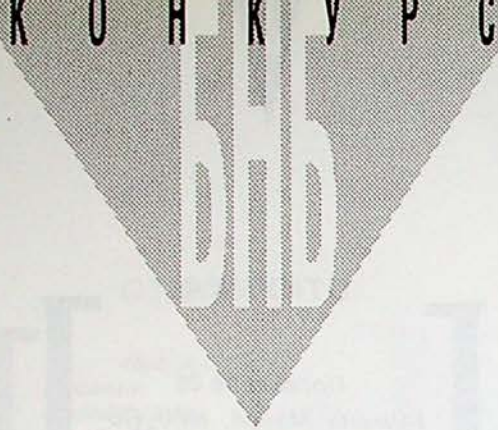
Във функционално отношение местата, определени за обществените прояви на банковия институт, включително и голямата зала, са разположени добре, но нямат добра връзка с ресторанта на комплекса.

Предложената форма на покрития над археологическия резерват е случайна, без архитектурна връзка с останалите елементи на банковия комплекс.

Независимо от някои несполуки в композиционно отношение, проектът предлага едно решение, което освобождава част от пространството на терена, определен за строителство, както и възможност за активно експониране на археологическия резерват.

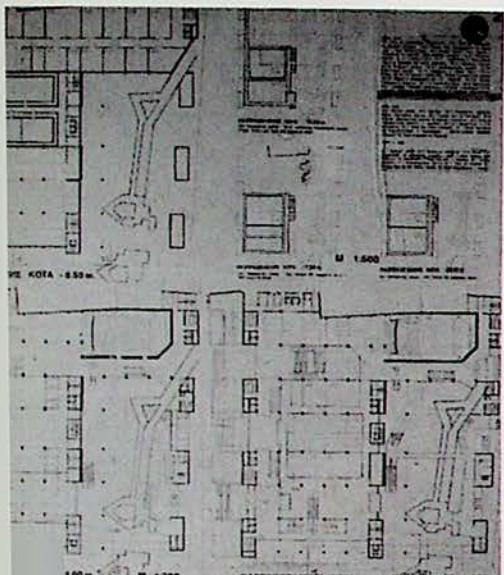
Технико-икономическите показатели са с допустими отклонения от зададените с конкурсната програма.

ОТКУПКА

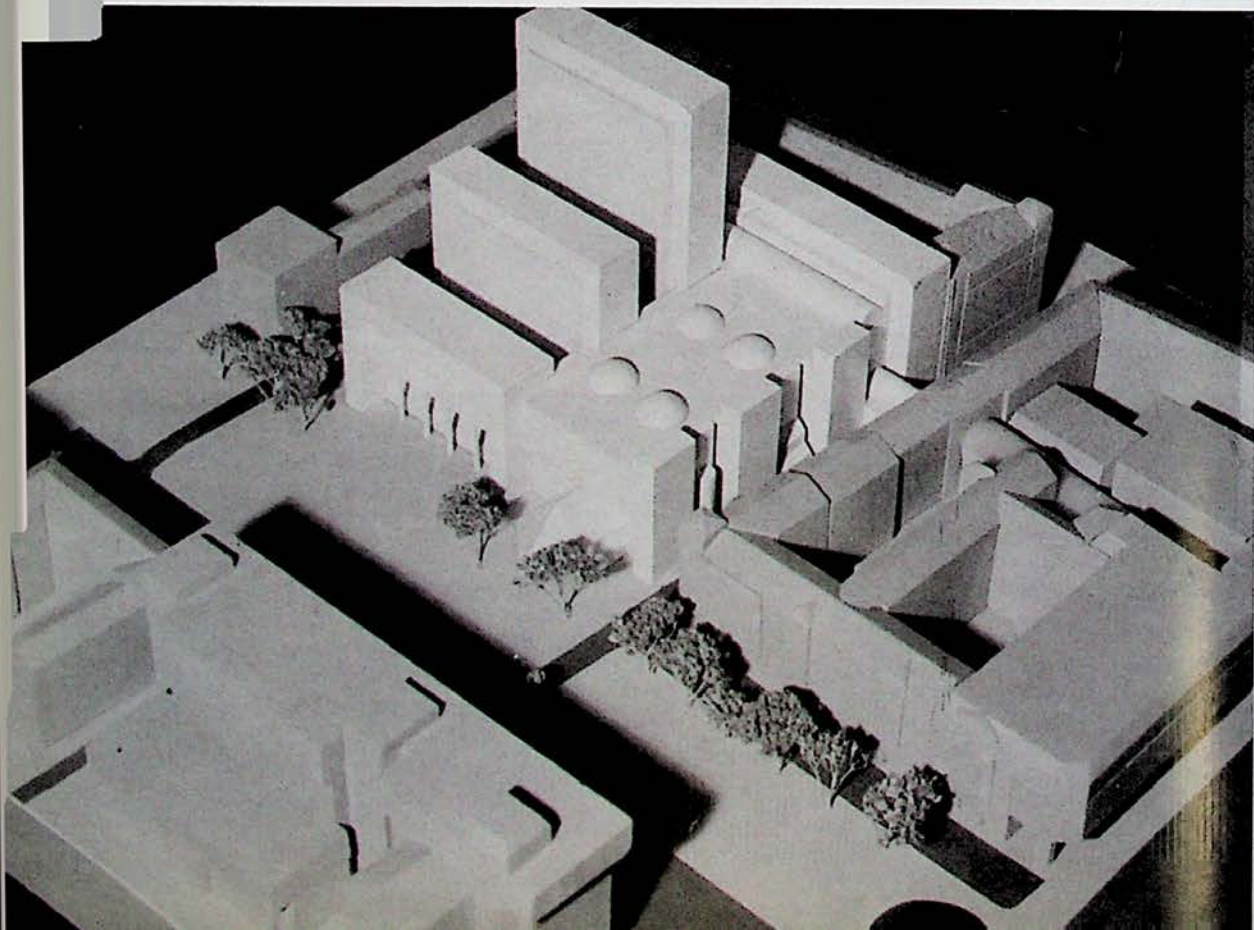
Проект № 28
Владимир Роменски, Кирил Чочевски, Кремена Роменска, Ива Тумангелова, Моника Роменска, Богдана Генчева, Борис Илиев

Проектът третира цялостно пространството, но предложен обем не се вписва в околната среда. Композиционното решение е добро, но не е подходящо за ограничен парцел и за съседните тесни улици. Едно редуциране на масивната структура би подобрило обемно-пространственото възприятие и би подействало като катализатор за бъдещо развитие на централното градско пространство в западна посока.

Постепенното издигане на обемите е много интересно, но като решение е доста остаряло. Образът на сградата е студен и непривлекателен. Вертикалните връзки в комплекса твърде много на брой и по тази причина са с понижени технически параметри.

Постигнатите технико-икономически показатели отговарят на курсната програма.

ОТКУПКА

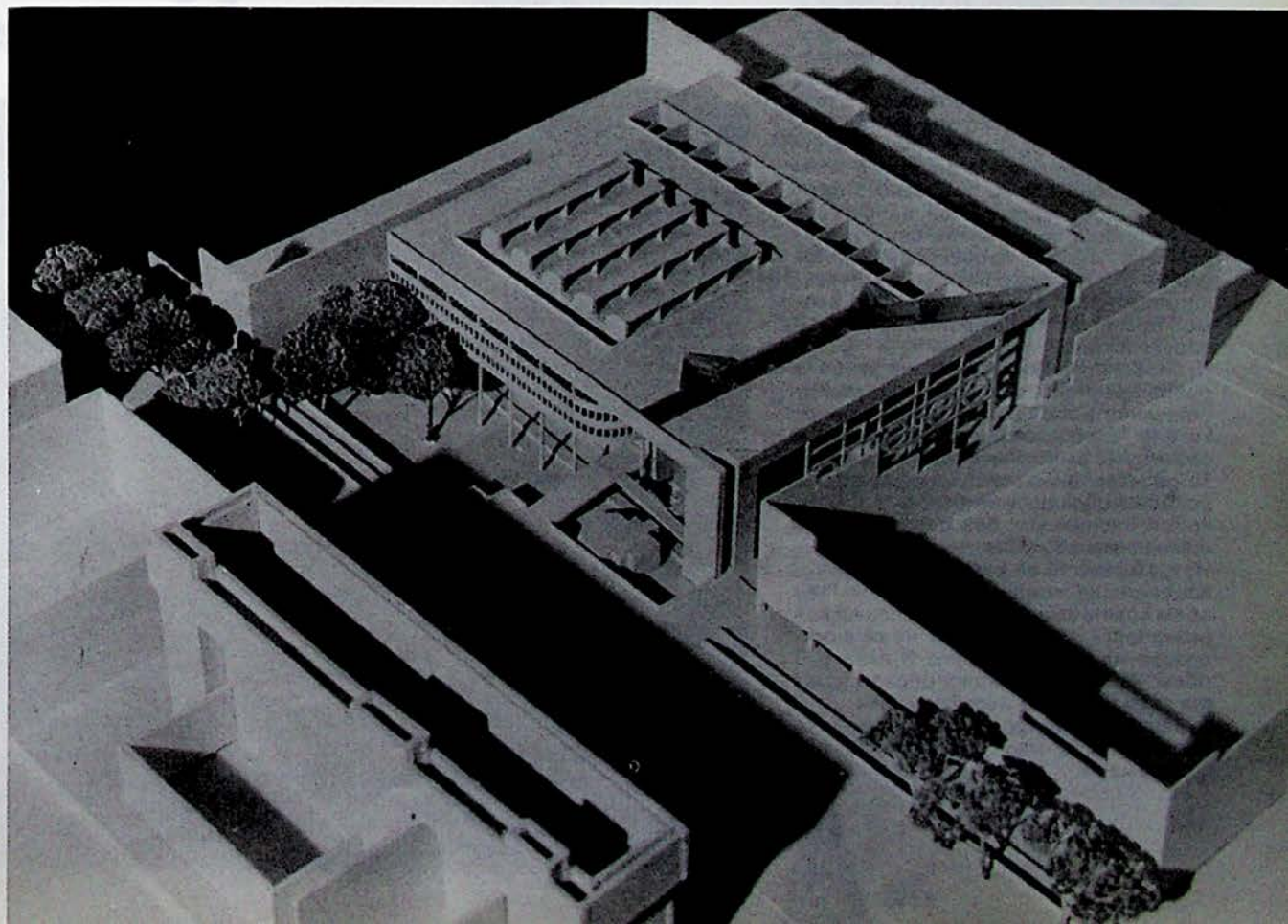
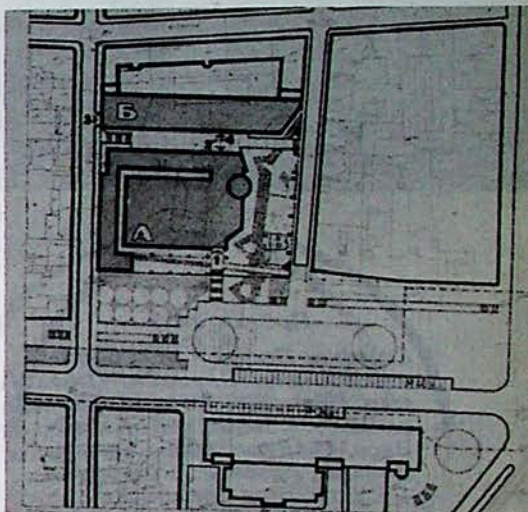
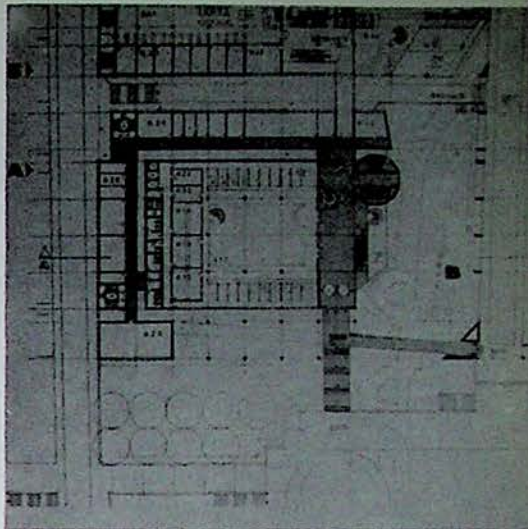
Проект № 32

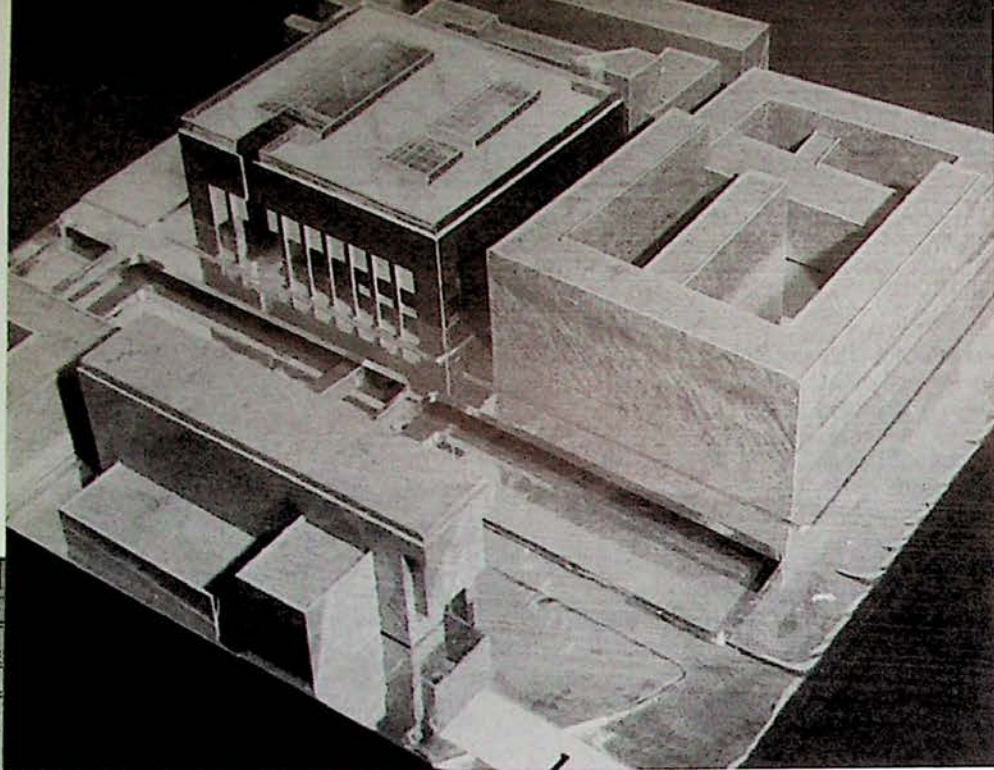
Димитър Кръстев, Атанас Тодоров, арх. Лиляна Кръстева, Яна Кръстева, Веселин Алексиев, Петър Шолев

Обемно-пространственото решение на банковия комплекс е в хармония с околното пространство. То спазва изискванията на конкурсната програма. Предложен е атриум, при който обаче горното осветление е недостатъчно функционално. Идеята за създаване на решетъчен екран над главния вход на комплекса е интересна, но предложеното решение е демасхабирано и не хармонира с останалите обемно-пространствени елементи на комплекса.

Във функционално отношение не са намерени най-верните хоризонтални връзки между банката и банковия институт. Транспортното обслужване със служебните автомобили е добро, но не е постигнато разделяне на служебни автомобили и камиони, които трябва да достигнат до трезорните пространства. Затруднена е и вертикалната връзка между трезорите и по-горните нива на банката.

Постигнатите технико-икономически показатели отговарят на изискванията на конкурсната програма.

Проектът предлага градоустройствено решение, което спазва задачите в програмата строително-инженерно. Обемно-пространствената композиция се вписва в градоустройствената обстановка на зона 2-2'.

В плано-функционално отношение обаче проектът предлага механичен сбор от банка и банков институт. Това личи от плановата композиция и особено от основното разпределение, което показва, че не са разбрани и не са реализирани със съответните архитектурни средства спецификата и функцията на банката и института: първата - представителна и със сравнително затворен характер сграда, а институтът - предназначен за масов достъп на посетители.

Застроената квадратура е увеличена с около 32 процента.

Проект № 1

Стефан Попов - ръководител, Анета Славова, Пламен Иванов, Йордан Търсанков, Светослав Бачев, Весела Василева, Георги Цапков, Антоан Богданов, Димитър Топлийски, Александър Чернодрински

Проект № 3

Жеко Жеков - ръководител, Радка Павлова, Димитър Бойчев, Даниела Чорбаджиева, Маргарита Сарафова, Петър Христов, Йорданка Михайлова, Ася Станишева, Николай Тодоров

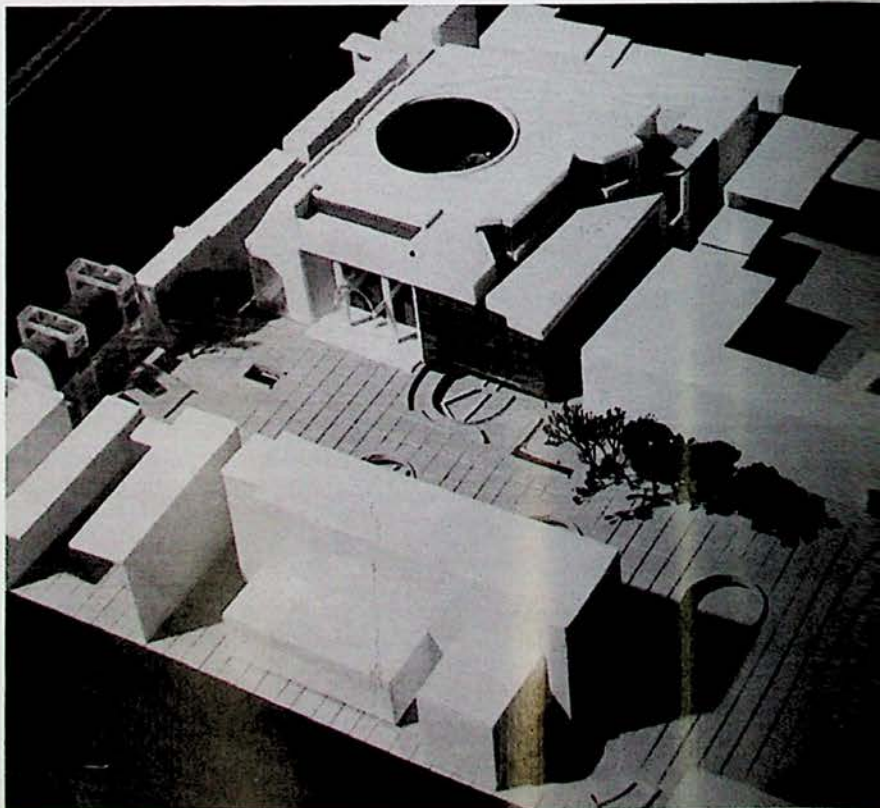
Градоустройственото решение отговаря на изискванията на програмата. Предложените по продължение на западната ос на сградата високи тела имат общоградско значение.

Обемно-пространствената композиция на комплекса е решена в ясни и компактни обеми, търсени в пропорция по очертанията на строителната линия. Сградата стои неутрално в градоустройствено отношение и дава предимство на дългата западна ос, без да са търсени възможности за пространственото ѝ обогатяване.

Плано-функционалното решение е добре проучено, с ясни връзки между отделните звена, но страда от прекалени "функционални" отношения с организма на комплекса. Това е довело до механично "слепване" на двата основни обекта - на банката и банковия институт, без да се отчита тяхната специфика.

Изграждането на комплекса до регулационната линия като компактен обем компрометира археологическия резерват - наличието му не се е отразило на композицията в план и в обем. Архитектурният образ е доста схематичен и несъвременен.

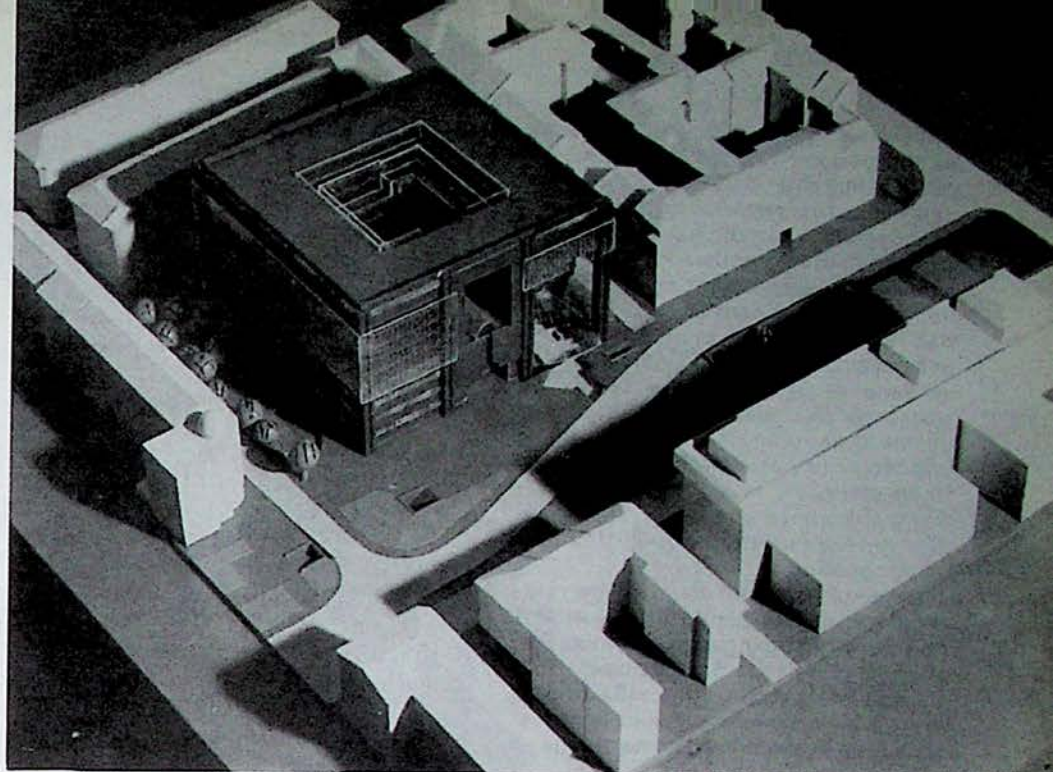
Кубатурата на сградата е увеличена с около 35% над изискваната от програмата.

едварителната идея за създаване
едро и лаконично решение остава
оразвита, с предложения без осо-
и професионални достойнства.
реки своята лаконичност обемно
остранствената композиция,
зади търсенето на прекалено из-
тени обеми, е довела до схемати-
в плано-функционалното ре-
ние, до неосветени и трудни за ек-
оатация площи. Така се е стигна-
до пространствено внушение, из-
ащо извън мащаба на градския
чтър.

Здоустройственото решение чрез
здаването на един амфитеатър
казва особено внимателно отно-
ние към археологическия резер-
т.

строената площ и обем отгова-
т на изискването на конкурсната
ограма.

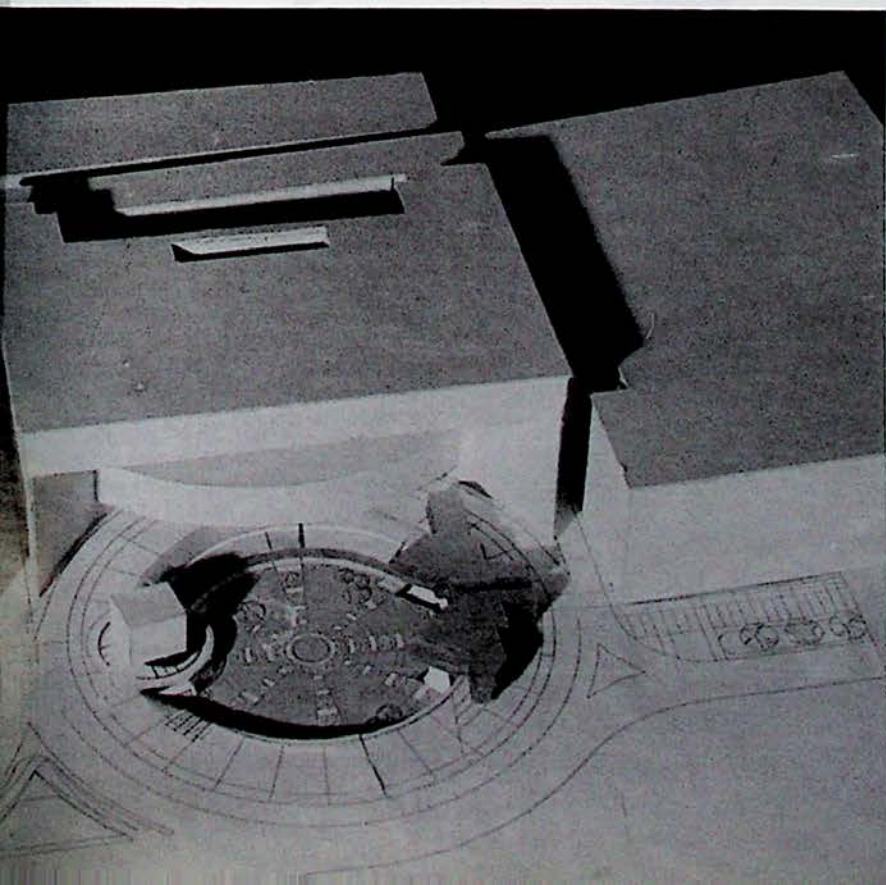
Проект № 5

Светла Давидкова - ръко-
водител, Ивайло Гети-
шев, Митьо Виделов, Ки-
рил Бочков, Нейко Наков

Проект № 7

Георги Попов, Георги Пел-
теков, Юри Николов, Стан-
ко Караянев, Димитър Ку-
манов, Боряна Коначлиева,
Румен Стойчев

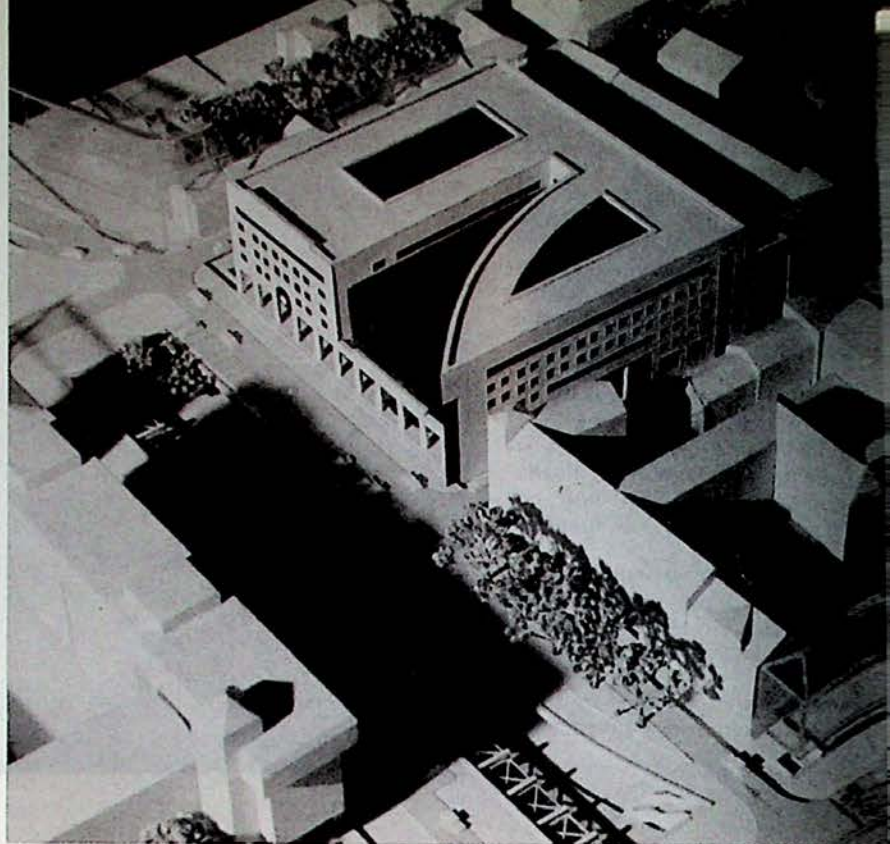
Проектът предлага градоустройст-
вено решение, отговарящо на изиск-
ванията на конкурсната програма.
Комуникациите са добре решени, но
би могло да се осигури достъп и от
ул. "Георги Вашингтон". Авторите са
потърсили подходящи отстояния
от околните сгради в прилежащите
квартали, но това е станало за
сметка на намаляване на строител-
ното петно и на повишаване височи-
ната на сградата. Предложеният
обем е прекалено висок и смазва
градската среда в района. Проектът
показва явно демасхабиране.
Във функционално отношение има
редица слабости, а обемното и фа-
садното решение напомнят за об-
ществена сграда с друго съдържание
и функция.
Застроената площ е превишена из-
вънредно много - около 46 000 кв. м.

Проектът изпълнява изискванията на програмата в градоустройствено отношение. В югоизточна посока, над археологическия резерват, е предвидено мощно стъклоно покритие, което ориентира композицията на комплекса към обема на Външнотърговската банка.

Във функционално отношение разработката предлага механично прилепване на двата обема, което би могло да се приеме, ако е израз на двата функционални елемента, но не отговаря на фактическото решение. Предложените под входния вестибул зелени пространства ще създадат функционални и комуникационни проблеми.

В комуникационно отношение проектът предлага вярно решение. Използвани са подходи от ул. "Княз Борис I" и ул. "Георг Вашингтон". Фасадното решение показва схематизъм, а членението силно напомня образа на съществуващата сграда на БНБ.

Технико-икономическите показатели на проекта надвишават програмните.

26

Проект № 8

Иван Станишев, Красен Андриев, Йорданка Николова, Нина Гандева, Анна Пенева

Проект № 10

Климент Мечкуев, Петър Терзиев, Борис Маймунков, Камен Томов, Делян Петков, Георги Коларов

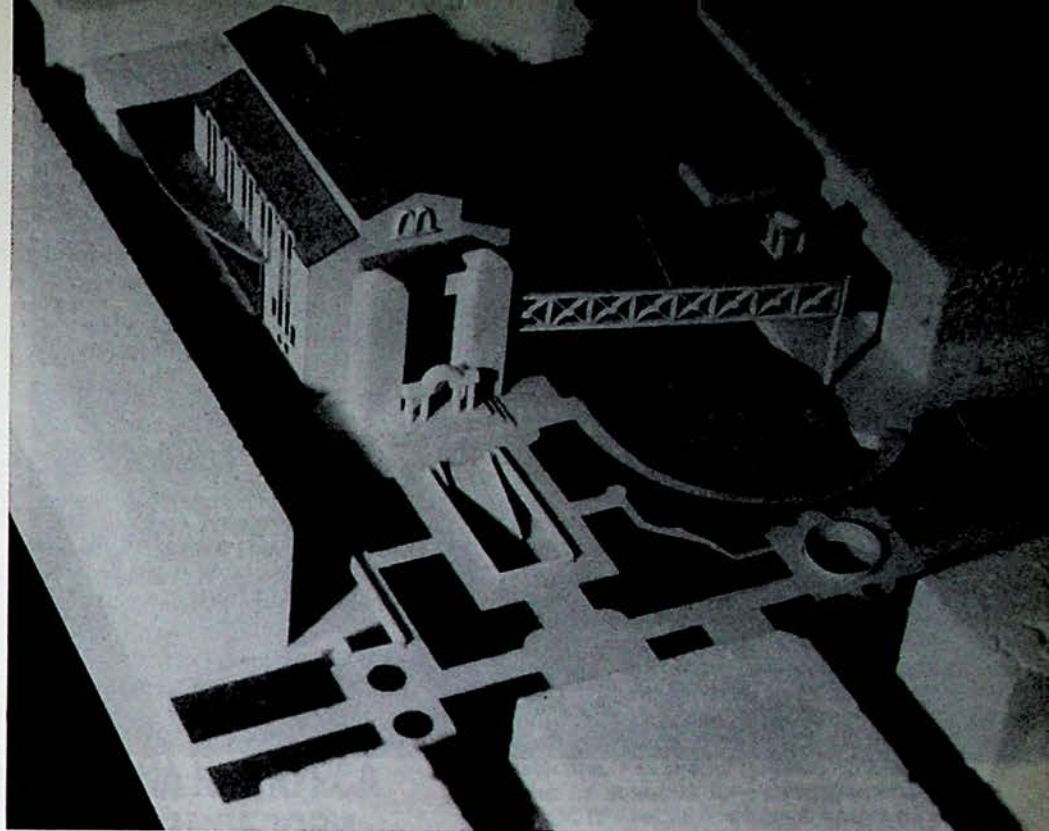

Проектът спазва градоустройствените изисквания на програмата и предлага добро транспортно-комуникационно решение с паркиране пред главния вход на банката.

Във функционално отношение сградата е добре проучена, но с едно схематично и неубедително професионално решение: създадена е композиция от два механично прилепени обема, разделени от осветителен двор. Огромното му пространство е доста оживено и като форма търсено само за себе си, без да отговаря на целта на комплекса.

Предложението за подземно ниво изпълнено под археологическия резерват, практически го ликвидира, като по този начин не се изпълнява важното изискване на конкурсната програма. Проектът предлага по-високи технико-икономически показатели.

преки оригиналния подход, създа-
ното външно пространство, как-
и великолепно експониране на
геологическия резерват, проек-
т не може да служи на нуждите на
анков комплекс, а на друга, по-ско-
духовна институция.

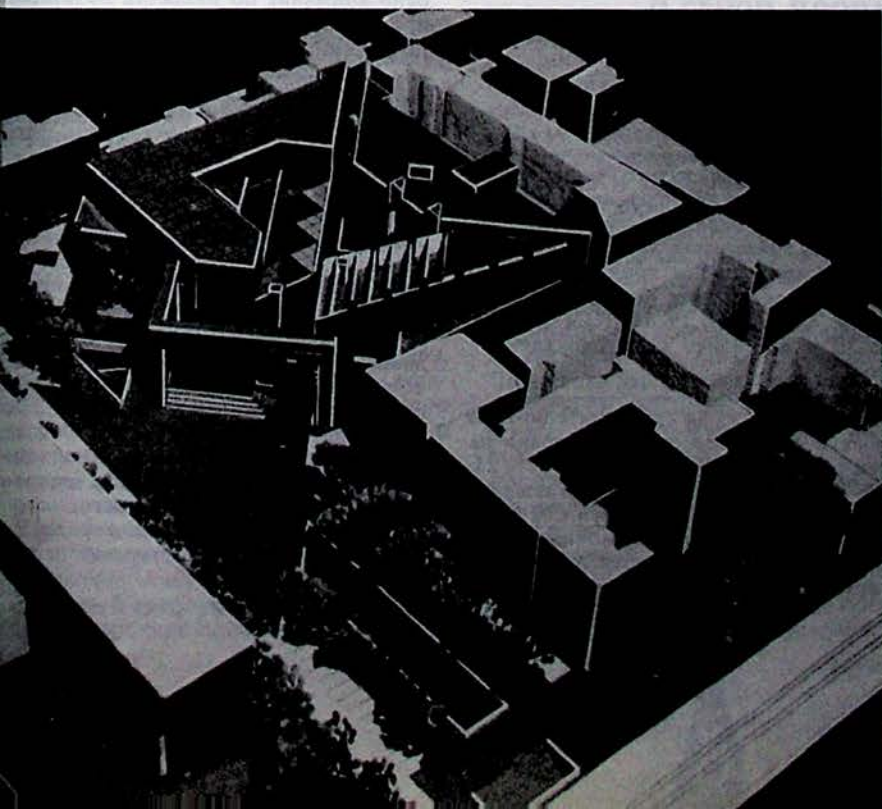
Проект № 11

*Николай Дамов, Николай
Н. Дамов*

К О Н К Ъ У Р С

Проект № 15

*Лозан Лозанов, Асен Свилен-
нов, Олга Станева, Станка
Дундукова, Милка Ангело-
ва, Мая Александрова*

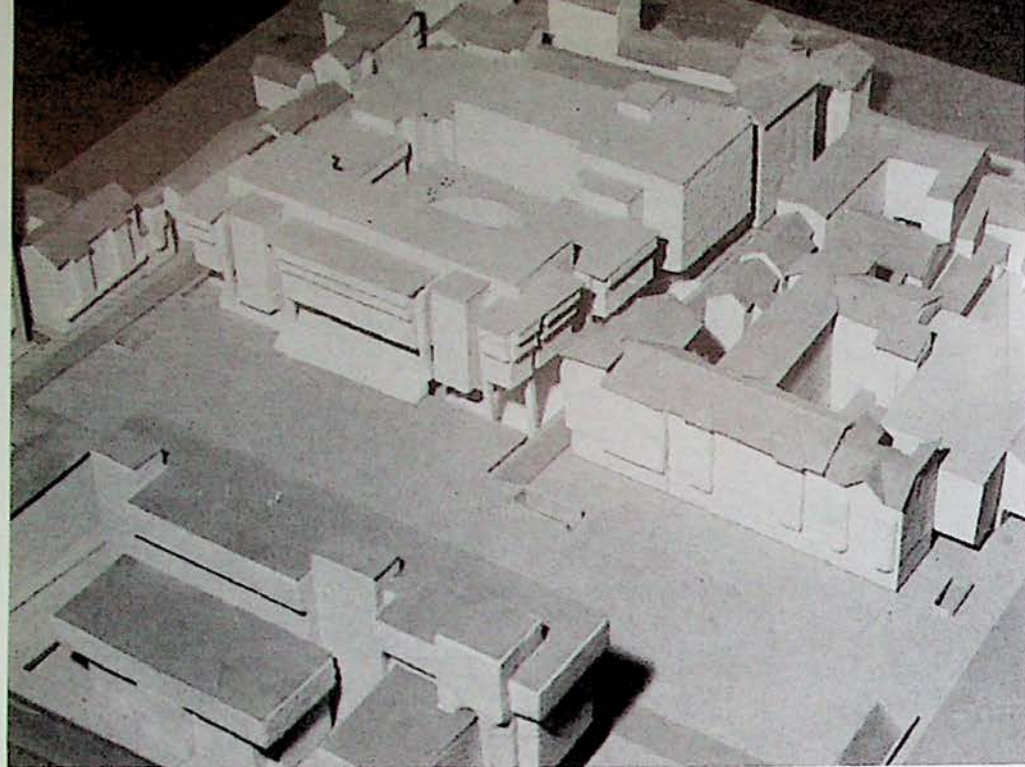

Градоустройственото решение из-
пълнява изискванията на конкурсната
програма. Неприемливо е обаче
прекалено динамичното нахлуване с
елементи в пространството на
Ларгото.

Зад привидната организация около
вътрешни диагонални улици прози-
рат проблеми на функционирането
на комплекса, липсват възможности
за интегриране на определени дей-
ности. Не е предложена дори топла
връзка между банката и института.
Във функционално отношение не е
добре проучен пътят на парите от
трезора до касовото хале и емиси-
онното отделение.

Обемно-пространствената компо-
зиция е доста разкъсана, без обеди-
няващи елементи. Рамката, оформя-
ща подхода към банковия комплекс,
има бутафорен характер.

Залата за 700 места не може да фун-
кционира в предложенения вид.
Проектът предлага завишени пока-
затели за банковия институт.

Градоустройството решение съобразено с изискванията на програмата. Проектът предлага композиция около вътрешен двор, която не е доведена до оптимално решение, тъй като в желанието да създаде композиционен център е принудително въвежда външни пространства, които не са добре намерени. Пробивите в приземния етаж поражда редица проблеми от функционално естество. Обемът на сградата е твърде разчленен, а избраното решение силно напомня за разза на външно-търговската банка.

Проект № 18

Б.Р. По изричното желание на авторите не публикуваме състава на авторския колектив.

28

Б.Р. За характеристиките на проектите са използвани официалните оценки на журито.

Из заключителния протокол на журито по проектите от конкурса за изграждането на "Делови и финансов център на Българската народна банка"

Международно жури в състав: арх. инж. Робърт Томсън (САЩ) - председател, арх. Франсоа Ломбар (Франция), арх. Жак Делпелснер (Белгия), проф. арх. Иван Иванчев, арх. Яким Петров - зам. председател, арх. Танко Серафимов, арх. Таньо Белев, Розалина Нацева и инж. Михаил Петров, секретар, от 1 до 8 декември 1992 година разгледа представените анонимни проекти на българските архитекти за "Делови и финансов център на БНБ" в 13 заседания.

Журито реши да приеме по принцип представения от техническата комисия доклад и разгледа поотделно всеки проект, за да прецени значимостта на евентуално допуснатите отклонения. От представените 45 проекта бе отстранен само проект № 29, получен след

определения срок.

При първия анализ журито реши, че двадесет и осем от представените проекти "не отговарят или отговарят недостатъчно на критериите като цяло или на отделен критерий" и продължи обсъждането на останалите проекти № №: 1, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 23, 25, 28 и 32 /които са публикувани в броя/.

Подробен анализ на изброените по-горе проекти доведе до ново класиране на осем проекта № №: 6, 14, 16, 17, 23, 25, 28 и 32. При последвалото разглеждане бе установено, че три проекта - № №: 6, 14 и 23 - притежават необходимите качества за да им бъде присъдена награда, а останалите представляват интерес с

някои елементи от своята композиция.

От трите избрани проекта журито реши, че проекти № 14 и № 23 заслужават особено внимание по различни показатели и им определя две първи равностойни награди по 200 000 лв.

Присъжда специална награда на проект № 6 в размер на 100 000 лв. и специални отличия по 60 000 лв. за проекти № 16, 17, 25, 28 и 32.

Следват подписите на деветимата членове на журито.

Така формулираните решения на международното жури са докладвани, обсъдени и приети на специално заседание на Управителния съвет на БНБ, състояло се на 10 декември 1992 г. На това заседание съветът решава (решение № 3) че в съответствие с т.6.4. от програмата на конкурса на проекти № 14 и № 23 присъждат две награди по 150 000 лв. като проект № 14 получава и допълнителна премия от 100 000 лв. за допринесаване на идеята, заложена в него. Следват подписите на членовете на Управителния съвет на Българската народна банка.

Тази публикация няма за цел да направи детайлен анализ на отделните конкурсни работи, а то от името на член на журито, а по-скоро представлява израз на личното виждане на автора върху постановката на конкурса и по някои въпроси, повдигнати на обсъждането.

Личното ми мнение е, че резултатите от конкурса са доста под очакванията и журито изпита немалко затруднения в "усвояването" на предвидения награден фонд при наличието на толкова голям брой проекти - 45. Мисля, че причината се крие не в липсата на кадри и изявени архитекти, чиито възможности лично познавам, а в отсъствието на изяснена градоустройствена постановка и не на последно място в "генетично" заложен в програмата конфликтен момент - механичното съчетаване под един покрив на две институции с абсолютно независими функции, които не може да действат като един организъм. Последното обстоятелство е наложило отпечатък върху повечето проекти, авторите на които не са могли да избягат от схемата "къща близък". Няма да скрия впечатлението си, че независимо от тези обективни причини немалка част от проектите изглеждат недостатъчно овладян професионализъм. Може би в подобни случаи смелостта на човек да се хвърли в студентите води на такъв тежък конкурс трябва да ни говори не толкова за липса на самооценка, колкото за съществуването на един тревожен симптом, характеризиращ финансовото състояние на нашата колегия.

Може да ме запитат: "Защо при това положение не спестихте някой лев за държавата, а раздадохте всички пари до стотинка?" Отговорът е: "Защото конкурсът е договор между две страни - обявител и участник, и рисковете се поемат в еднаква степен и от едната, и от другата; защото конкурсът е състезание и наградите се печелят не според абсолютния показател на постиженията, а според реда на класирането и работата на журито е да класира състезателите".

С оглед на по-рационалното провеждане на конкурси от подобен мащаб ще си позволя да изразя мнението, че този конкурс, дори и при наличието на одобрен застроителен план, трябва да бъде обявен в два етапа: първият - за градоустройствено решение, и вторият - за конкретно решение на сградата. По този начин би се избягнало прехвърлянето на огромни интелектуални усилия и материални средства. Това би довело с положителност и до по-добър краен резултат. Азбучна истина е, че един сбъркан в градоустройствено отношение проект просто няма смисъл

да се разглежда, независимо от неговите абстрактни качества, т.е. извън средата, в която е ситуиран. Сполучлив пример за подобен подход е международният конкурс за сграда на Градския дом и общината в Амстердам, проведен преди известно време. В случая дори не става дума за градоустройствена разработка, защото бъдещата сграда трябва да се разположи в определен парцел. От първия тур, материалите за който бяха разработени в мащаб 1:500, журито селектира десет проекта, измежду които бе излъчен печелившият. Резултатът говори сам за себе си.

Накрая се налага да направя кратък коментар на две от изказванията по време на откритото обсъждане на

НЯКОИ БЕЛЕЖКИ ПО ПОВОД НА КОНКУРСА ЗА ДЕЛОВИ И ФИНАНСОВ ЦЕНТЪР НА БНБ СОФИЯ

Таньо БЕЛЕВ,
член на журито

проектите. Първото, в което бе направена твърде прозрачна инсинуация относно тенденциозния и недобросъвестен избор на чуждестранните членове на журито и бе изразено дори съмнение по отношение на тяхната квалификация, би трябвало да отмина като, меко казано, несериозно. Но в интерес на истината, а и за да защитя честта на колегите, които на всичко отгоре нямат и възможност за отговор, дръжжен съм да заявя, че те, освен че са дипломирани(!) и неслучайни архитекти, демонстрираха висок професионализъм и обективност. По време на съвместната ни работа, а и в анонимните индивидуални класации на проектите се получи изключително единомислие, което сочи отсъствие на каквото и да било пристрастие. Оценката ми за обективността на журито се подсилва от сравнението с не едно и две журирования, в които съм участвал не толкова отдавна. Вероятно проявените съмнения са рецидив от тези времена.

Второто забележително изказване принадлежи на небезизвестен наш колега, без чието неизменно присъствие и участие няма шанс да протече каквото и да било обсъждане. Ау-

диторията беше принудена да изслуша дълбокомислен и най-вече продължителен трактат, който, освен блестящата ерудиция на автора, трябва да покаже истинската причина за "погрешно" раздадените награди, а тя била липсата на "градостроители" в състава на журито. Нелепостта на подобно твърдение едва ли се нуждае от доказване, но опитът да се спекулира с все още битувания в главите на някои хора мит за паралелното съществуване на "архитекти" и "градостроители" заслужава известно внимание. Може ли да бъдеш добър "градоустройствел" и да боравиш със сложните градски структури и пространства, без да си овладял дори пространствената организация на една едносемейна къща? И обратно, може ли да си добър "архитект", без да притежаваш елементарно чувство за градска среда и без да си в състояние да ситуиращ въпросната къща в нея? Не, естествено! Това са двете страни на една и съща монета. Главната задача, призванието на архитекта е създаването на ПРОСТРАНСТВА, а те не могат да се делят на "външни" и "вътрешни". За изпълнението на тази задача са впрегнати усилията и интелектуалният потенциал на социолози, комуникатори, инженери от най-различни специалности, но архитектът е този, който координира тяхната дейност и я насочва към дадена цел. Любопитно е, че абсурдната идея за противопоставянето на "градостроителя" и "архитекта" се лансира от личности, които не са нито едното, нито другото, и по тази причина най-често принадлежат към категорията на така наречените научни работници - едно от върховете постижения на социалистическата идеология. Тези хора, безнадеждно отдалечени от архитектурното творчество, години наред консумираха грешни държавни пари и измъчваха мозъците и писалките си, съчинявайки "методики", ръководства по архитектурно проектиране, директиви и стотици подобни бисери на архитектурната мисъл, от които кой знае защо неблагоприятната колегия не пожела да се възползва... Тъжна история. Но нека да не завършваме толкова песимистично. Може би един ден държавата ще се позамогне и оределите региони на науката ще получат свежи попълнения. За да компенсирам поне донякъде огорчението, което съм причинил на някои хора, предлагам безкористната си помощ за ренесанс на българската наука под формата на един въпрос, който би могло да се включи в теста за интелигентност за бъдещите кандидати за научни степени: "Какъв е Кензо Танге? Архитект, който прави градоустройство, или градоустройствел, който прави архитектура?"

**БЕЗДЪННИЯТ
БЕРМУДСКИ
ТРИЪГЪЛНИК
НА СОФИЯ**

Йордан ТАНГЪРОВ

Столичната голяма община предложи на БНБ терен при условие, че новият банков комплекс се разглежда цялостно в градоустройствено отношение. Това намерение обаче общината не доведе до край. Програмата обхваща територията от площад "Света Неделя" до площад "Възраждане", но включва само по една четвърт от двата площада. Затова запази в архива си разработките си за "Света Неделя" и "Възраждане", с надеждата някога да се разбере, че без цялостна идея за двата площада банковият център все още не е детерминиран.

По въпроса, свързан с паметта на града, също имаше добри намерения, но поканените експерти забравиха, че на територията на София за градската памет отговаря Музеят за София. На това място има памет не само от времето на римските императори, но и от епохи след това. Информация по тази тема беше предложена в САБ на 3 април м. г., показана беше и на изложба в градската библиотека. На нея се виждат и католическата катедрала, и двата френски католически колежа, вижда се и черквата "Свети Спас" - с други думи всичко, което в отделни периоди е представлявало голяма ценност. Професор Иширков, когато пише за възрожденския град, говори за "най-чаровния" негов площад - площад "Медни пазар". Неслучайно по Батенберговия план най-привлекателният, най-цялостният площад е площад "Трапезица" и на този цялостно застроен ренесансов квадрантен площад двата акцента са Католическата катедрала и черквата "Свети Спас". За съжаление всичко това не бе отчетено от участниците в конкурса.

Нямам нищо против членовете на журито от чужбина. Беше ми много приятно да науча, че господин Ломбар е член на журито, защото без неговите предварителни проучвания и конкурсни програми не може да се направи световен конкурс. Това знаем от конкурса по изграждането на центъра "Помпиду", това знаем и от международния конкурс за библиотека в Техеран. Между впрочем и арх. Ломбар е констатирал слабата конкурсна програма и веднага след връщането си във Франция е изпратил материали, изясняващи как се прави това. Нелепо е в конкурсната програма да липсват изисквания за банковата технология. Не е редно даден участник да разполага с тази информация само защото има връзки с банката, а останалите до послед-

ния момент да гадаят. Още по-гощично е тази банковата технология да бъде определяща за резултата в конкурса, когато в следващата година това може да се отрази, без да се руши композиционната идея.

Не виждам в състава на журито един архитект, мислещ урбанистично. Става дума не за това сградата ще бъде свързана с околното застрояване - това е градоустройство, - а как целият градоустройствен ансамбъл ще работи като организъм и ще въздейства сокохудожествено като органичен. Резултатът е налице: всички проекти, които имат недостатъци в архитектурно отношение, но през гат много задълбочено градоустройствено проучване, по принцип отпаднали още на първия тур.

От конкурсната програма личи проектът за западна вестнибюлна станция 7 на метрото лишава транспортни подходи подземен нива от бул. "Мария Луиза". Същото това той грубо навлиза в територията на римския форум на площад "Света Неделя". И моето предложение към Съюза на архитектите по проблемът със западния вестнибюл на метростанция 7 да бъде разгледан от колегията в исторически функционален и транспортен план да бъде навреме коригиран. За вестнибюл все още не е планиран, но много скоро ще започне да се строи и той трябва да бъде коригиран. За четиридесет и седем години в оформянето на тази територия стотици български архитекти са вложили ум, талант, любов и страст, потънали като в бездънния Бермудски триъгълник.

Оценката за конкурса във вестника "Култура" бе, че тези, които са били пуснати да участват в него, коразгледат изложбата, ще констатират колко ниско е нивото и ще се жаят, че не са участвали. Мисля, че такава оценка е нож в гърба на колегията, тя не е точна и не е справежлива.

Радостно е признанието на журито от чужбина, че въпреки апатията, обхванала цялата държава, тази конкурс доказва, че българските архитекти продължават да работят с много талант и любов: За мен лично конкурсът е на много високо ниво. Издаването на албум е залезен в конкурсната програма. Но мисля, че това не е достатъчно - тези четиридесет и седем проекта трябва да се анализират много задълбочено цялостно и в детайли, защото в тях има много и са заложили ценни идеи

ДО ВСЕ ПАК ВЪЗМОЖНИЯ ПРАЗНИК

Миряна ЙОРДАНОВА

Най-големият архитектурен конкурс отшумя. Във времето, когато българските театрални дейци празнуват големите и не толкова големите си успехи, когато е въздушно и за тях, и за публика раздава се на "Аскеер"-ите, когато и телевизионните творци "номинираха" най-високите си постижения и успяха да го изживеят като празник, архитектурата, изкуството, което ПРОГРАНИЗИРА представлението на града десетки и стотици години напред, без самочувствие, напрежение и нервно не успя да отпразнува най-значимия си повод през последните години.

Това е особено важно да си зададем въпроса "защо" и заради участниците, и заради публиката. Да надгледнем зад кулисите и да видим "актьорите", "сценариите", разочарованието.

"АКТЬОРИТЕ", които се състезаваха да получат правото на тази "организация" на градското културно пространство, бяха десетки, формирали 45 авторски колектива, чиито огромен творчески труд остана неизвестен за широката публика. На преден план според принципите на конкурсната практика и по волята на едно жури и на Управителния съвет на БНБ, излезе едно решение, което е най-малкото спорно. Журналисти го нарекоха "гигантска тухла", специалисти смятат, че грубо нарушава Закона за териториално и селищно устройство (все още нов закон няма), както и конкурсната програма, която не разрешава навлизането в и отчуждаването на частни имоти по ул. "Пиротска".

"СЦЕНАРИИТЕ". За последните четиридесет години повече от хиляда български архитекти (и не само български) са хвърлили интелектуална енергия и творчески труд в този "Бермудски триъгълник" в центъра на София, за да се опитат да осмислят художествено пространството на западната част на центъра - музей, "Курокава център", опера, сега - "Финансов и делови център на Българската централна банка". Целта на Софийската община е била с този конкурс да се извърши едно "градоустройствено проучване на територията" (Ст. Янев), но останаха историчните въпроси:

Възможна ли е подмяна на липсата на градоустройствена политика по отношение на тази част от центъра на София с архитектурен конкурс, който може само ЧАСТИЧНО да даде някои идеи, които пък в контекста на цялостния градски център да се окажат само поредният случаен епизод? Едва няколко месеца по-късно бе обявен конкурс за идеи за устройството на централната градска част.

— След като конкурсът стига до възлагане на строителство, възможно ли е да се работи върху територия, чийто статут е неизяснен, или милионът на проф. Т. Вълчев може да се превърне в един фарс, разигран сред архитектурната колегия?

Защото жагуващите за конкурсна практика български архитекти за кой ли път останаха РАЗОЧАРОВАНИ и излъгани от ПРОГРАМАТА. Един уникален шанс да се организира тази част от градското пространство бе пропуснат. Защото в програмата не бяха залегнали основни изисквания за функционално-пространственото зонироване на централната градска част, не бяха отразени съществуващите корективи на градската памет, на исторически формиралата се градска тъкан от римско време до днес. А това е място с огромен културно-исторически потенциал в диапазона, белязан от археологическите останки на Западната порта на римска Сердика до следосвобожденска София с католическия квартал и френския колеж.

От ЖУРИТО. От което на пръв поглед имаше всички основания да се очаква обективна оценка - присъствието на трима чужденци, в орела на един от които бележи участие в журирането на центъра "Помпиду" и съставянето на конкурсните програми на Александрийската и Тегранската библиотека, бе една от предпоставките за това. А едва ли и сме очаквали друго освен учтивия отказ на Фосбек, Фостър и Роджърс. Но... Въпреки изразеното мнение на чужденците, че 3/4 от проектите са на високо равнище и че българският архитект има право на самочувствие, 30 от 45-те проекта са били отклонени от журито от по-задълбочено разглеждане по "технически причини". И са първопремирани два проекта, единият от които с драстично отклонение от "технически" изискванията?

Продължи и практиката архитектурата да се оценява с критерии и категории, които не са архитектурни или поне не са специфично изразяващи я като изкуство. Ключови думи в характеристиката на първопремираните проекти бяха: "професионално майсторство по отношение на функцията" (проектът на арх. Л. Панчев с кол.), и "съвременен" (проектът на колектива на арх. Ст. Добрев), което може би означава оценка за стилистиката на архитектурното произведение, кой знае?

Останаха да висят въпросите и около това може ли да се нарече куртоазия предоставянето на председателстването на журито на чужденец или то е проява на ниско самочувствие, а може би бягство от отговорност?

От ИНВЕСТИТОРА. "Да не плашим инвеститорите!" - се чу реплика в залата на обсъждането на конкурса и зад това съображение част от ръководството на Съюза на архитектите се опита да приглуши дискусиата. Не би да се плашат инвеститорите, нещо повече, трябва да бъдат убеждавани, че си струва да се обявяват конкурси, защото това е гаранцията да получат най-добрия архитектурен проект - и те, и обществото. За архитектите обаче това означава да се "отглежда" инвеститора (нека това не звучи грубо), да му се показва кое е качествена архитектура при цялата относителност на понятията и категориите.

Вкусът и професионализъмът имат една посока. И етиката. Която за архитектурата означава възможността човекът да се чувства като актьор, като участник в представлението на града в смисъла на думите на Е. Ериксон, че неговата идентичност е "точката, в която се срещат желанието му какъв би искал и възможността, която светът му предоставя да бъде".

За да бъде избягнат подобен парадокс, съображението на Управителния съвет на банката да предпочете единият от първопремираните проекти е, че той е "по-технологичен". Защото, както един архитект се изрази, "отваря се възможността да се правят производствени сгради за банки, а може би банкови за производствени..."

ПОСЛЕСЛОВ. Успехът за "актьорите"-архитекти остана зад кулисите. До следващото раздаване на наградите... И може би до все пак възможния празник... Сега остана съжалението, че с езика на бюрократизма бе отхвърлена даже възможността да се оследат по-внимателно поне двете първопремирани решения и да спечели онова, което със средствата на изкуството архитектура да даде шанс на центъра на София.

МЕТАМОРФОЗИ И ПРОТИВОРЕЧИЯ

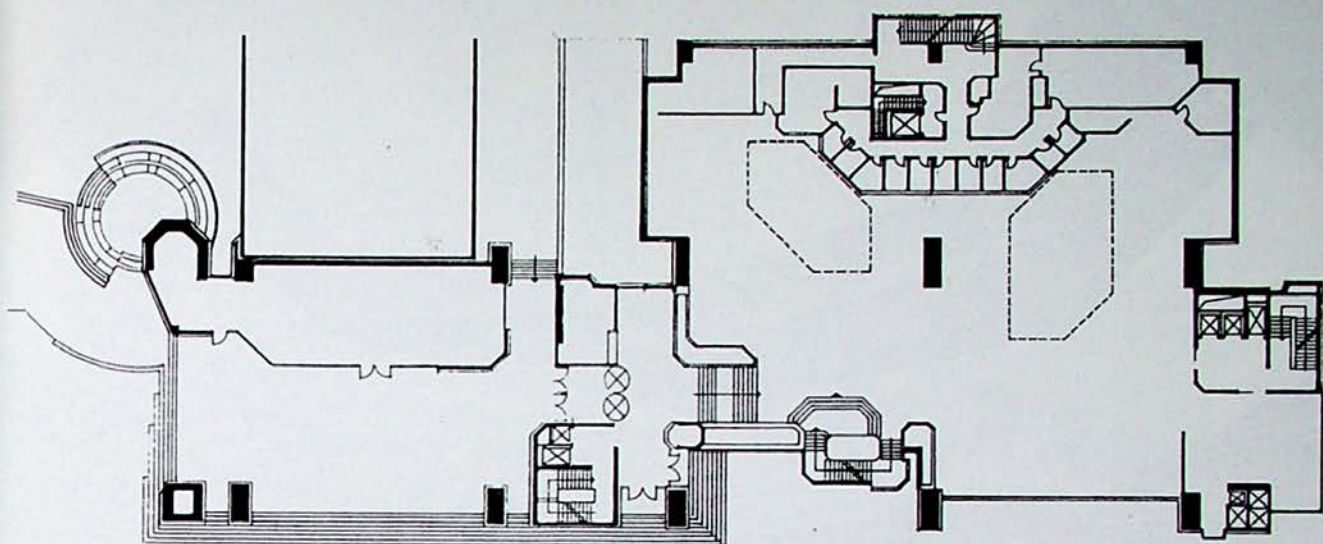
Явор БАНКОВ

БЪЛГАРСКА
ВЪНШНОТЪРГОВСКА
БАНКА

Арх.
проф. Владимир Роме-
Кремена Роме

0 5 10

Появата на нова обществена сграда, особено в центъра на София, винаги предизвиква особено изострено и критично възприемане. Сградата на Българската външнотърговска банка, замисляна и реализирана твърде дълго, днес е факт, който провокира интереса ни.

Спечелен през 1970 г. конкурс. Преработен през 1972-73 г. проект заради мощните археологически пластове под петното. Изменян впоследствие от авторите Кремена и Владимир Роменски ("смениха се шестима директори на банката..."). Обичайни метаморфози за българската практика. Въпросът е до

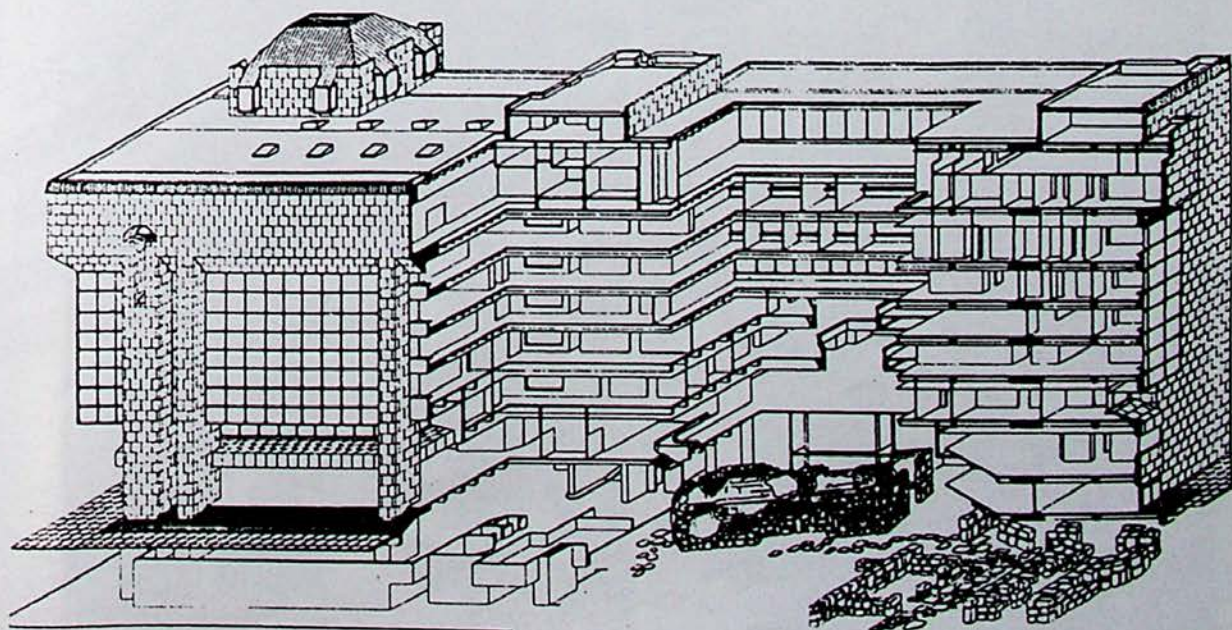
какъв резултат са довели те?

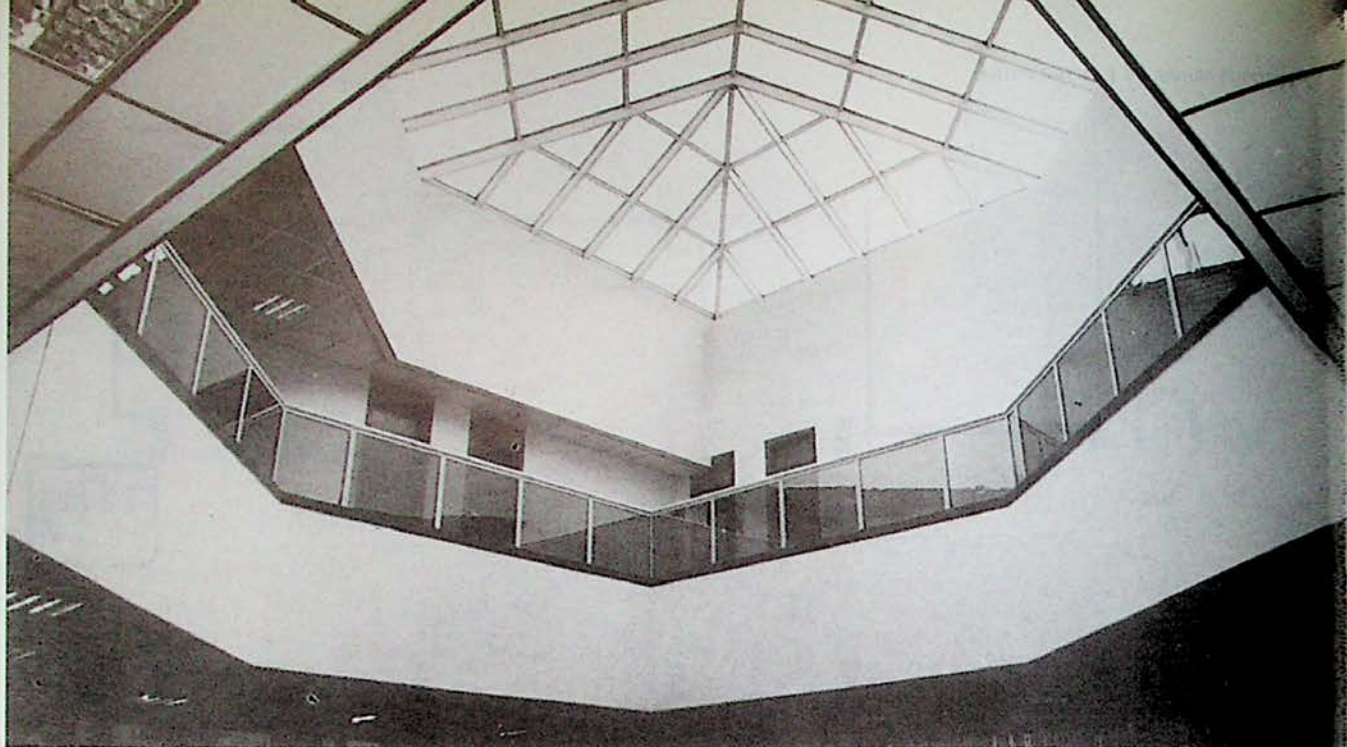
Мястото, на което е разположена новата сграда на БВТБ, само по себе си поставя едни от най-трудните творчески задачи. Тук е "пъпът" на София, където пласт върху пласт градът се развива през хилядолетията, оставяйки реални материални следи. Тук са концентрирани и едни от най-показателните образци на архитектурата от XIX и XX в., разкриващи разнообразието на творческите търсения и постиженията на българските майстори-строители и архитекти. Навлизането в един създаден многопластов ансамбъл със свой собствен глас е нещо, кое-

то авторите на сградата определено са постигнали. Обемите на сградата са много добре проучени като взаимоотношения с погледите на различните възприятия от уличните пространства на "Мария Луиза", "Дондуков", "Цар Освободител" и "Витоша". Те са търсени с оглед рамката на стария площад "Св. Неделя", на запазването на връзките по улиците "Вашингтон" и "Ломска", кореспондират като височина и членение с околното застрояване.

Образът на сградата в градската среда обаче не търси имитативни взаимоотношения с околните постройки. Контрастно противопоста-

Аксонометрия

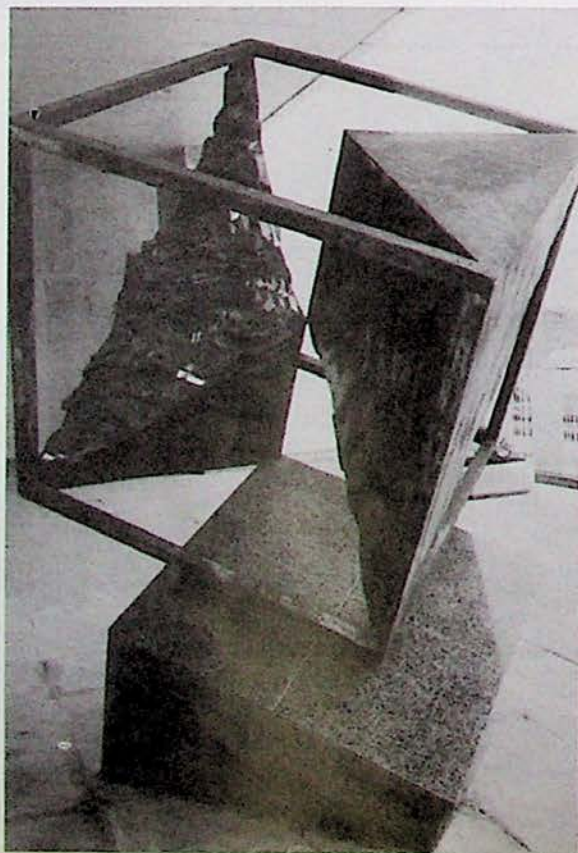

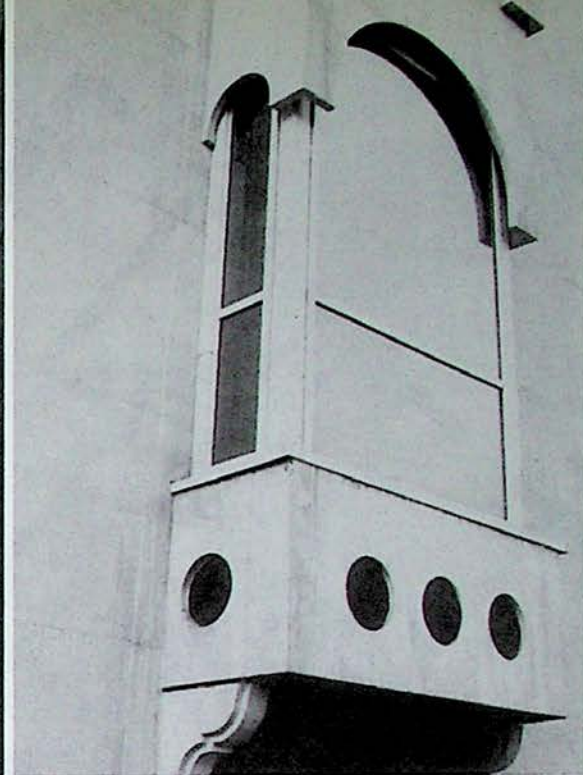
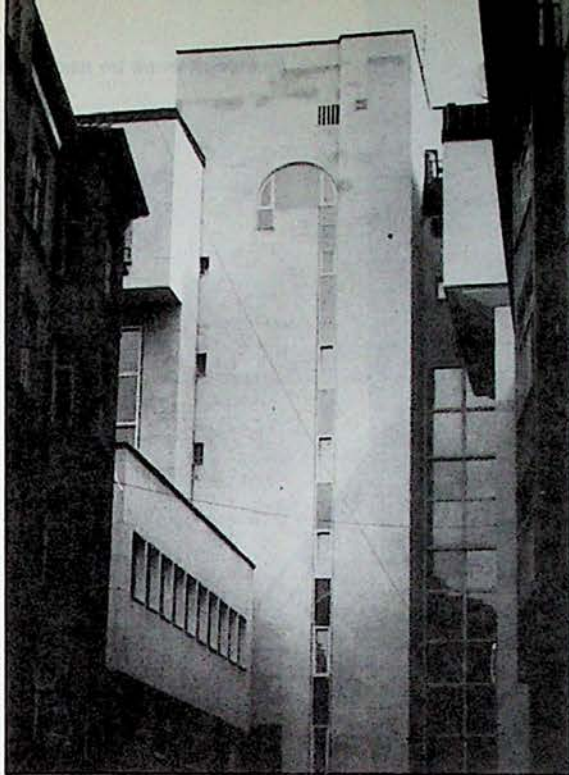

вен, той ясно говори за конструктивната същност на сградата и за времето на нейната поява. Това взаимодействие противопоставяне има и друг ефект. То маркира архитектурното начало на една отдавна търсена и замислена западна ос на града, която вече се осъществява. В този смисъл сградата на БВТБ все още изглежда като "бяла лястовица" в традиционното ни възприятие на централната част на София. Но проектите за търговски център срещу нея, тези от конкурса за новия финансово-делови център на БНБ сочат реалния път на едно архитектурно развитие, чието начало е пос-

тавено. Най-силното в тази сграда е намереното конструктивно решение (конструктор: инж. Георги Апостолов), което определя цялостната ѝ структура. Квадратните модули с премостване на разстояния от 19,5 м решават главните проблеми - максимално запазване на археологическите пластове в сутеренните нива и свобода на оформяне на вътрешните пространства. Със законна гордост авторите споделят, че идеята им предхожда с години по-късно проектирани банкови сгради в Европа. Но за мен именно във вътрешните пространства започват противоречията. При тяхното моделира-

не споменатата ярка идея не е овладяна напълно. Вярно е, че намесата на инвеститора за сливането на двете основни зали за посетители едно пространство размива въпреки действието на пробивите през етажите с горно осветление. Първоначалният замисъл на авторите е били двете зали да са самостоятелни, като достъпът до тях е през "вътрешна улица". Губещото се усеща за скелета на сградата обаче идва от разместването на пробивите през етажите, въпреки че то има своето оправдание - да доведе светлината по диагонала от обрехите на ниското тяло към центъра и

пространството. Това чувство за тежест и властност на вътрешната пластика на пространството се подсилва и от други елементи (стълбища, зачупени форми на касови гишета). Може би е търсен контраст на цялостното с отделните елементи в него (говоря за общодостъпните зали), но за мен той размихва голямата идея, намалява силата ѝ. Припомням си и сградата на "Интерпрег" от същите автори - там също не ме напускаше чувството за противоречие между силата на цялото и доразвиждането ѝ в детайла на конкретните пространства.

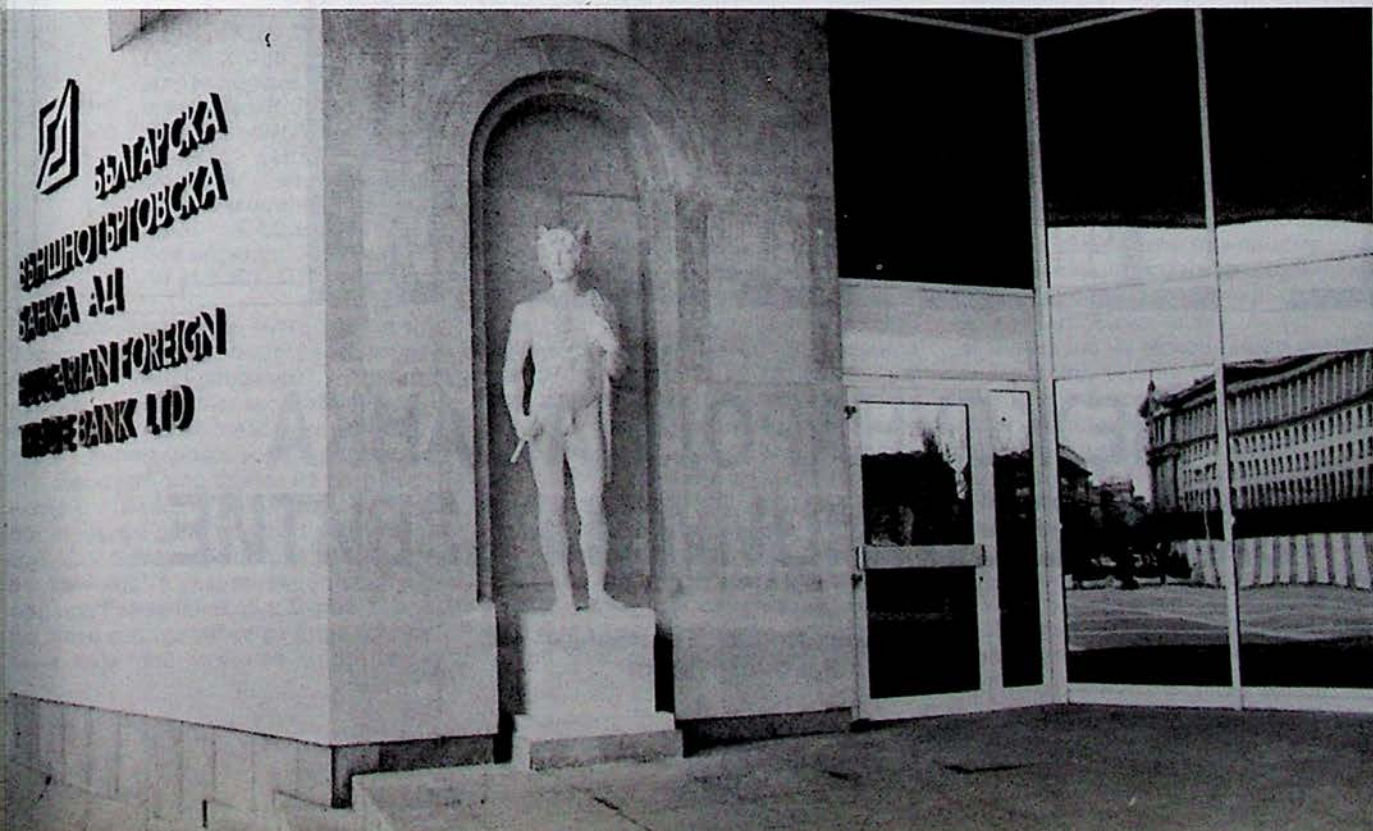
Що се отнася до цветовото реше-

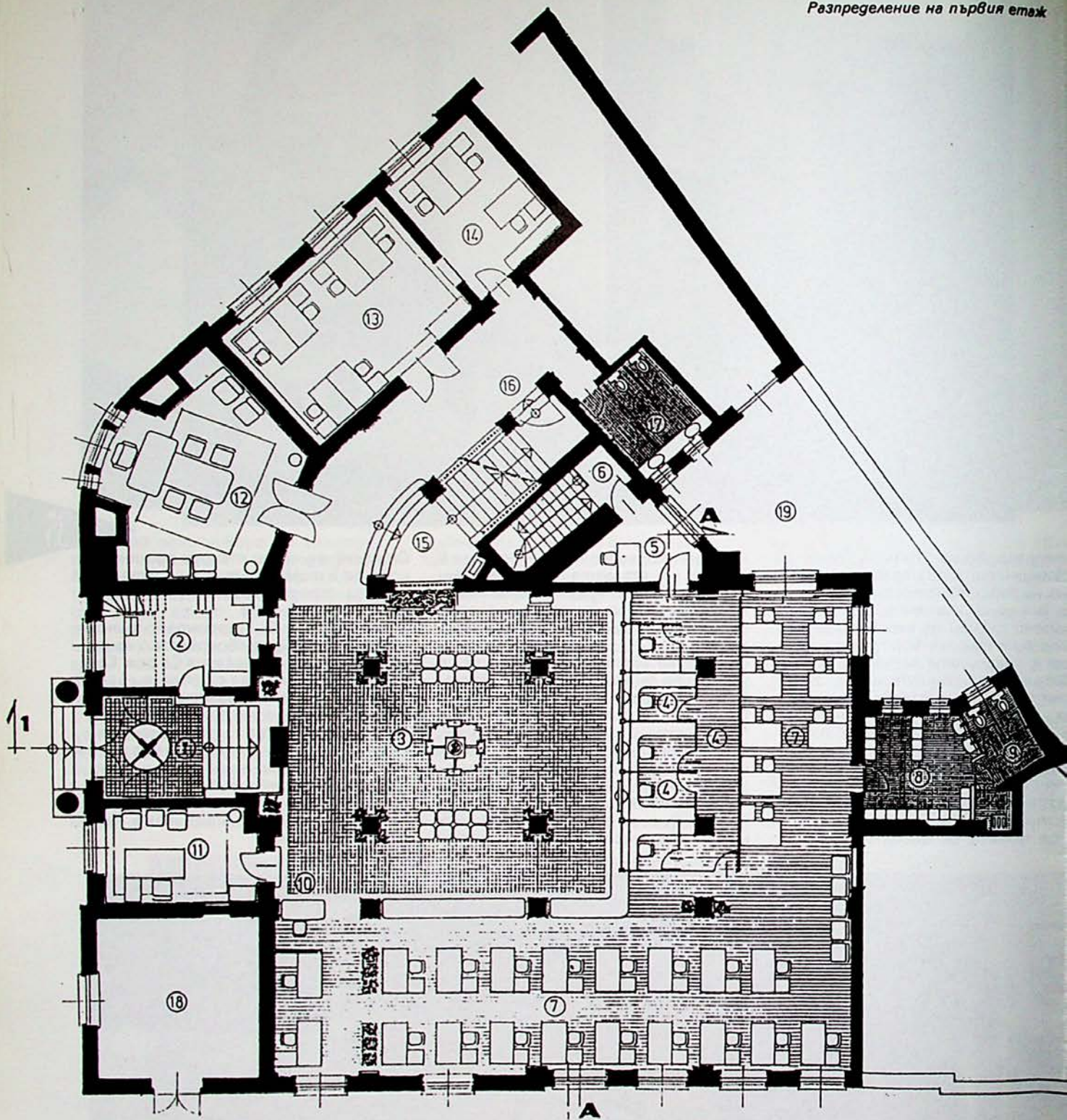
ние, контрастът и лаконичността в образа на сградата са проведени умело и вътре чрез използваните материали. Постигнати са представителност и деловитост едновременно.

Сполука на авторите е, че не са се увлекли по т. нар. синтез на изкуствата. Две копия на антични статуи (на Хермес и Деметра - символи на търговията и плодородието) маркират основния достъп от площада, подсказвайки и това, което ще намерим от старите пластове на града под и около банката. Въпреки търсената инвенция от търговския знак на банката, пластиката на Валентин

Старчев ми звучи твърде рационално като взаимоотношение както със самата сграда и нейните функции, така и със средата.

Убеден съм, че Българската външно-търговска банка е своеобразно начало в новата образност на София. Едно само не можах да си обясня - крещящата липса на взаимовръзка на кулата със съществуващите сгради. Има идеята те да бъдат надстроени с един етаж, но това няма да промени чувството, че две чужди едно на друго съществува живееят по принуда заедно, без да са си подали ръка. Може би след време ще свикнат, както и ние с тях.

МЕЖДУНАРОДНА БАНКА ЗА ИНВЕСТИЦИИ И РАЗВИТИЕ

София, площад "Гарибалди"
Реконструкция

Автори: арх. Атанас Агура - главен проектант, арх. Ангел Димитров, арх. Денка Атанасова, арх. Станислав Константинов, арх. Малин Маринов, арх. Веселин Няголов, арх. техн. Благовеста Иванова

Художници: Георги Липовански, Юри Семерджиев, Цанко Колев

Проектиране и строителство: 1991 - 1992 г.

Проект: ФИРМА "А А А - проект - ЕООД" - СГО

Основни изпълнителни организации: "Ремонтстрой" - София, кооп. "Освобождение", фирма "И Н Е К С 2" - София

Предоставената за нуждите на новосъздадената банка сграда, разположена на пл. "Гарибалди", е един от най-характерните архитектурни и пространствено-пластични акценти в централната зона на столицата. Вероятното време на изграждането ѝ е между 1919 и 1922 г., като проектът е дело на арх. Георги Фингов. Сообственик е била "Търговска банка - АД" с главни акционери господата Губиделников и Буров. С право тази сграда може да бъде причислена към най-личните и достойни

обществени обекти в града, типичен представител на господстващия в началото на века западноевропейски неокласицизъм, като в определени елементи и детайли прозвучават и неоромантизмът, сецесионът и "ар нуво". Класическото триделно членене на фасадата е прекъснато от много мощния и пластичен ъглов мотив, завършващ с един от най-характерните кулообразни акценти на София.

След 9 септември 1944 г. и последвалата след това национализация сградата е предоставена на всички поглъщащия тогава държавен сектор. Без всякакъв респект към нейните функционални и архитектурно-естетически стойности, сякаш и бюрократично тя бива преустроена последователно от няколко различни учреждения, които разрушават до неузнаваемост приземния банковооперативен етаж, салоните, вестибулите и президентския етаж. Връх на безотговорността е настъпването на трансформаторен пост в една от най-представителните части на партерния етаж към площада. От цялата проектна документация на сградата не е запазен дори един-единствен чертеж. С право може да се попита: какво струваха всички закони и правилници за защита на паметниците на

културата при тоталитаризма, след като те можеше да бъдат така арогантно игнорирани пред очите на сточичната общественост.

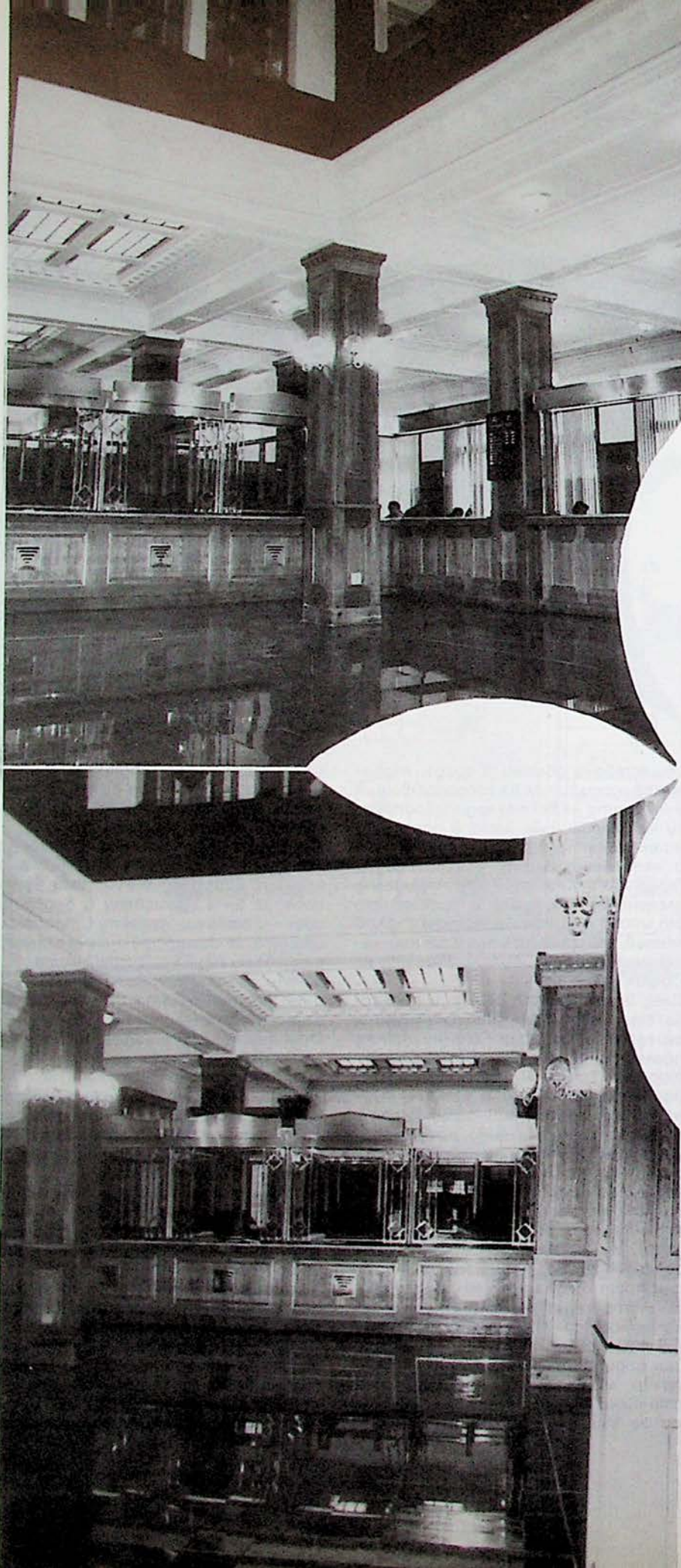
След изработения през есента на 1991 г. офертен предварителен проект, в изключително съкратени срокове бяха изготвени и одобрени идеен и работен проект. Строителството бе осъществено паралелно с разработката на детайлните работни архитектурни и инсталационни чертежи, като бе напълно завършено в началото на 1992 година. Основните цели и задачи на проектното решение може да бъдат обобщени накратко така:

- максималното възможно възвръщане на автентичната пространствена композиция и на архитектурно-художествените и стилови качества на банковата част;

- намиране на такова ново функционално решение на банковия процес, което в най-голяма степен да отговаря на твърде специфичните изисквания на новия ползвател;

- осъществяване на условия за най-съвременна технологична екипировка на банковите операции.

Без съмнение основната творческа задача бе разработването на "сърцето" на всяка банка - банковия оперативен салон. Разкривайки максималните композиционни възможности

на партерния и приземния етаж той е решен като централно пространство, органично свързано с твърдата стълба, емпорето-фойе пред заседателната зала и оставащият главния вход.

След грижливи и продължителни стилистични търсения бе намерен подходящият облик и детайл на стълбата от каси и гшетета, оформящи зоната за публика, на изискани настилки и облицовки от червен черен гранит, на богато декорирани дъбови облицовки на колоните, пиластрите и стените. Цялостната атмосфера и въздействие се допират от пластиката на гипсовите тавани, стилините осветителни тела и художествено-декоративните витражи при главната стълба и зидната градина.

Висока архитектурно-художествена стойност имат и всички представителни помещения на президентския етаж: заседателната зала, кабинетите, салоните за гости. Тук е похвалено с много уважение към оригиналната стилистика и материалната трактовка на пространствата като са извършени значителни реставрационни-възстановителни работи по лампериите, осветителните тела и таваните. Настилките от специално подбрани материали и особено висококачествената мебелировка на заседателната зала и кабинетите допринасят много за постигнатото цялостно въздействие, което е с безспорно уникален характер.

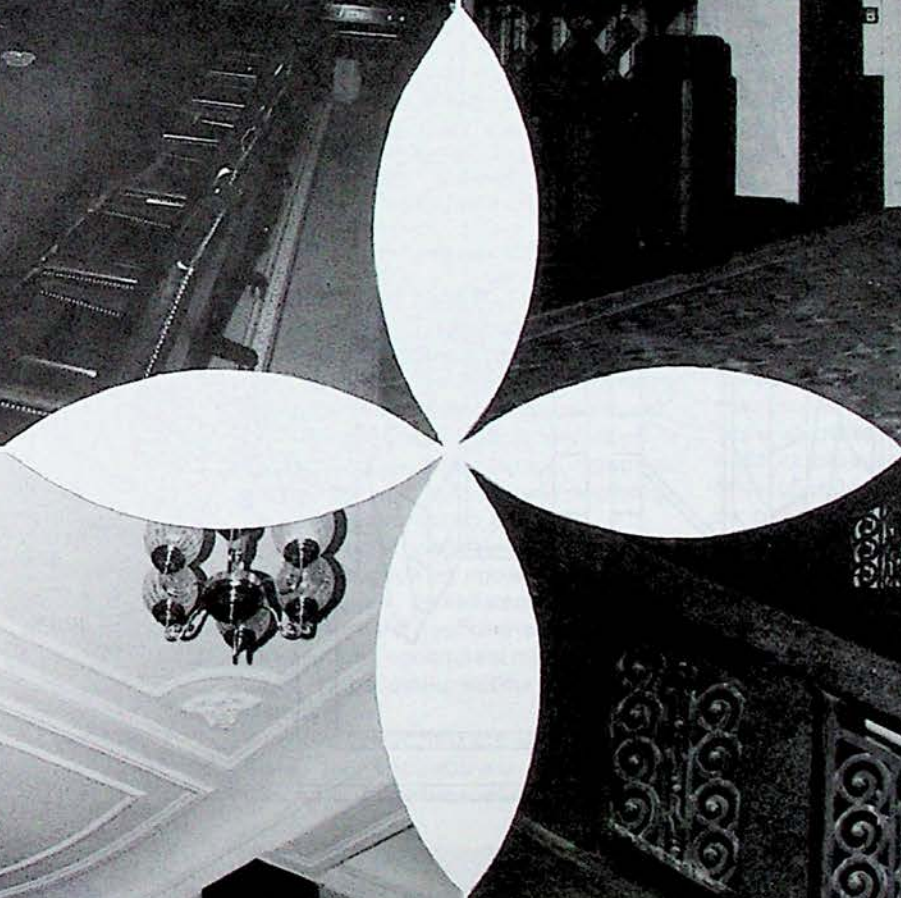
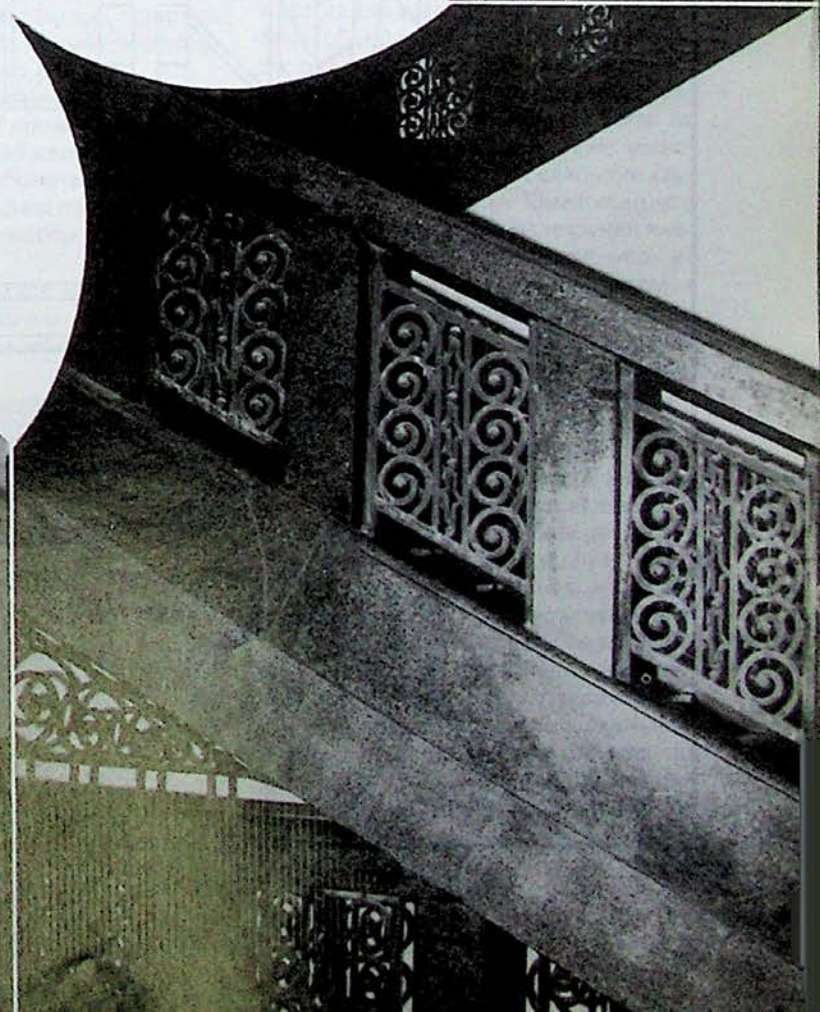
Потребностите на персонала от краткотраен отпочиване са задоволени от новосъздаденото пространство на зимната градина, решена в бяло-многопестеливо и конструктивно в метал, стъкло и керамика.

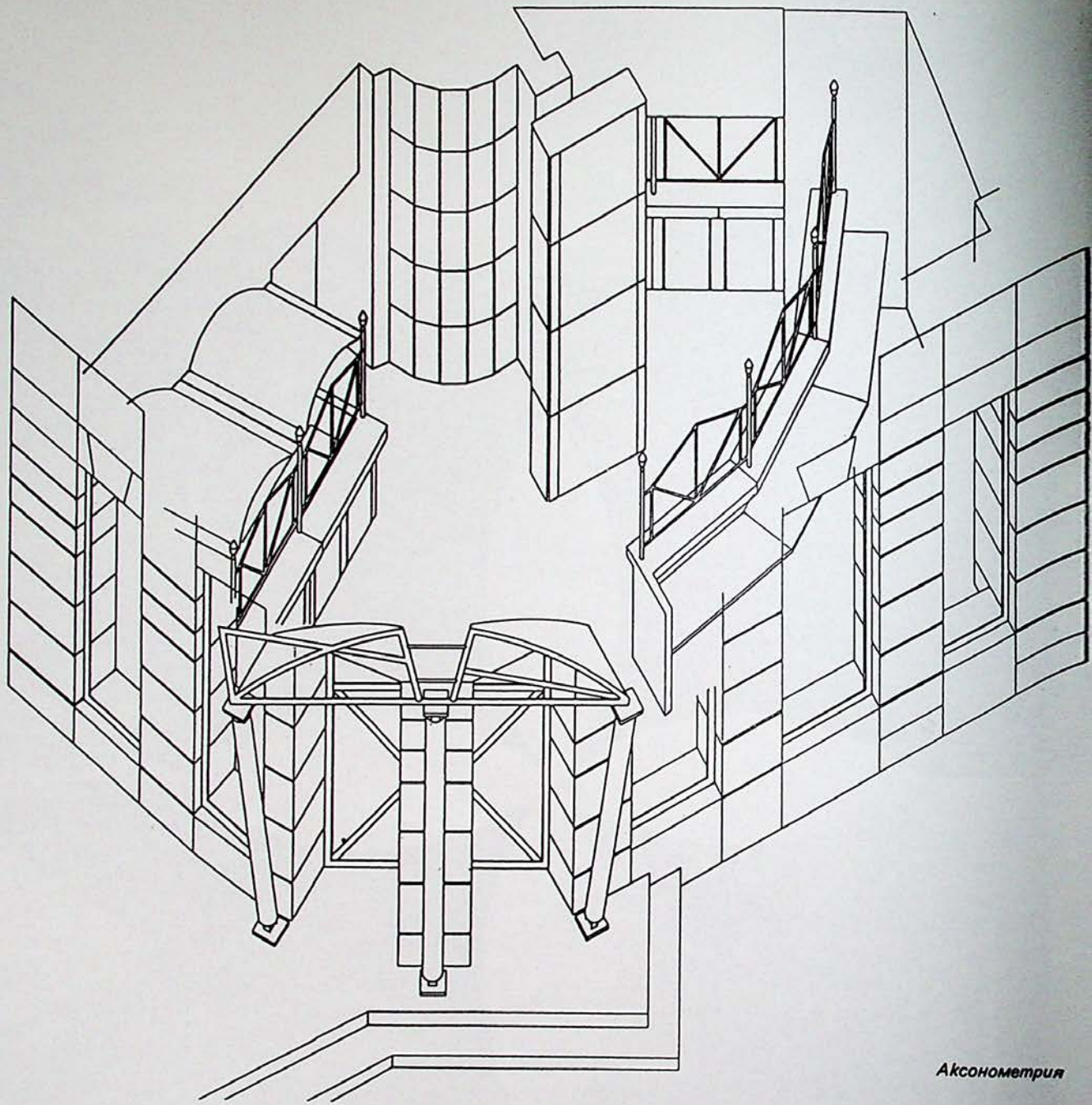
Във външния облик на сградата на месата бе ограничена от инвестицията в обсега на новата монументална входна врата, декоративните предпазни решетки на сутерена партерния етаж и новия дискретен колорит на фасадните плоскости.

Авторският колектив изразява голямата си благодарност на ръководството на Международната банка за инвестиции и развитие начело с нейния президент г-н Ансари, на ръководствата на Столичната община и Търговско-промишлената палата за това, че не пожалиха средства и усилия за възстановяването на тази така ценна за София и за нейната архитектура сграда.

Трудът на авторите е своеобразен поклон към делото на един творец с голямо име в българската архитектура - арх. Георги Фингов.

Атанас АГУРА

Аксонометрия

• ТУРИСТСПОРТБАНК •

Клон Варна

*Автори: АДА-ООД (Архитектурно-дизайнерска агенция), София
Изпълнение: "Туристстрой" – Златни пясъци
Застроена площ - 165 кв.м
Кубатура - 540 куб. м*

Клонът на ТС Банк на ул. "Шейново" 2 във Варна е малък обект, представляващ типична за момента задача пред проектантите и изпълнителите, а именно реконструкция на наети от инвеститора помещения в партерното ниво на сградата, оформяща едно от най-оживените пешеходни пространства на града.

По-важните предпоставки, определили характера на проекта, са:

- привидна несъвместимост на програмата с първоначалната площ на наетото пространство (изискване за 13 работни места при 110 кв. метра);

- необходимостта от удовлетворяване на специфични изисквания, свързани с технологията на банко-

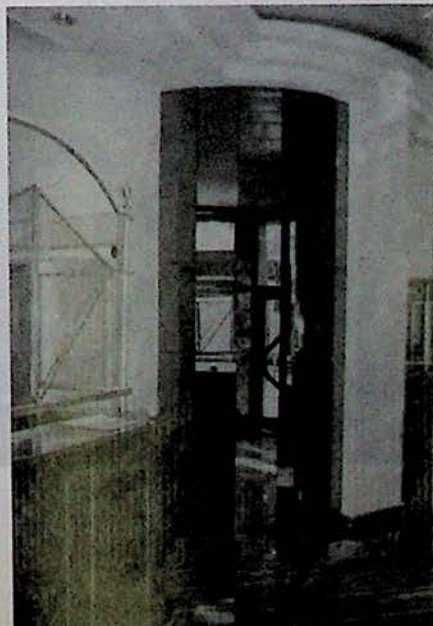
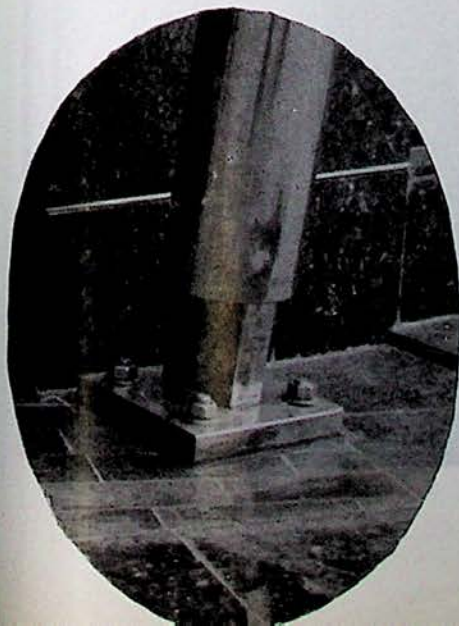
вото обслужване (достъпност за клиенти, съчетана със сигурност и охраняемост) в помещения, изпълнявали друга функция (доскорошен магазин);

- търсене на подходящ образ, съчетаващ дискретност с представителност (първото качество е диктувано от контекста на улицата, второто - от наличието на конкурентна среда, формирана от концентрацията на банкови представителства в непосредствена близост);

- очевидното противоречие между съществуващата конструктивна структура (предимно носещи стени) и необходимостта от салон за посетителите, противоречие, подсилено от сложните отношения на собственост (за проектантите и изпълнителите се оказаха недостъпни дори за оглед сутеренът и горните нива на сградата).

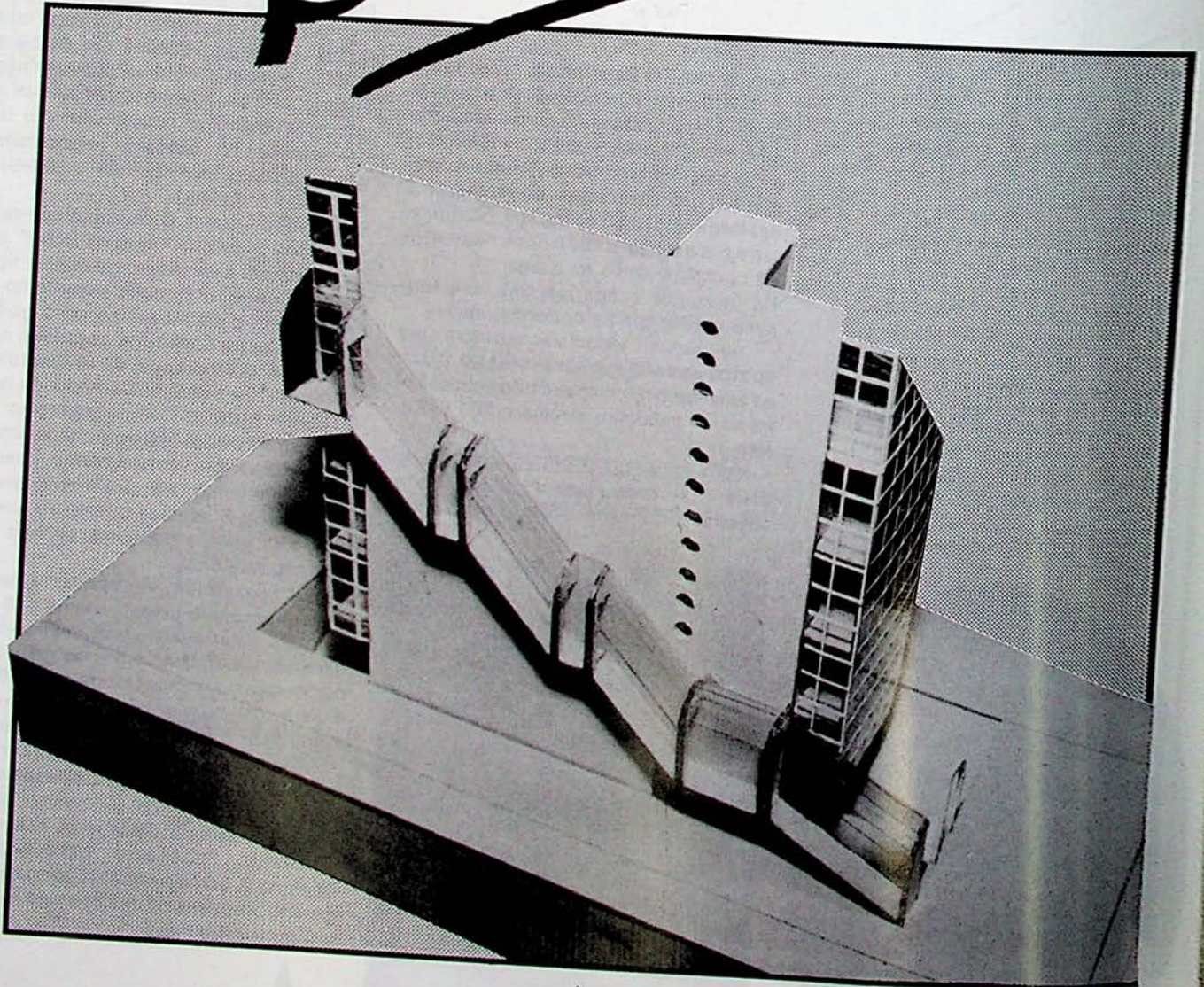
Многобройните и противоречащи си ограничители "провокираха" естествено и елегантно решение. Чрез разделянето на пространството по вертикала е постигнато ясно диференциране на банковия салон от служебните помещения. Композицията "реагира" на овалния центричен план в съчетание с направлението на главната улица. Центричността е определена от стъклената колона, направлението на главната улица отзвучава в геометрията на интериора и декоративната аркада, акцентираща входа.

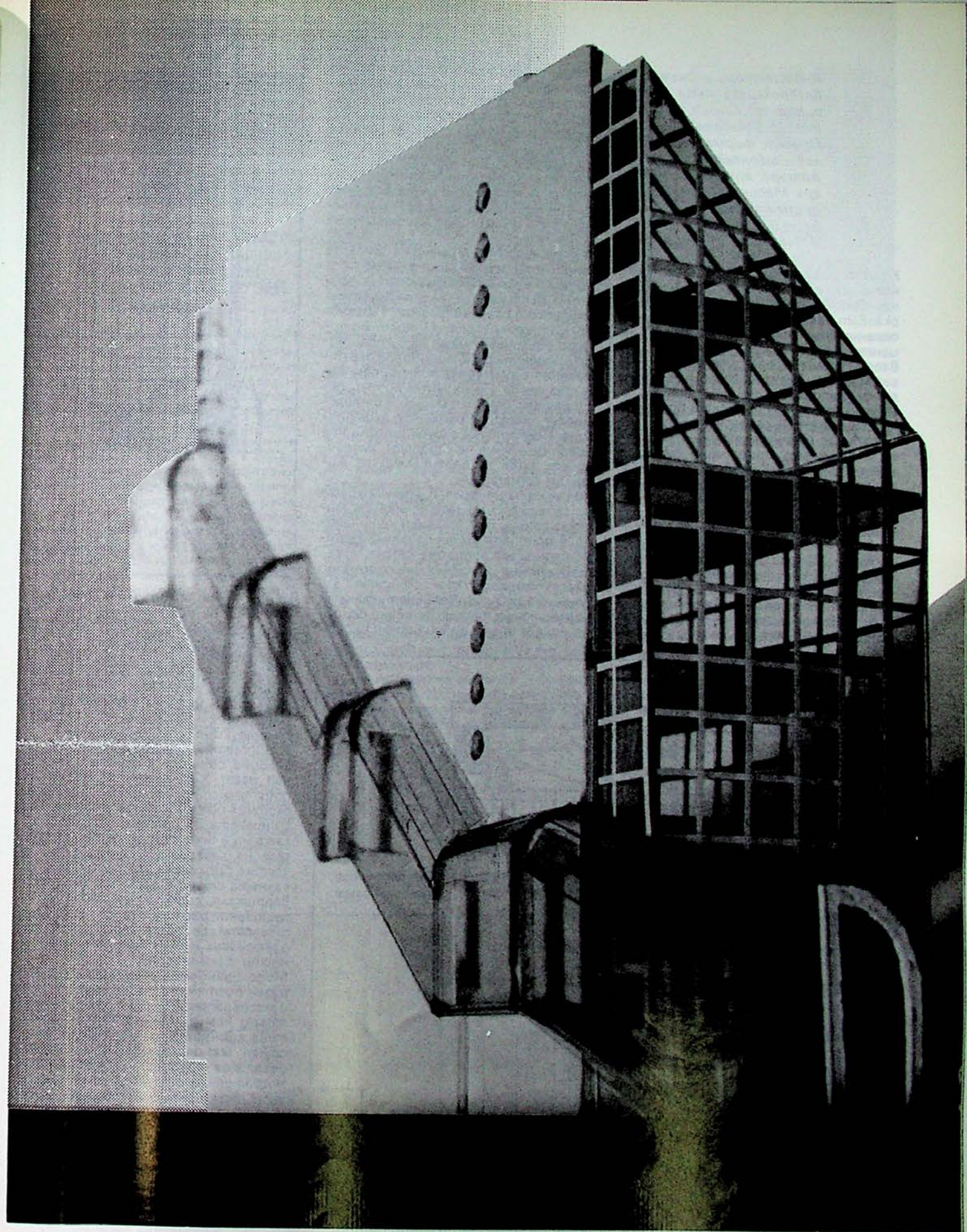
На всички нива на проектиране и строителство детайлът бе във фокуса на внимание на проектантите и изпълнителите. Именно чрез детайла е постигнато желаното ниво на визуално и тактилно възприемане на интериора. Портикът, съчетанието на цветове и материали като полирана стомана и бронз с полиран червен и черен гранит, инкрустираните в настилката и фасадата елементи и знаци, вписващи характера на обекта в историята на града, определят търсената дискретна луксозност на обекта.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

Безе

Инвеститор: финансово/брокерска къща "Карикорнус", София, управител: Д. Балабанов
 Проект: фирма "Явор Вулов - архитект"
 Автори: арх. Явор Вулов, арх. Марин Найденов; консултант: доц. арх. Благовест Вълков, сътрудници: В. Петкова, М. Василева

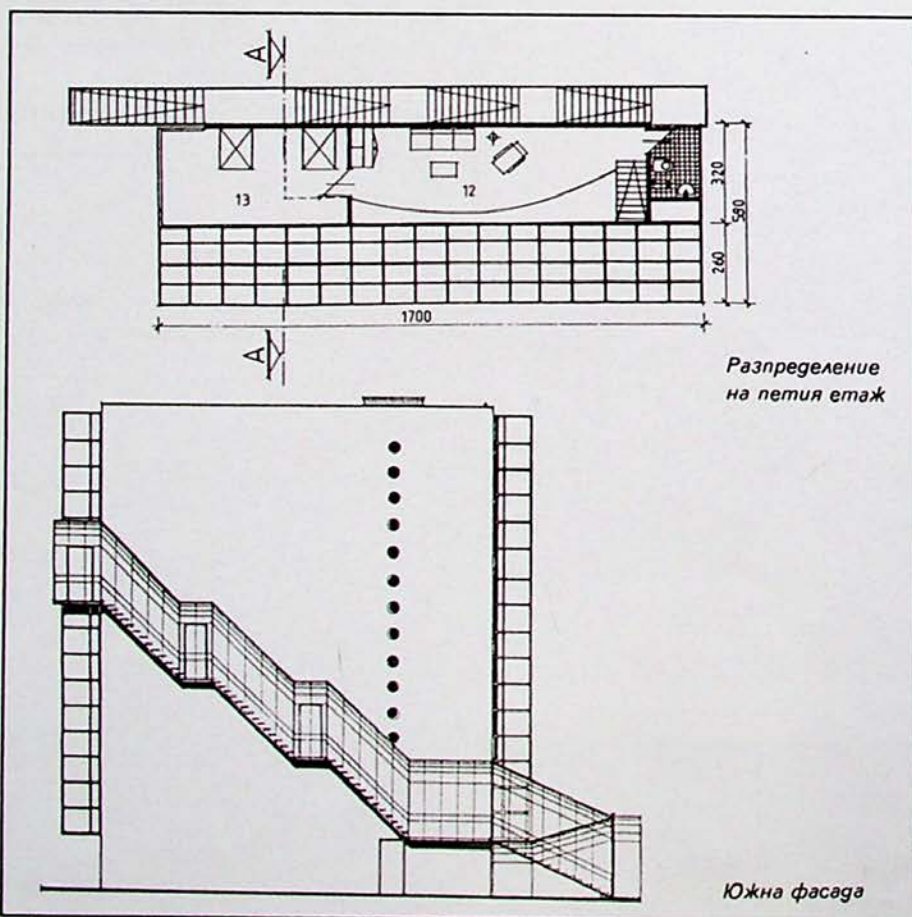
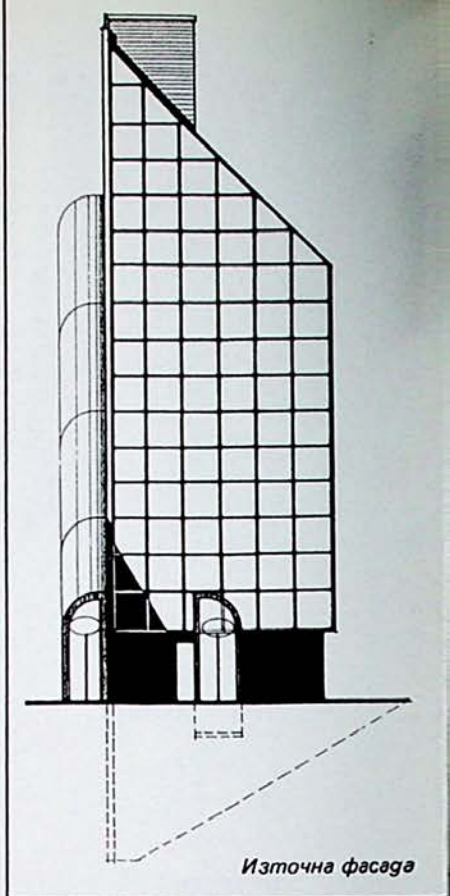
Когато става дума за осъществяването на една архитектурна идея, най-високата летва за прескачане се оказват наложените от ситуацията ограничения, което особено важи за централните части на София. В известен смисъл представяната тук сграда е уникална и като резултат от дадената ситуация.

Заданието включва частна брокерска къща, банков салон и трезор към него, като тази програма е изпълнена в обема на триетажна сграда с фронт 6 метра. Това "съгъстяване" е наложило агресивно моделиране на прилежащия терен с оглед сградата да се открие от него, да се извиси и да се подчертае стройността на силуета ѝ. В този смисъл теренът е скосен навътре и надолу към основите, като цокълът е превърнат в пълноценен партерен етаж. В две сутеренни нива се помещават охраната и банковият трезор. Инсталационните помещения са изнесени извън

сградата, под паркинга пред нея. По този начин функционално е ограничен достъпът до сутерена. Поради високата степен на сигурност на партерния етаж, където се намира банковият салон, подходите към него и към етажните нива са семантично разделени. От нивото на терена към банковия салон води полегата стълба-мост, даваща възможност за по-добро охраняване на входа.

Над партера на 3 етажни нива се предвижда да бъдат разположени офиси. Те са с възможност за свободно вътрешно планиране и се ограждат от окачени фасади. Търсената максимална остъкленост оптически увеличава обема на вътрешното пространство, подобрява осветлението и осигурява комфортна работна среда. Полученият по фасадата растер оформя мащаб, контрастиращ с този на околното застрояване. Подчертано е функционалното предназначение на сградата, различно от това на заобикалящите жилищни кооперации.

Организираща роля в структурата на сградата има масивната вертикална стена, действаща и като шайба. В основата си тя изпълнява функцията и на подпорна стена, а същевременно и разделя функционално двата подхода към сградата. По стената се развиват вертикалната комуникация, осъществявана основно от два асансьора, и всички инста-

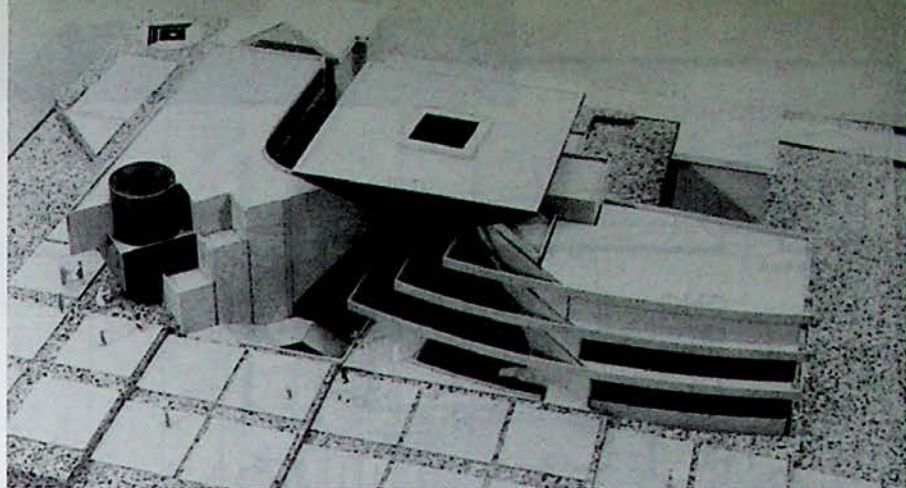

лации, чиято развързка в етажите е над леки окачени тавани. Единият асансьор обслужва и ниво терен, като осигурява достъпа и на трудно-подвижни хора. По външната калканна част се разгъва лека конзолна стълба, изпълняваща евакуационна функция. Подобно на окачените фасади, тя е покрита с лека метална конструкция и също остъклена. В подпокривното пространство се развива обширен кабинет с емпоре над него. "Спечеленото" вътрешно пространство се дължи на едностранния покрив, който е изведен от контекста на ситуацията. Така силуетът е верен на цялостния характер на сградата, предназначена за частна брокерска компания. Вертикалната стена е част от безкрайна вертикала, символичен израз на качествения растеж. По нея се разраства стъклен обем като деликатно равновесие между желания, възможности и реалности.

Моделираният терен като своеобразен постамент, цокълната основа и масивната стена са ѝ облицовка от твърд камък. Материалът подчертава единното им начало от единствен монолитен блок и внушава идеята за трайност и стабилност. Изграждайки структурата на сградата, всеки елемент от нея е добил своята форма като вследствие на поверената му функция. И всяка функция е сбита до гранично-оптималното и удобното. Така постигнатото сбито съдържание, характерно за високите сгради, създава впечатление за "умален модел" на "небостъргач-бебе".

пясъчен часовник

КОНКУРС ЗА КОМПЛЕКС НА ОБЕДИНЕНАТА БЪЛГАРСКА БАНКА И НА ИСТОРИЧЕСКИЯ МУЗЕЙ В СТАРА ЗАГОРА

Най-важното архитектурно събитие в Стара Загора е преминалият напоследък конкурс за сграда-комплекс на Обединената българска банка - Стара Загора и на Историческия музей. И въпреки че тук ще коментираме преди всичко архитектурните резултати от това събитие, то е поучително и в други отношения. Това е преди всичко опит да се обвържат в един многоетапен инвестиционен проект две твърде различни институции. Този нестандартен начин за решаване на проблеми с общоградско значение засега изглежда многообещаващ, но същевременно и пълен с много въпросителни. Освен това новият подход вероятно е причина за широките рамки на програмата, която основателно бе критикувана за пропуски и неясноти в тръжните условия.

От представените шест проекта журито отличи с втора награда проекта на колектив с ръководител арх. Иван Георгиев и с втора повишена награда - проекта на архитектите Николай Вътев и Георги Чернев от проектантското бюро "Тектон". На тези два колектива беше дадена възможност да доразвият идеите си и повторно да бъдат преценени.

Работата в условията на конкуренция даде забележителни резултати и двата колектива на втория тур представиха две архитектурни идеи, високо оценени от журито и колегията. Все пак след детайлно разглеждане на проектите и задълбочен професионален анализ с кате-

горична преднина на първо място бе класиран проектът на арх. Николай Вътев и арх. Георги Чернев, които получиха право на възлагане и реализация.

В отличения с първа награда проект комплексът е разгледан в контекста на цялостното решение на централния площад в Стара Загора. Той има ясно отношение към всички градоустройствени направления, съобразен е с даденостите на ситуацията и с прилежащото застрояване на квартала. Най-съществените елементи на площада - откриването на античното ниво и дори характерни елементи от дизайна, са хармонично "цитирани" при пространственото и силуетното изграждане на комплекса банка-музей.

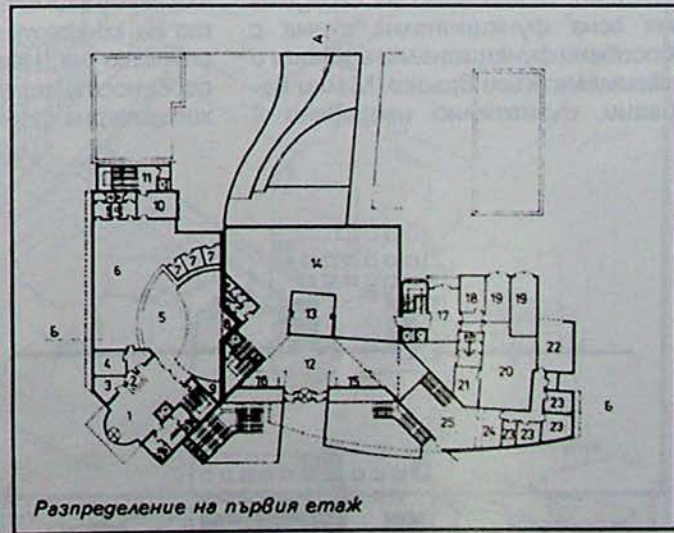
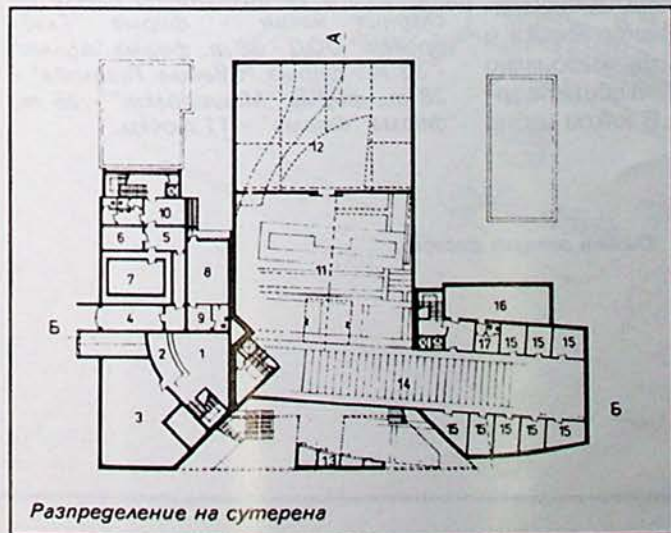
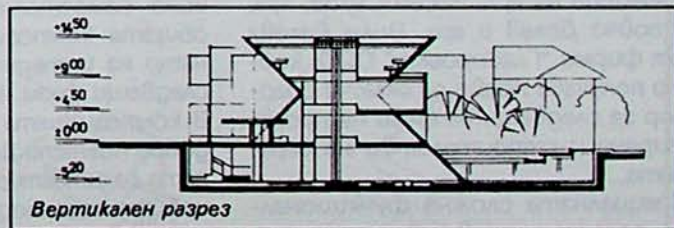
Във функционалното решение и плановите схеми проличава реалистичното поставяне на проблемите на двете сгради и позитивното отношение към прилежащата среда.

Най-съществената даденост - археологическите останки на античното ниво и необходимостта от експонирането им, са довели авторите до истинска наход-

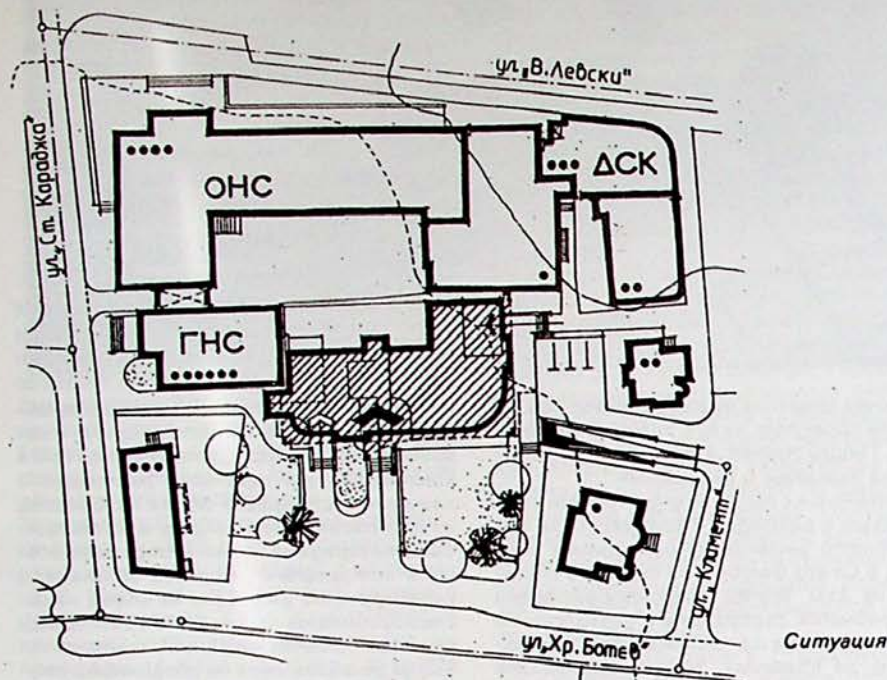
ка в обемно-пространственото изграждане на комплекса. В което се крият и неговите най-големи достойнства. Той е композиран от три ясно различими и пластично обвързани обема на банката, на експозиционните площи и на обслужващата сграда на музея. Между тези обемове е потърсена и смислова връзка чрез характерното решаване на обема на експозиционните площи като своеобразен стъклен "пясъчен часовник", което го извежда до позицията на обединяващ символ на комплекса. Този ярък образ като че ли отключва мисълта на зрителя за многопосочни асоциативни построения, първото от които е може би представата за вечно течащото време и за устойчивите следи, които то оставя в материалния свят.

Като прибавим към всичко казано и забележителните изходни възможности за решаване на интериора на сградите, оставаме с надеждата за успешна реализация на проекта, първите стъпки към която са направени.

Петър КИРЯКОВ

ПЪРВА ЧАСТНА БАНКА АД Търговище

През септември 1992 г. беше проведено журиране на конкурсните материали за банков клон на Първа частна банка АД в Търговище. Експертната оценка за архитектурните качества на предложените проекти и по изпълнението на техническото задание са критерии за общата оценка, която всеки от членовете на журито дава за всеки проект.* Класирането отрежда първо място на авторския колектив на арх. Росен Савов, арх. Стойчо Делев и арх. Вили Делева от фирма "Главпроект" ООД, който получава право да сключи договор за следващите фази на проектиране и строителство на сградата.

Специалната сложна функционална програма е овладяна точно и прецизно. Всяко ниво на сградата има ясна функционална схема с обособени функционални единици и максимално къси връзки. Малки вариации, съзнателно направени в

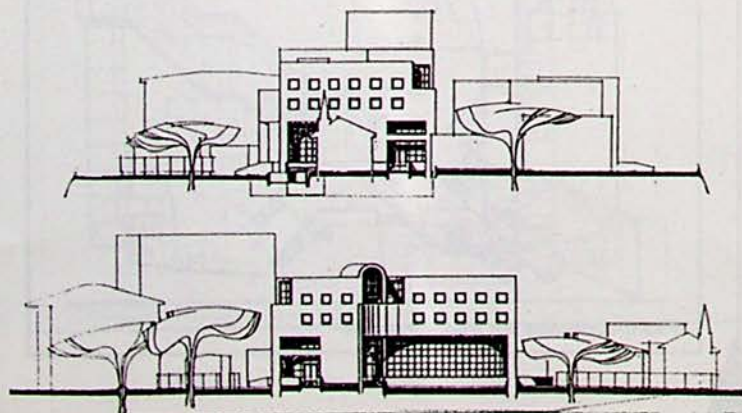
лаконичното рационално подреждане на дейности, показват съобразяване и с характерните пространствени съотношения в композицията на интериора. Формирането на интериора се определя от праволинейни геометрични построения в съответствие с функционалното решение и само централно разположеното голямо пространство, преминаващо във височина през два етажа, има изцяло самостоятелно значение в общата композиция. Проектирането на интериора е предмет на следващи фази на работа.

В композицията на фасадите има добре познати влияния от модерната архитектура, както и от новите постмодернистични търсения. Опростените геометрични членения, асиметрията, изявяването на конструктивната логика и отчасти на някои функционални особености определят общата архитектурна форма. В някои нейни

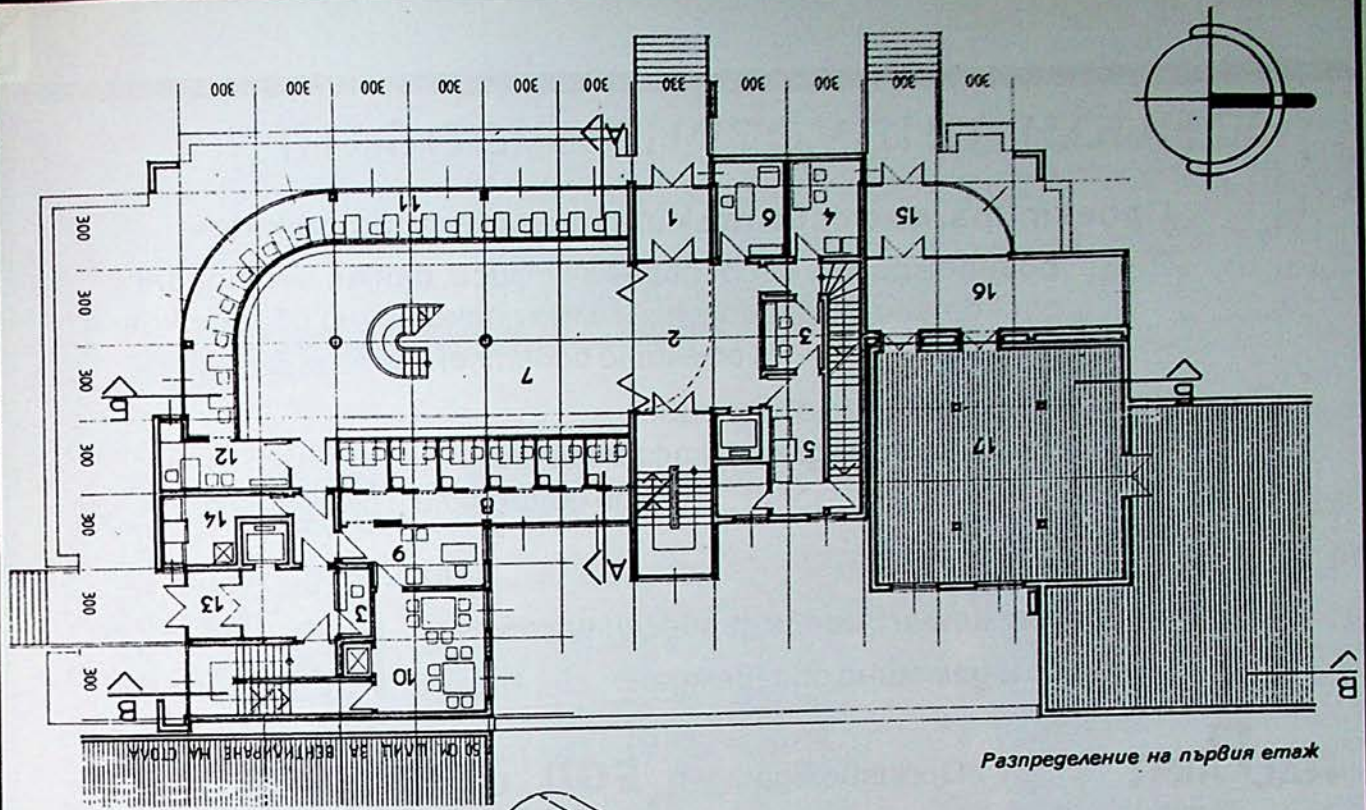
части са направени нарочни деформации (пластични криви, разчупване на правилните очертания на ъгли, използване на символични за архитектурната памет форми на арка и цилиндричен свод), които показват смислови и културни значения и отношение към градското обкръжение. Многозначната изразност на архитектурната композиция на сградата има единно, силно и индивидуално въздействие, което е безспорен професионален успех сред разнородните и противоречиви търсения в българската архитектура през последните години.

Валентина БЕЛОЕВА - САВОВА

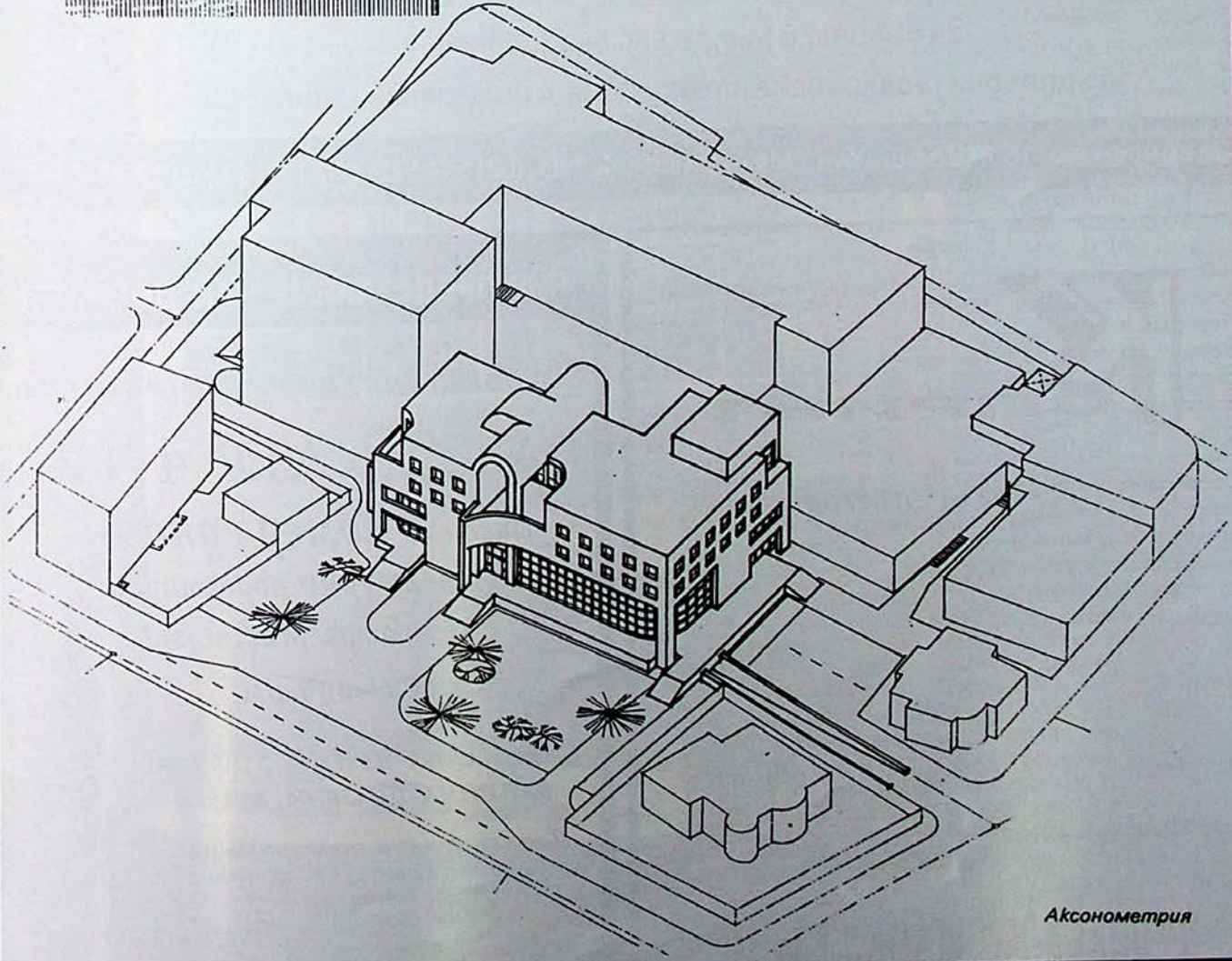
*Участващите общо шест конкурсни проекта са оценени по точки по следния начин - фирма "Главпроект" ООД - 38 т., фирма "Адапт" - 33 т., фирма "Светла Тихолова" - 28 т., фирма "Машпроект" - 25 т., фирма "Форма" - 11 точки.

Южна и западна фасади

Разпределение на първия етаж

Аксонометрия

ЮНИОН ИНДУСТРИЗ - СОФИЯ

Проектира, доставя от Италия, монтира до ключ

обзавеждане и оборудване за офиси, банки, ресторанти, дискотеки, пицерии, специално дискотечно обзавеждане и ефектно осветление.

Произвежда и продава кафе "Венеция"

кафемашини и кафемелачки

сокоохладители и барови аксесоари

МЕБЕЛИ

изработени от ценни видове дървесен масив
за офис и домашно обзавеждане

Производство и

продажба

ITAL PAINT
Stamps

Произвежда

БОИ и МАЗИЛКИ

за външно и вътрешно боядисване

по запазена италианска технология, с италиански материали

За контакти: 1606 София, бул. "Македония" 24, тел. (02) 544 626, 657 131, факс (02) 658 164

К
СПРИНТ

Бургас, ул. "Г. Кирков" N27
тел/факс 056 4-51-68; тел. 4-22-08

- ☛ ПРОЕКТИРАНЕ И СТРОИТЕЛСТВО на сгради и съоръжения в Бургас и Черноморието
- ☛ РЕКОНСТРУЦИИ
- ☛ НЕДВИЖИМИ ИМОТИ купува и продава, наема и дава под наем имоти в Бургас, Черноморието и страната
- ☛ ИНЖЕНЕРНА ГЕОЛОГИЯ И ХИДРОГЕОЛОГИЯ
- ☛ ЕФИКАСНА ХИДРОИЗОЛАЦИЯ ЗА ПЛОСКИ ПОКРИВИ, СТЕНИ, ПОДОВЕ, СЪОРЪЖЕНИЯ съвместно с пороежката фирма ISOLA

ВАШИЯТ ДОМ Е РЕАЛНОСТ ЗА НАС!

НИЕ ПРЕДСТАВЯМЕ НАЙ-ДОБРИТЕ!

СЪВЪРШЕНСТВО ЧРЕЗ ПРОСТОТА

ArchiCAD® 4.12

Система номер едно за архитектурно проектиране с компютри Macintosh.®

~~ЦЕНА 11 000 DM~~

СПЕЦИАЛНА ЦЕНА 7 500 DM,
ВАЛИДНА ДО 30.06.1993 г.

Допълнителна отстъпка при закупуване комплект компютър и плотер.

GRAPHISOFT®

Фирма АКТ - официален дистрибутор на Graphisoft

София: (02) 898105; Пловдив: (032) 225 464, 265 673

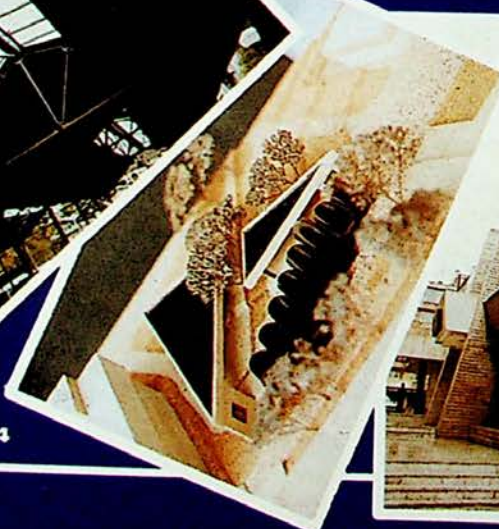
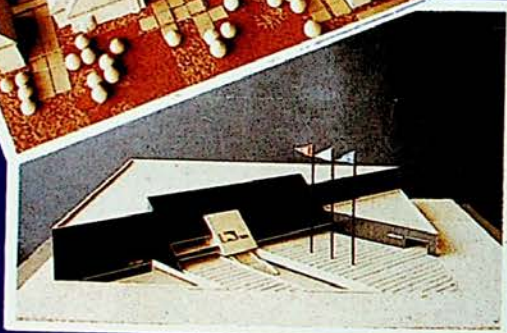
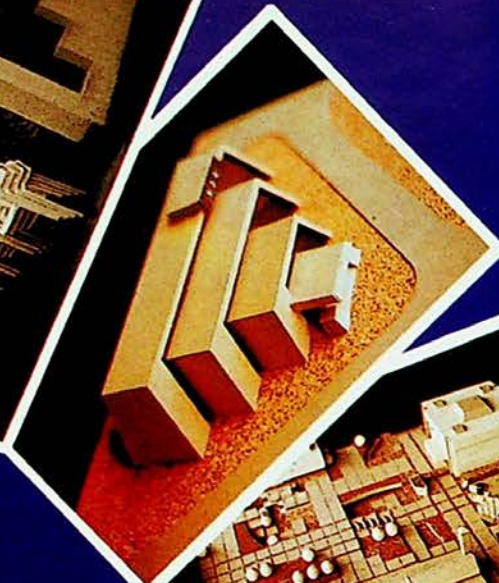
**ШИРОК КРЪГ
ОТ БАНКОВИ ПРОДУКТИ И УСЛУГИ
ВИ ПРЕДЛАГА
БЪЛГАРСКА ВЪНШНОТЪРГОВСКА БАНКА АД
BULBANK**

BULGARIAN FOREIGN TRADE BANK LTD.
SOFIA
7, SVETA NEDELYA SQ.
TELEPHONE 8491
TELEX 22031
FAX 88 48 36
CABLES - BULBANK, SOFIA
SWIFT CODE: BFTBBSF

ОБЩЕСТВЕНИ,
ЖИЛИЩНИ И
ПРОМИШЛЕНИ
СГРАДИ,
ИНТЕРИОР И
ДИЗАЙН

ТЕКТОН
ПРОЕКТАНТСКО БЮРО

СТАРА ЗАГОРА, "ТРИ ЧУЧУРА", БЛ.44 АП.14

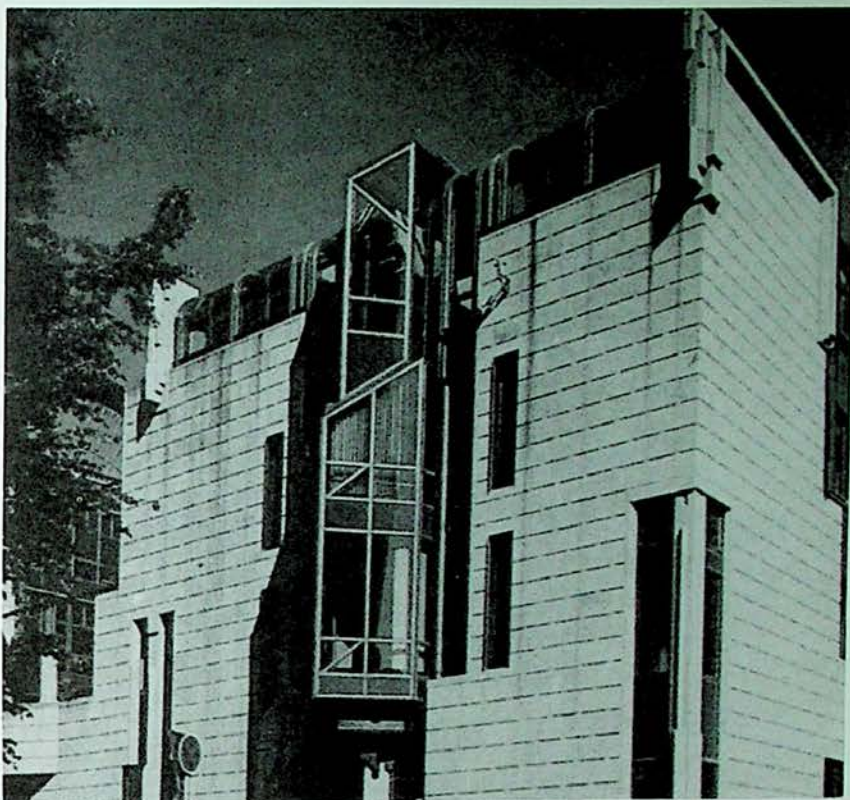
ТЕЛ. 042 7-48-86, 7-64-79

На софийското архитектурно биенале "Интерарх '89" Чарлс Дженкс подробно представи и анализира сградата на Централната банка на провинция Хесен във Франкфурт на Майн. За него тя представлява "най-убедителният пример за корпоративен постмодернизъм". Високата оценка (в сп. "Архитекчъръл дизайн") е в непокритата полемика с привържениците на течението "хайтек" и с разбирането, че именно това течение е способно да изрази най-пълноценно в архитектурно отношение онзи комплекс от значения, присъщ на съвременната банкова сграда. Убедително доказателство за последното са дори само прочутите банки на Фостър в Хонгконг и на Й. М. Пей в Шанхай. Навярно всичко на най-скъпата сграда в света (640 млн. долара струва банката в Хонгконг, във връзка с което възложителят отговаря: ние купуваме не просто сграда, а произведение на изкуството) може да бъде оспорвано с изключение на едно - художествената мощ на архитектурното решение, на внушението за могъщество, сигурност, ефективност - така ценени в света на парите.

Но ето че съществува и друга архитектурна формула, защитавана от двата екипа сравнително млади (родени между 1937 и 1949 г.) франкфуртски архитекти и определена от Дженкс като "административна сграда - село" или "корпоративно село" (office as village, corporate village) противно на "комерсиалната катедрала" (cathedral of commerce), т.е. "храма на търговците". Разбира се, Франкфурт не е Хонгконг; това, което е подходящо за световния космополитен делови и финансов център, не е уместно в европейския град с вековна история.

Огромната сграда на корпорацията е разчленена на обемни единици, съмашабни на традиционната градска среда. Гребеновидната структура е подравнена по височина с околното застрояване, стегнато организирана около централен гръбнак - "улица", и около шест озеленени тераси - "дворове", на котата на втория етаж. Покривът на сградата, видим от съседните високи сгради, е също озеленен.

Осемте години проектиране и строителство са дали възможност архитектурната идея да се разработи в дълбочина, да се изпият всички под-

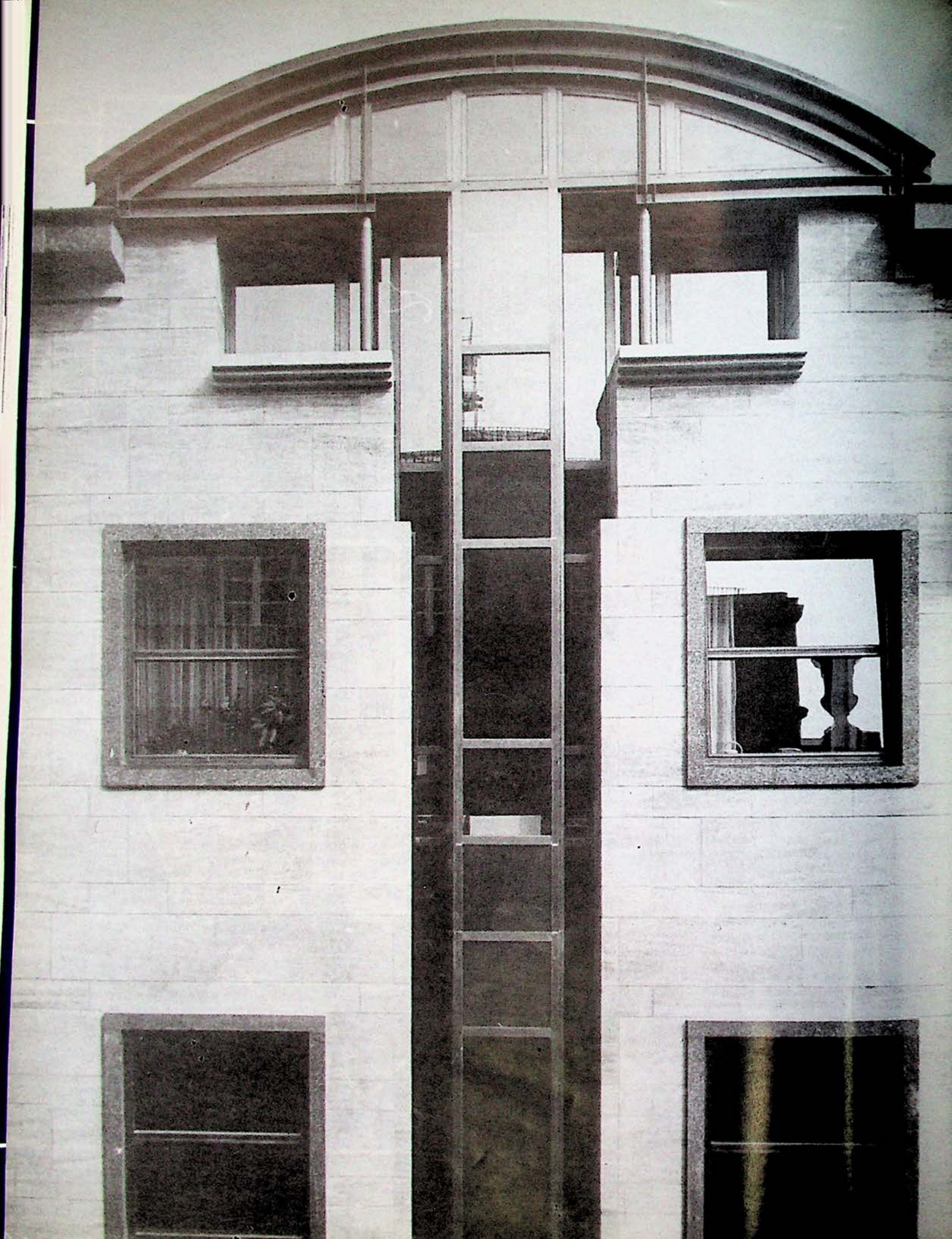
робности и детайли и като резултат - да се постигне много високо качество: не само строително (което се разбира от само себе си), но и архитектурно-художествено. В духа на постмодернистичните виждания архитектурата е наситена с метафорични значения, исторически референции и препратки, иронични позовавания и намеци; това е "говоряща" и съответно "читаема" архитектура. Централната "улица" е, разбира се, с височина през няколко етажа, с горно остъкляване, съдържа "плаца", озеленена е с дървета, преградена е от пасарелки и т.н. Алегоричната стенопис в главното фоайе и касовата зала е на тема "Изкушението на Фауст". Пластиката при входа - златно къбло в различни фази на разрушаване и трансформация, трябва да е своеобразен коментар върху процесите на валутния пазар. Заседателните зали, кабинетите и другите помещения също са разработени със символи и исторически намеци; на особена почва е творчеството на сър Джон Соун (1753-1837), смятан за един от най-оригиналните английски архитекти и надзорник на Бенк във Ингълнд (1788). Озеленените тераси, символизиращи Висящите градини във Вавилон, носят символични имена: градината на Конструктивизма, градината на Малевич, градината на Микрочипа и т.н.

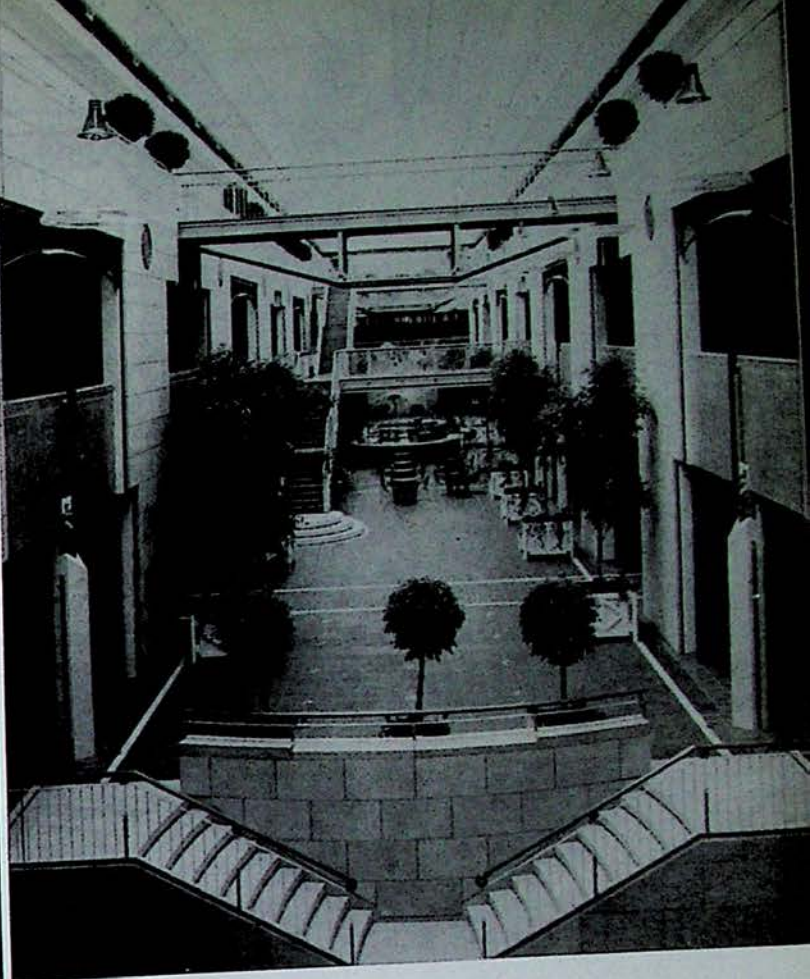
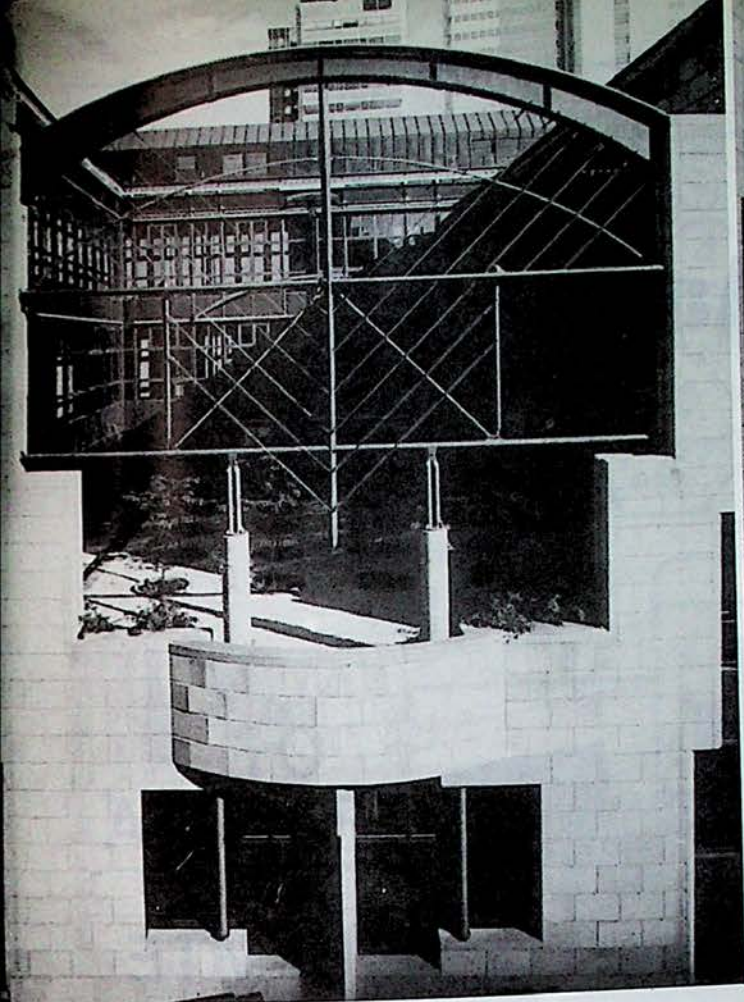
Много грижливо са разработени фасадите (изготвени са едромашабни макети). Основен композиционен похват е "напласвяването", съответно "обелването" на фасадните слоеве - каменна облицовка, остъкляване, метални конструкции - също характерно за постмодернизма. Каменната облицовка със своя детайл трябва да ни напомни за Акропола (където се е съхранявало държавното съкровище) и за славните времена на банките Медичи. Една колона в южния ъгъл точно повтаря размерите на колоните на Партемона, но сведена до първичен стереометричен цилиндър; затова пък своеобразната арка на Буонталенти от "Порта деле Суплике" в Галерия Уфици е почти буквално възпроизведена - символ на "настоящия маниеризъм", на новаторското използване на установени форми. "Познатото е променено и наново композирано по необикновен начин" (Й. Юрган).

ЛЕНДЕСЦЕНТРАЛБАНК ХЕСЕН ВЪВ ФРАНКФУРТ

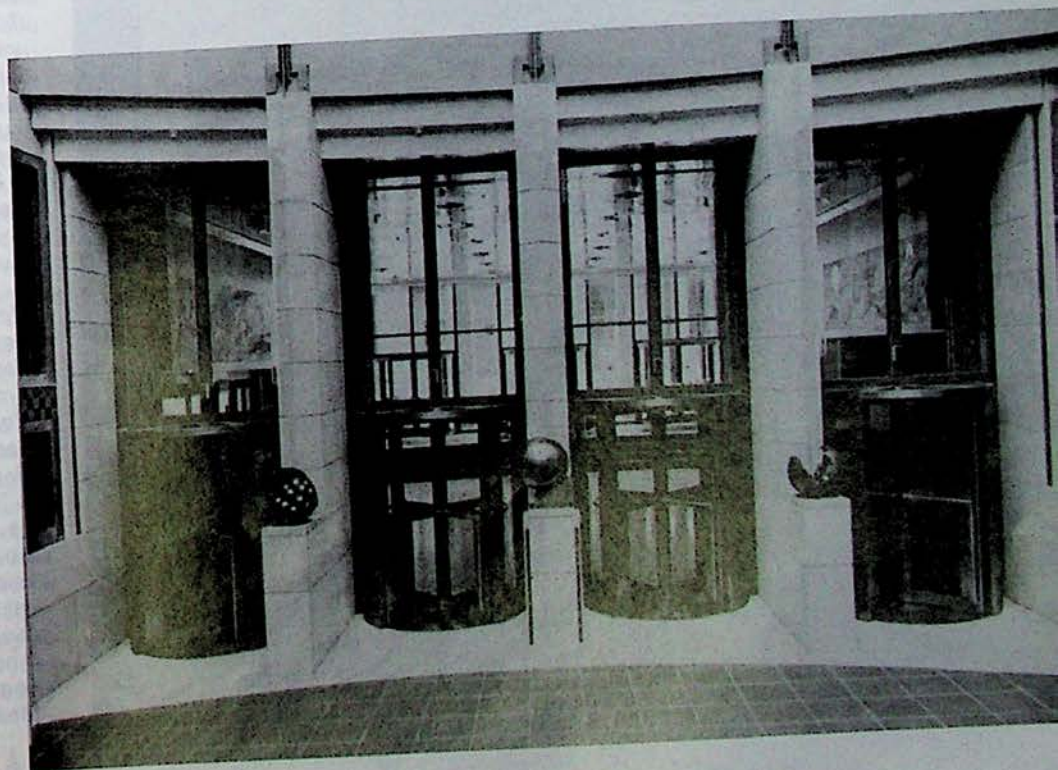
Автори: арх. арх. Албрехт-Юрган-Мюлер (Свен Албрехт, Йоханес Юрган, Бернхард Мюлер) и Бергхоф-Ландес-Ранг (Норберт Бергхоф, Михаел Ландес, Волфганг Ранг)

Проектиране след конкурс:
1979/1980 г.

ЛЕНДЕСЦЕНТРАЛБАНК
ХЕСЕН ВЪВ ФРАНКОУРТ

Марио

БОТА

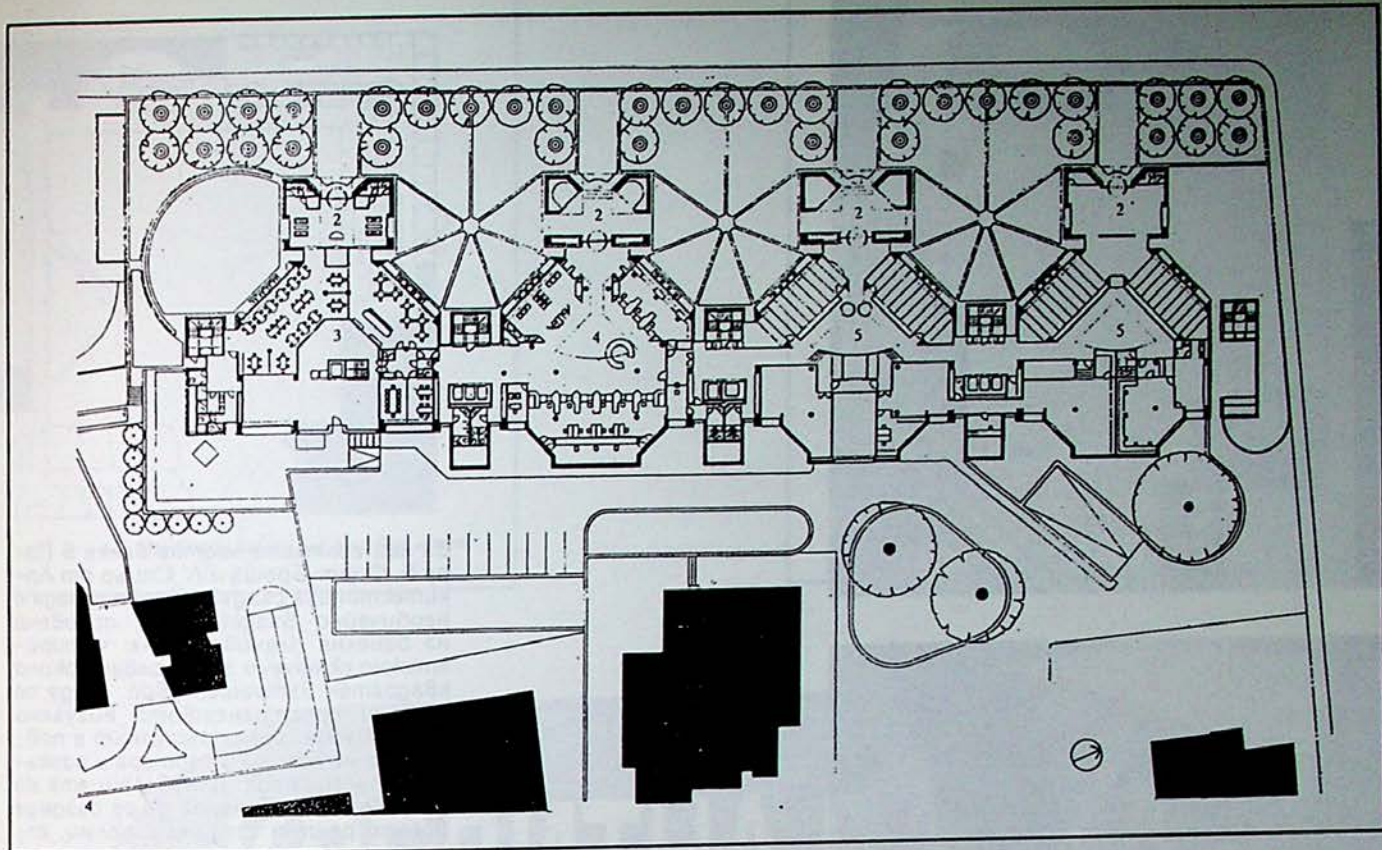
ОТ СТРАНАТА НА БАНКИТЕ

Банка Готарго
в Лугано, Швейцария

С тази публикация отбелязваме 50-годишнината на Марио Бота. Той е роден в Мендризио, Швейцария; учи в Милано и Венеция; преподава в Лозана; има ателие в Лугано. Автор е на проекти за училища, библиотеки, за културен дом в Шамбери, Франция, административен център в Перуджа и др., но може би най-известни са едносемейните му къщи (в Лугано-Пергасона, Рива Сан Витале, Лигорнето).

Проектант: Марио Бота
Конкурсен проект: 1982 г.
Работен проект: 1984/85 г.
Строителство: 1989 г.
Полезна площ: 8 800 кв. м
Застроен обем: 114 000 куб. м
Площ на парцела: 14 000 кв. м

За да се избегне прекалено дългата монотонна фасада, големият застроен обем е разбит в четири еднакви, пластично разработени тела, създаващи ритъм от пространства и обеми по ул. "Стефано Франчини", водеща към историческия център. Между телата се образуват триъ-

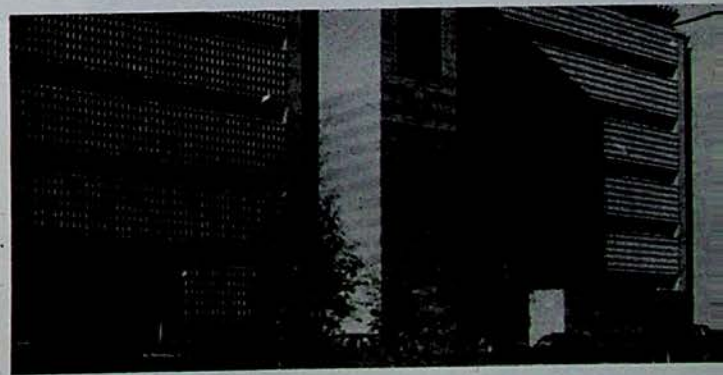
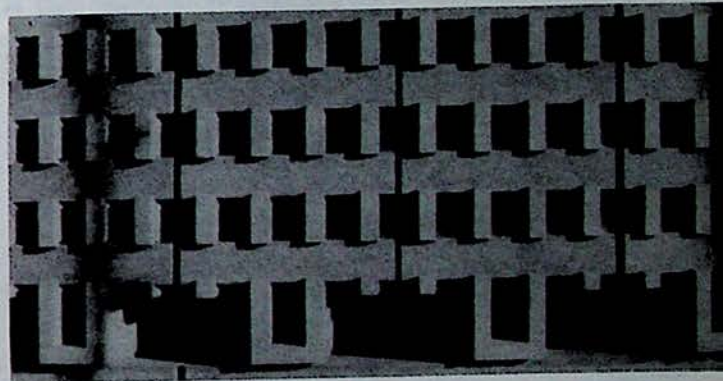

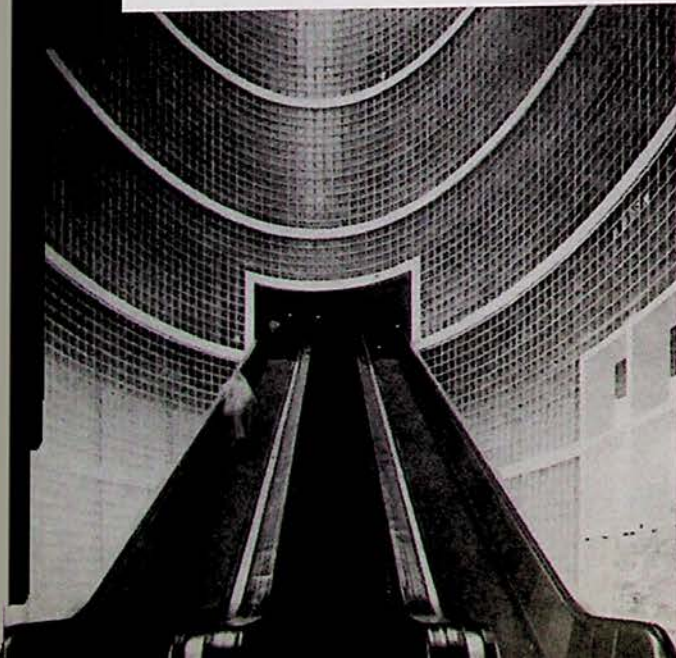
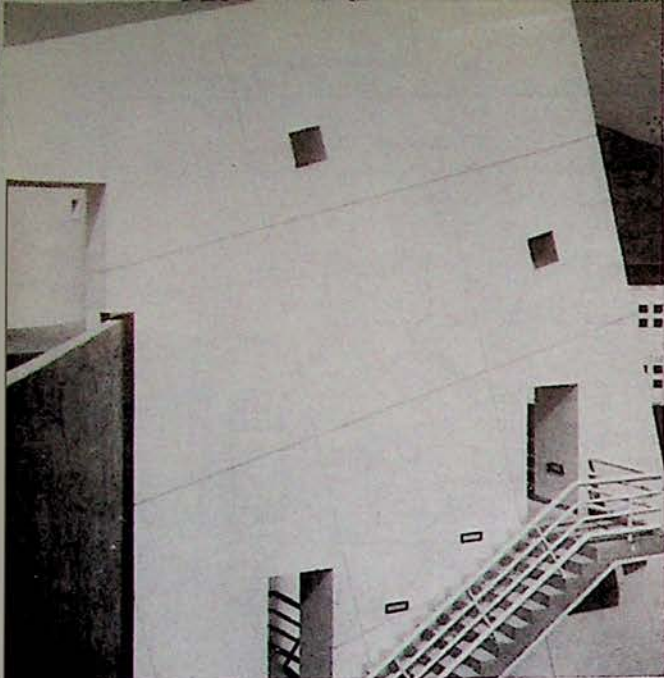
Марио

БОТА

гълни "дъжобове" - дворове, обърнати към улицата, защитени с лента от зеленина. В свързващите стави са комуникационните и санитарните възли. Всеки блок е сложно разчленен и е композиран около вертикален гръбнак - централно вътрешно, горно осветено пространство, преминаващо през всичките шест надземни етажа. В партерите се намират ресторант и касова зала; трезорите и паркингите са в сутерена; тиловите етажи са заети от административни помещения.

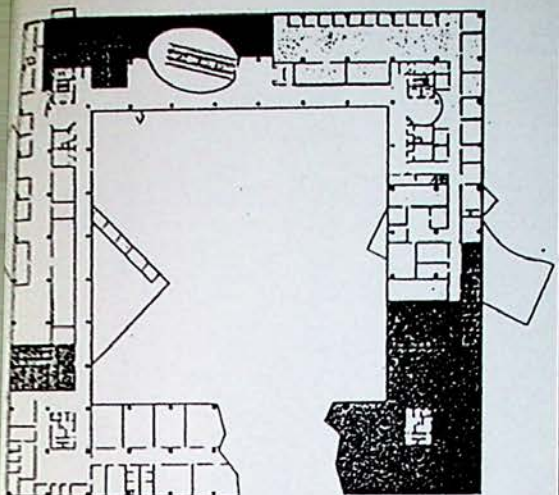
Основното внимание е отделено на уличната (западна) фасада; останалите не са така изразителни. Тя е решена с типичните за Марио Бота експресивни, уедрени и лаконични контрасти между плът и отвор, между "пълно" и "празно", издаващи почитател на Луис Кан; с характерния рисунък на облицовката и изтънчена цветовата гама. Това и изчистените опростени форми придават особен знаков и донякъде крепостен вид на творбите на Бота, в случая отговарящ на предназначението на банката като пазител на ценности.

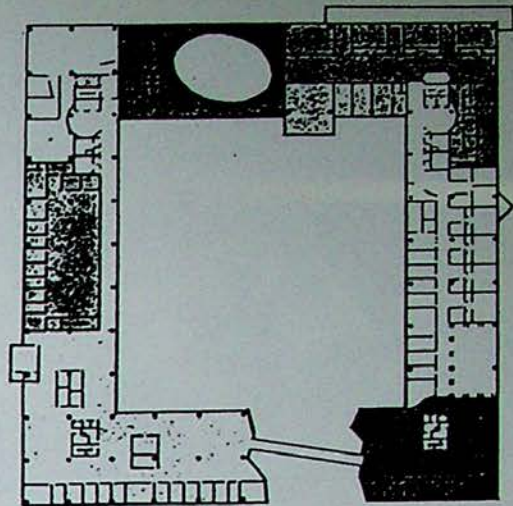

За най-голямата частна банка в Перу Б. Форт-Бреша и Л. Спиър от Архитектура създават една сграда с необичайно въздействие, основана на банална планова схема: четири-етажно склучено застрояване около квадратен вътрешен двор. За да се отвори пространството визуално към близкия хълм, пръстенът е повдигнат на колони в партера и разкъсан от югоизток. Денивелацията на двора е използвана, за да се създаде богато решена градина с палми, алпинеум и водопад.

Във вътрешното пространство безспорно най-важният и най-силно въздействащ елемент е елипсовидното входно фойе с ескалатори до втория етаж. То е изградено от стъклени блокове (стъклобетон) и пронизва цялата височина на сградата, като се извисява поне още два етажа над нея. Към странностите му се прибавя и това, че то е затворено на повечето нива и е обзримо само от последния етаж и от балкона, изнесен дисонансно и плашещо в пространството на фойето. Дисонансите и необичайните реше-

Разпределение на първия етаж

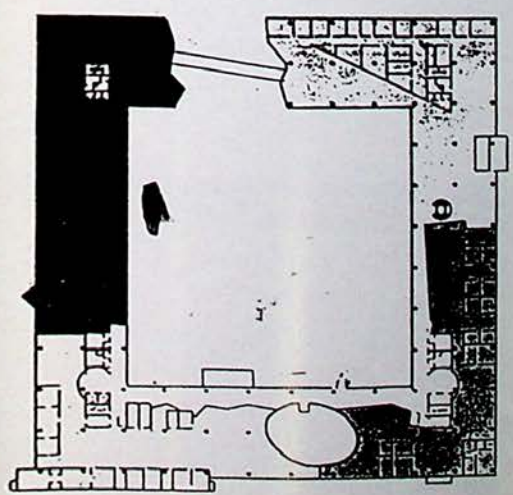

Разпределение на втория етаж

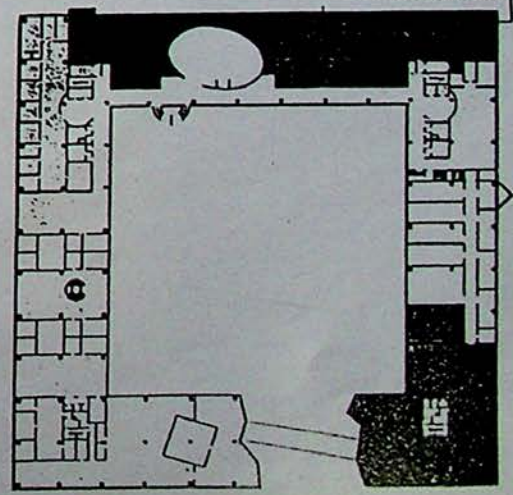
КРЕДИТНА БАНКА В ЛИМА, ПЕРУ

Автор: Архитектоника

Разгънатата застроена площ: 50 000 кв.м

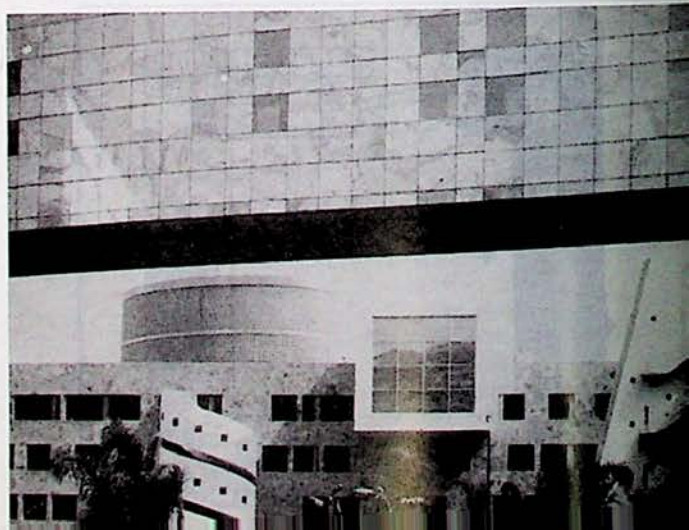
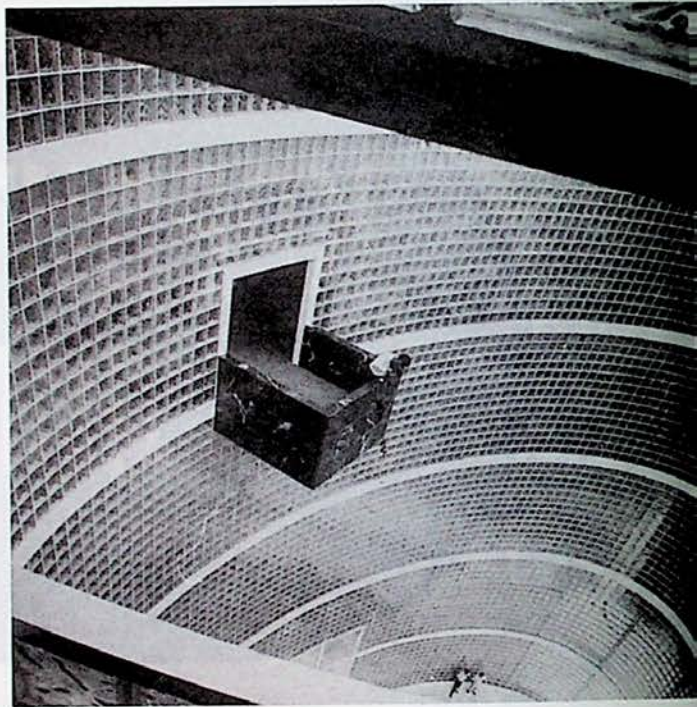

Разпределение на третия етаж

Разпределение на четвъртия етаж

ния продължават и отвън, в решени-
ята на фасадата. Външните стени
са облицовани с диагонално поставе-
ни плочи от местен черен мрамор.
Прозорците са напрекъснати ивици
без видими каси и щокове. Към вход-
ната фасада е апликиран конзолно
обем от стъкло и бял мрамор (този
път с хоризонтални и вертикални фу-
ги). Откъм двора фасадите са обли-
цовани с неправилни шиферни плочи;
прозорците са на произволни раз-
стояния. Двете външни стълби и
огънатата оградна стена върху пок-
рива използват един и същ елемент
- перфорирана бяла повърхност, но
различно третирана - огъната, на-
клонена или спираловидно навита.
Цялата сграда напомня цитат или
заемка - точно отбелязва Джоузеф
Рикуърт в "Домус" - нещо като "Ла
Турет" сред хълмовете край Лима.
Освен от Корбюзие и от Мис може
да се открият заемки и от ОМА
(външните фасади), Р. Майер (вхо-
довете към фойето), Фр. Гери, Исо-
заки, Холайн. Но безспорно сградата
носи и неповторимия отпечатък на
Архитектоника.

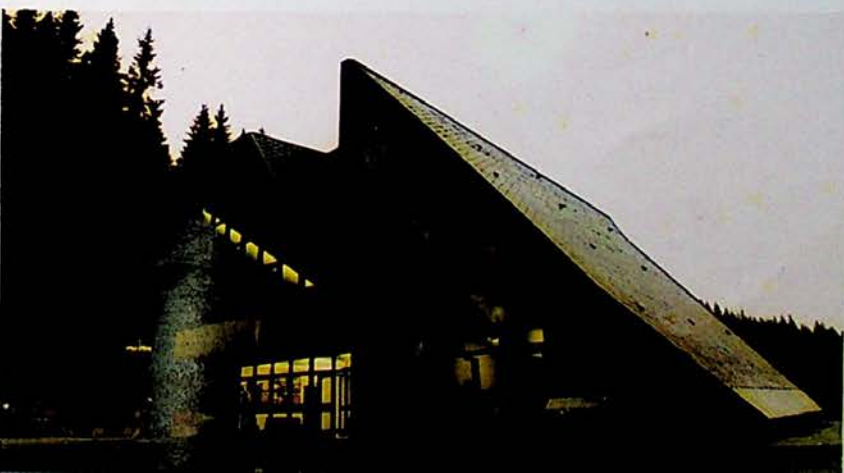
1113 СОФИЯ
ул. " Жюлио Кюри" 6
тел. (3592) 73 83 13
факс: 73 80 13
Галерия: 79 82 39

® GENERALarch

ARCHITECTURE
INTERIOR
DESIGN
CONSTRUCTION
GALLERIE

1113 SOFIA BG
"Joliot Curie" str. 6
tel. (3592) 73 83 13
fax: 73 80 13
Gallerie: 79 82 39

Класическа Стилна Мебел,

- ЗА ЛУКСОЗНИЯ ДОМ
- ЗА ПРЕДСТАВИТЕЛНИЯ ОФИС
- ЗА КАЧЕСТВЕНИЯ ИНТЕРИОР

**БЕЗПЛАТНА ДОСТАВКА
И МОНТАЖ ЗА ЦЯЛАТА СТРАНА**

ИЗЛОЖБИ:

1. *Международен панаир –
Пловдив пролет '93 3-9 май
палата №15 - вход II*

2. *София;
бул. "Хр. Смирненски" 1,
ВНАС, тел/факс: 65-60-39,
66-21-36*

3. *Пловдив;
ул. "Гладстон" 32
изложбена зала
на дружеството
на пловдивските художници
т. /факс: 26-55-74*

ТЪРГОВСКИ ПРЕДСТАВИТЕЛ:

ФИРМА
„ЯВОР ВУЛОВ – АРХИТЕКТ“

Качество за \$ 500 милиона